4. 8. 52
4 C

HISTORIA
RERUM
GESTARUM
A BRABANTIÆ
DUCIBUS.

AUTHORE

ADRIANO BARLANDO

Editio Nova.

BRUXELLÆ,
Typis FRANCISCI FOPPENS,
ſub ſigno S. Spiritus.

M. DC. LXV.

XXIV. BARL.

ADRIANI
BARLANDI
IN HISTORIAM DUCUM
PRÆFATIO.

HORATIO autore:

Omne tulit punctum, qui miſcuit utilè dulci.

Poteſt ne quicquam hiſtoria dulcius eſſe, per quam unam tot pulcherrimarum ſitus urbium, tot fluminum curſus, hortos, amœnos receſſus, muſarum domicilia, patrios cultus, habitus locorum, & quid quæ-

que ferat regio, quid quæque recuſet; ubi ſegetes, ubi veniant felicius uvæ cognoſcimus, & domi manentes ſine ſumptu, ſine periculo orbem ipſum terrarum nobis peragraſſe videmur.

Ejuſdem muneris utilitas nonne maxima eſt? Vitam, mores, facta hominum, conſilia item, atque eventus rerum in medio ponit, in quæ poſteritas omnis tanquam in ſpeculum inſpicere poſſit, & vitam, moreſque componere. Quid bonorum animos Principum ad res cum laude gerendas magis accendit, inflammatque, Tyrannorum cupiditates quid magis refrenat, dum utrique cernunt, quæ in vita patrarint, futurum ut mox in orbis totius, imò ſeculorum omnium theatrum omnibus ſpectanda producantur?

cantur ? Nullam earum habere notitiam rerum, quæ antequam naſcerere, contigerunt, hoc eſt, ſemper eſſe puerum. Ut præteritis etiam ſæculis vixiſſe videamur, ſola præſtat hiſtoriarum cognitio. Abſolutum oratorem neminem dixerim, niſi & exemplis abundaverit, & quampluríma noverit. In libris hiſtoricorum, ut dixi, omnis exempli documenta, velut in illuſtri monumento poſita intuemur, undè quæ imitanda ſint depromere, nobiſque ad imitandum proponere, quæ fugienda fugere poſſimus. Conſulendum eſt itaque Principibus, Regibus, Imperatoribus, ut hiſtoricos legant. Quæ enim non audent Principibus demonſtrare domeſtici, ea omnia Principes ipſi in libris ſcriptis re-

perient. Hiſtoria ad id quod honeſtum eſt inflammat, vitia deteſtatur, probos extollit, improbos deprimit. His tam multis, ac variis utilitatibus adductus ego conſcripſi, & primus tanquam fatis mihi ſervatam in litteras miſi rerum à Brabantiæ Ducibus geſtarum hiſtoriam, fortaſſe non tanta ſermonis politie, at fide optima. Nihil enim vel gratiæ vel offenſæ datum eſt. Scio abeſſe ab hiſtorico debere fœdum aſſentationis crimen, & amorem, ac benevolentiam, metum, & ſimultatem. Nullus tota eſt hiſtoria locus, quem non ſim paratus magna etiam ſponſione in Chronicis lingua noſtrate conſcriptis, aut aliis certè, qui his de rebus aliquid litteris mandaverint, ex fide repreſentare. Quod ſi quis domeſticis

cis fidem exiſtimet abrogandam ſcriptoribus; Livius fabulam, non hiſtoriam fecit, quem tam multi tradunt in conſcribendis rebus geſtis, Romanos, non Punicos ſecutum eſſe annales. Quod verò ad ſtilum attinet meum, omnino nihil ſum ſollicitus. Hiſtoria, ut ad ſuum ſcribit Capitonem Plinius, quoquo modo ſcripta delectat ipſa ad rerum notitiam provocante natura. Sed damnabit fortaſſe me quiſpiam ut nimis brevem. Datur laudi aperta ac lucida brevitas. Qualis apud Saluſtium. Alius diſparitatem reprehendet. Huic Livium obiiciam, quem modo brevem, modo copioſum videmus. Dicit alius omitti quidam, & præteriri. Ad Juſtinum pervocabo hiſtoriæ ſcriptorem, provocabo ad

Sueto-

Suetonium, qui Cæſarum vitas ita conſcripſit, ut multa vel prætereat, vel nimis circumcisè narret, quæ ab aliis dicta ſunt copioſius.

EX AUTHORIBUS

De utilitate Hiſtoriæ.

Solet quæri ab ſtudioſis viris, utilis ne ſit hiſtoria? Nos verò non modo utilem & frugiferam, ſed neceſſariam mortalibus eſſe contendimus. Et quemadmodum agricolatione corpora, ſic monumentis rerum animi foventur, vitæ cupido, pharmaca pellendis morbis invenit. Series rerum, ne una cum eo qui gerit, interiret, hiſtoriam excogitavit. Quanto nobilior animus, tanto cæteras dotes præcellit hiſtoria, potiſſimamque ſibi ſapientiæ partem vendicat. In ea eſt enim imitatio vivendi, vitia deteſtatur, virtutes ardore quodam imitationis effert, & cum rebus omnibus tempora vetuſtatem adferant, Hiſtoria numero annorum admirabilior eſt, & ſanctior habetur.

PRI-

SUMMA PRIVILEGII.

PHILIPPUS, Dei gratiâ Hiſpaniarum Indiarumque &c. Rex Catholicus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimus Belgarum Princeps, diplomate ſeu ſanxit, ne quis Librum cui Titulus. Hiſtoria Ducum Brabantiæ Authore ADRIANO BARLANDO, citra FRANCISCI FOPPENS Typographi Bruxellenſis, voluntatem ullo modo in Belgio intra ſex annos proximos imprimat, aut alibi impreſſos in has ditiones importet venaleſúe habeat. Qui ſecus faxit confiſcatione Librorum, &c. ut latiùs patet in Litteris datis Bruxellæ die 20. Aprilis 1665.

Signat

LOYENS.

NOMINA
BRABANTIÆ
DUCUM.

PIPINUS primus, filius Carolomanni, geniti ex Brabone tertio hujus nominis: Tertio item Principe Brabantiæ, antequam hæc Provincia Ducatus nomen accepiſſet. 1
PIPINUS Secundus. 2
CAROLUS Martellus. 7
PIPINUS Tertius. 12
CAROLUS Magnus. 14
LUDOVICUS Magni filius. 20
GODEFRIDUS Barbatus. 22
GODEFRIDUS Barbati filius. 24
GODEFRIDUS III. 26
HENRICUS tertii Godefridi filius. 28
HENRICUS Secundus primi filius. 32
HENRICUS Tertius ſecundi filius. 35
JOANNES Henrici tertii filius. 36
JOANNES Secundus, ſuperioris filius. 42
JOANNES Tertius ſecundi filius. 48

WEN-

WENSELAUS Joannis Bohemiæ Regis filius. 53
ANTONIUS Philippi Burgundiæ Principis filius. 59
JOANNES Antonii filius, Conditor ſcholæ Lovanienſis. 64
PRIMUS Philippus Joannis frater. 75
PHILIPPUS Burgundiæ Dux. 78
CAROLUS Philippi filius. 92
MARIA Caroli unica filia. 132
MAXIMILIANUS Mariæ ſuperioris maritus. 140
PHILIPPUS Maximiliani filius. 161
CAROLUS Philippi filius, Burgundus origine Cæſar. 175
IMPERIUM Oceano: famamque terminat aſtris.

CHRO-

CHRONICA

BRABANTIÆ DVCVM,

Auctore ADRIANO BARLANDO.

PIPINUS

PRIMVS DVX BRABANTIÆ.

BRABANTIA Germaniæ Provincia eſt, multùm amœna & delicioſa, pecoris ferax, frumenti multò feracior, pomorum abundantiſſima. Urbes habet multas illuſtri nomine, in quibus ædificia publica, pariter & privata viſendo ſunt apparatu. Permulti ad urbium ſpeciem extructi vici. Gens laudatiſſima, & ad omne humanitatis officium

maximè obvia : doctrinarum quoque & pietatis cultrix, nec bello inutilis. Habet enim (ut Poëta dixit) regio hæc genus acre virûm : cujus Dux primus fuit Pipinus Carolomanni filius, qui uxore captâ ex gente Aquitanica, Suevos aliosque Germaniæ populos bello vicit. Huic tres fuere liberi : filiæ, Begga & Gertrudis, quarum hæc eſt poſtea in numerum relata Divarum : filius, Grimoaldus, qui patre mortuo Dux factus, reipublicæ præfuit. Hujus viri conſilio Sigisbertus rex Francorum, diverſis locis in pauperum alimoniam ſacras ædes, & cœnobia extruxit. Odio quorumdam interfecto poſtea Grimoaldo, ſoror ejus Begga, cum marito ſuo res Brabantiæ aliquantum temporis adminiſtravit.

PIPINUS II.

MATRI Pipinus ſucceſſit hujus nominis ſecundus, & Dux Brabantiæ tertius, qui Herſtalli cognomen accepit ab Herſtallo. Qui locus inter Leodium viſebatur & Trajectum, ubi ad Moſam fluvium idem Pipinus

pinus arcem extruxerat, in quam frequenter credo, loci captus amœnitate, ſe recipere ſolebat. Progenitoribus eſt hic ortus ſanctiſſimis, ut prætercam alios, matrem habuit Beggam, Gertrudis divæ ſororem.

De Matrimonio ejuſdem, & Liberis.

PLectrudis mulier vitæ ſanctimoniâ inſignis, huic uxor data eſt. Matrimonii vinculo ſic juncti, ac velut concatenati, bonorum omnium radici concordiæ nihil præferendum exiſtimantes, omnia ſic egerunt, ut pax inter eos & tranquillitas eſſet. Hanc pacem id boni ſecutum, ut ex eo conjugio digna parente ſit ædita proles: filii tres, Drago & Grimoaldus, qui cùm Chriſti eſſet fortis adſertor Dei, poſtea Leodii martyrium adiit ob Chriſti fidem, ibi ſepultus in æde divo Iacobo ſacra. Filius tertius fuit Silvius vir pientiſſimus, qui & ipſe ſancti appellationem meruit. Filia Notburgis vocata eſt; ſepulchro illata Coloniæ, miraculis claruit, quæ res vitæ innocenter actæ, evidens eſt indicium. Omnium ex conjuge Plectrude liberorum funera vidit Pipinus.

De Bello ejus cum Friſiis.

GUbernante eo res Brabanticas, Friſii,qui tum erant fidei hoſtes, ut ſuum in Chriſtianum nomen explerent odium, Franciam Orientalem ferro & igni latè vaſtaverant. Pipinus igitur orthodoxæ fidei propugnator acerrimus,ex ſuis delectu habito, aliquot armatorum millia contrahit. Nec longior inde mora, cum his copiis in Hollandiam tranſgreſſus, Wiltemburgum, nunc urbs Trajectum dicitur, obſedit; multumque & diu ab his qui intus erant, ſtrenuè defenſum, tandem cepit. In urbe jam capta vis ingens Barbarorum cæſa eſt: hic primùm ſubacti ſunt Friſii, qui numquam anteà didicerant externo parere Principi. Eorum, quos armis devicerat Pipinus, animas quoque lucrari & ſervare cupiens, Willebrordum, quem habebant ea tempora virum ſanctiſſimum,huc miſit, qui clariſſimâ Euangelici ſplendoris luce, cæcatos infidelitate populos illuſtraret, & gentem alioqui indomitam ad veri & unius Dei cultum accenderet.

Adulte-

Adulterium ejuſdem.

INcidit poſteà Pipinus in fœdum adulterii crimen, quod ipſum eò fœdius eſt habitum, quò innocentiùs vixerat ad id tempus ipſe. Alpiadis cujuſdam nobilis & formâ excellenti mulieris pulchritudine captus eam compreſſit, & prægnantem haud multò poſt reddidit; unde natus illi filius Carolus, qui Martelli cognomen tulit. Hunc Pipini amorem eò progreſſum invenio, ut adhuc ſuperſtite uxore legitimâ Plectrude, alteram quoque matrimonio ſibi junxerit; quod factum in Duce cùm Lambertus Trajectenſium ad Moſam Epiſcopus reprehenderet: Dodo Princeps, Alpiadis frater, veritus futurum, ut Lamberti monita ſecutus Pipinus, ſororem ejus dimitteret, miſit qui ſanctum virum interficerent; noctu occiſum invenio, cùm aliquamdiu orationi incubuiſſet. Hac de re ſic habet Sabellicus in Enneadibus: Et Lambertus vir inſigni pietate martyrio defunctus eſt, quia Pipinum increpuiſſet, quòd Alpiadem pellicem uxori ſuperduxiſſet. Alpiadis frater Lambertum peremit, nec impunè. Incidit nefariæ cædis auctor in atrociſſimum genus morbi, erodente ſeipſum corpore ſuppliciaque ſibi gig-

nente Græci Pthiriaſim vocant,Pedicularis Romana voce dicitur. Apud eumdem adnotatum invenio his verbis:Duas Pipino,Blondus ait,uxores fuiſſe; Calpiadem,ex qua Carolus, qui Martelli cognomen tulit, fuit genitus; ſecundo loco Plectrudem. Sunt qui Calpiadem Plectrudi ſuperductam tradant; non deſunt, qui Martellum ex concubina, non legitimo thoro natum ſcribant. Tanta ubique Scriptorum laboratur inconſtantia.

De Morte ejus.

HErſtallus, per hæc quæ dixi, & alia quædam in Galliis, cui Provinciæ gubernandæ præfectus fuerat, geſta, excurſo vitæ ſpatio, moritur anno principatus ſui vigeſimonono. Priùs tamen quàm decederet, apud convocatos oppidorum primores, filium ſibi, his etiam amplectentibus, ſucceſſorem conſtituit, qui legitimo thoro natus non erat.

CAROLUS MARTELLUS.

De Præliis ejus, & Saracenorum Adventu in Gallias; Item de Friſiis.

CAROLUS hic Martellus, robuſtâ fuit & ferreâ naturâ (unde cognomen accepit; *Martel* enim linguâ noſtrate *hamer* ſonat) quam in ſubigendis hoſtibus, egregiè oſtendit. Saxones primò victi ab eo, & infeſtiſſimi accolæ & rebelles; inde ſubacti Alemanni, ſubacti ſunt & Suevi. Poſtea ab Eudone Viſigotho Aquitaniæ & Vaſconiæ Principe, bellum ſibi illatum per Legatos geſſit. Ii cum exercitu Vaſconum fines ingreſſi, cum Eudone, qui ad vim arcendam occurrerat, pugnaverunt. Prælio ſuperatus Eudo, ſuiſque diffiſus opibus Saracenorum implorat auxilium, qui jam annos decem in Hiſpaniis agebant. Galliam per hoc tempus ingreſſi, Burdegalam urbem vi capiunt, captam diripiunt; Chriſtiani nominis odio ſævitum eſt ſine diſcrimine, in viros, in fœminas, in pueros: templa quoque fun-

ditùs everſa ſunt omnia, & conculcata ſimulachra Divorum. Jam progredi eos ad diripiendum Martini Turonenſis templum, variis ac pulcherrimis opulentum donariis, fama erat; Carolus igitur undique contractis viribus, ipſo etiam Eudone, qui Saracenos accerſierat, in partes ſuas adducto, Turonum contendit, ad impiæ gentis opprimendos conatus: nec multò poſt concurritur utrimque maximis odiis, animiſque. Utraque pars difficilem hanc ſenſit pugnam, ſed Saraceni etiam funeſtam; proditum eſt enim fidei hoſtium, cæſa hoc loco millia ſeptuaginta. Tam inclitâ non contentus victoriâ Carolus, domitis Burgundis, & poſt mortem Eudonis, cujus adjutus viribus Saracenos vicerat; Aquitaniæ quoque magnâ parte ſuis opibus adjectâ, ad Friſones bello perſequendos animum adjecit, qui populi per id tempus nondum Chriſti fidem amplexi erant. Huc devectus claſſe Martellus, omnia diripuit, omnia cæde complevit, nullâ neque ſexûs, neque ætatis ratione habitâ, ſubvertit ſtatuas deorum, templa ferro & igni dedidit.

Carolum Galliæ Regibus imperaſſe.

Hilderico Francorum Rege mortuo, Carolus delatum ſibi Provinciæ totîus imperium, & Regis inſignia pertinaciſſimè recuſans; imperare, inquit, Regibus quàm Rex eſſe malo, & in locum patris demortui ſuffecit Dagobertum, qui Hilderico natu major filius erat. Huic poſt quadriennium defuncto, ſubjecit Carolus fratrem Lotharium, qui non ultra biennium regnavit. Poſteà Chilperico, qui cognatus erat Regum defunctorum, vi & armis regnum occupare volenti, ſe cum exercitu objecit Carolus, fuitque ea Chilperico infelix dimicatio; qui ſic victus non multò poſt Legatos ad Carolum miſit, quorum ille ita placatus eſt oratione, ut regia Chilperico ſtatim detulerit inſignia. Huic poſtquam annos quindecim rerum potitus eſſet, quidam ſcribunt Theodoricum quemdam ſucceſſiſſe: alii Theodoricum Chilperico in adminiſtratione præponunt, & eos dicunt fratres fuiſſe.

De aliis quibuſdam rebus ab eo geſtis.

VIcit & Saracenos Carolus ante Avinionem, quam urbem tum illi occupaverant, duce eorum cæſo Amorreo, qui ex Hiſpaniis accurrerat, ſuis laturus ſuppetias. Gregorio Pontifice tertio, Lutprandus Longus Longobardicæ Princeps gentis Romam obſidione fatigabat: in Leone (qui Romanus erat Imperator) nulla ſpes Pontifici cùm eſſet, ad hunc Carolum in Galliis agentem datæ litteræ, quibus òrabat eum Pontifex, ut laboranti Romæ ſuccurreret; Carolus Pontificis lectâ epiſtolâ, poſthabitis omnibus, cum Lutprando ſibi amiciſſimo egit, ut pro mutuo amore abſtineret ab Eccleſiæ rebus; quod Lutprandus, ne non omnia Caroli, hoc eſt ſummi amici cauſâ velle crederetur, libentiſſimè fecit. Ex quo tempore Gallorum Reges urbi Romanæ Apoſtolicæque Sedi favere cœperunt. His multiſque aliis partâ gloriâ, Carolus jam ſenex vita deceſſit. Quidam ſcribere ſunt auſi, damnatum eum eſſe, & nunquam finiendis traditum cruciatibus, quòd aſſiduis exhauſtus bellis, inclementer extorſerit à Clero pecuniam, ut ita procerum ſuorum rebus conſuleret. Additur à Scriptoribus Eucherio

rio Aurelianenſium Epiſcopo, ſacris operanti, primâ luce cælo repentè delapſum è Divis unum id nuntiaſſe; ſed hæc cunctantibus referenda, ne fides hiſtoriæ abrogetur. Pleriſque enim ſtultè multa aſſerentibus, temerè aſſertis, multi aliquantò ſtultiùs accedere ſolent.

De Filiis ejus.

IN Chronicis germanicâ linguâ conſcriptis, invenio tres Martello patri filios ſupervixiſſe, & filiam unam. Sabellicus nullâ factâ mentione filiæ, diverſus abiens, duos tradit filios ab eo relictos ſuperſtites, Carolomannum, cui maximo natu, ex patris diviſione Auſtria & Suevia, Pipinum, cui Burgundia & Francia obvenerunt, Carolomannum poſteà ſponte religionem ſecutum, Romam veniſſe, ad Pontificem Zachariam, ab hoc ſacris initiatum, monaſticâque indutum cucullâ, Caſſinenſe adiiſſe monaſterium. Pipinum poſteà ſolum gubernaſſe, devictos ab eo Germanos, Aquitanos, & Alemannorum gentem: moderatum & eum Francorum rebus, ut patrem.

PIPINUS III.

Rex Gallorum creatus.

SIVE per ea tempora Childericus, ſive Theodoricus regnum tenuerit, univerſa Pipini virtutem amplexa Gallia, perteſaque Regis amentiam; Pontifice Romano qui tum Zacharias nominabatur, prius conſulto, hunc regem creat. Mirum fuit ſemper hujus viri ſtudium in Romanam Eccleſiam, unde Chriſtianiſſimi cognomentum tulit, Romanis, & laboranti Eccleſiæ adverſus Aiſtulphi Longobardorum Regis injuriam opitulatus eſt. Stephano hujus nominis ſecundo Pontifici, in Gallias ad auxilium contra Longobardos implorandum venienti occurrit, adque pedes ejus venerabundum ſe dimiſit, inde equo inſidentem, pedibus ipſe in regiam perduxit. Tantò tunc Reges pietatis & religionis ſtudioſiores erant, quàm nunc privati. Hujus illa vox eſt, eo conſilio nos arma induimus, ut Apoſtolicam Sedem ab omni mortalium injuria vindicaremus, id daturi Chriſtianæ pietati, non mortalium ſtudiis.

Bel-

Bellum Aquitanicum.

MAgnum fuit Pipino cum Aquitanis negotium, qui octavo demùm anno victi ac debellati ſunt. Primâ expeditione ad Theloatum oppidum caſtra poſita, & priuſquam dimicari cœptum, Nauferio Aquitaniæ Principi data pax eſt. Inde cùm in regni interiora ſe recepiſſet, exercitumque dimiſiſſet Pipinus, Nauferii miles, Galliarum gentem ſubitâ vi adortus, omnia longè latèque populatur. Ad quam ulciſcendam perfidiam, cum exercitu & copiis tumultuoſè reparatis, miſit filium Carolum Pipinus, erat enim jam ipſe grandis natu & ſenio confectus. Aquitaniam igitur ingreſſus magno animo Carolus, ex Arvernis brevî multa occupat loca, fuit hoc Tyrocinium, hæc tam læta habuit initia militare imperium illîus, cui res egregiè geſtæ magni cognomentum peperêre. Nec multum inde fuit in terris Pipinus, ex Berta conjuge, Heraclii Principis filia relictis ſuperſtitibus filiis duobus, Carolo qui poſteà magni cognomentum (ut dixi) eſt adeptus, & Carolomanno, quo mortuo Carolus omnem imperii molem ſolus ſuſtinuit.

Res

CAROLUS MAGNUS.

Res geſtæ ejus.

FRANCORUM regnum quod à patre magnum quidem & amplum acceperat, multò maximum & ampliſſimum reddidit jure belli, adjectis Aquitaniâ, Vaſconiâ, toto Pyrenæi montis jugo, Italiâ totâ ab Auguſtis prætoriis uſque ad minorem Calabriam, Saxoniâ citra & trans Albim, utrâque Pannoniâ, Daciâ, quæ appoſita in altera Danubii ripa eſt, Iſtriâ quoque & Liburniâ, atque Dalmatiâ, præter maritimas civitates. Perdomuit atque ſubegit Barbaras nationes, quæ intra Viſtulam ac Rhenum amnes incolæ ſunt Germaniæ. Saraceni ab eo in Bethicæ angulum ex cætera Hiſpania ſunt compulſi. Bellum geſſit cum Deſiderio Longobardorum Rege ac hoſte Romani Pontificis; hunc redactum in poteſtatem, juſſit Lugdunum in Galliam deportari. Sub Dominicæ reſurrectionis die Romam pacato agmine venientem Carolum, Adrianus

nus Pontifex hujus nominis primus, accepit, eumdemque pulcherrimis, ob merita in Romanam Sedem, decretis ornatum dimiſit. Saxonicum deinde bellum ab eo repetitum eſt, cujus cauſa fuit rebellio; abſente enim Carolo, omnia ad Rhenum uſque Saxo vaſtaverat. Hoc defunctus bello, cum Bavarûm Duce pacem ſanxit; cum eodem poſteà bellum geſſit, ob non datos obſides, quos priore fœdere promiſerat Bavarus. Poſt receptos in deditionem Bavaros, Sclavi, Iſtri accolæ bello petiti; gentem hanc æſtate unâ perdomuit. Poſteà Hunnos, qui & Hungari jam appellari cœperant, adortus, inſigni clade affecit, ac mox in deditionem acceptos humaniſſimè tractavit. Jam tot clarus victoriis, tot ferociſſimarum gentium domitor Carolus, Franconiam eſt profectus. Eſt hæc Germaniæ regio, hîc ab eodem indicto multorum conventu Antiſtitum, Feliciana eſt damnata hæreſis, de abolendis Sanctorum imaginibus.

Carolus à Leone tertio Pontifice Romano Imperator declaratus.

ROmanus Pontifex Leo tertius, qui Adriano ſuffectus eſt, dum conſiderat Regis Caroli & progenitorum ejus, maxima

ma extare in Eccleſiam merita, & Imperatores Conſtantinopolitanos ægrè tantum nomen defendere ac tueri, maximo totîus populi conſenſu atque rogatu, Carolum in urbem reverſum, Imperatorem Romanum declaravit, & inunxit ter, acclamante universâ multitudine: Carolo Auguſto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori vita & victoria.

De Vxoribus ejus & Liberis.

TRes habuit in vita uxores, prima fuit Hildegardis nomine, ex qua tres illi ſunt nati filii, Ludovicus, Pipinus & Carolus. Poſteà Wormaciæ in Germania, nupſit ei filia Rodolphi Comitis Franciæ orientalis, huic Faſtradæ nomen, ex qua duas ſuſtulit filias, unam Theoderatam, Hiltrudem alteram. Mortuâ Faſtradâ Lutgardam duxit, ex qua liberos non ſuſcepit.

De Conditione Pariſienſis Scholæ, quibuſdam aliis geſtis ejus, & morte.

JAm Imperator conſecratus, Eccleſiæ ac Pontificiæ dignitatis patrocinio ſemel ſuſcepto, Campulum quemdam & Paſcalem impietatisreos extremo ſupplicio admoturus erat;

erat; ſed Pontificis rogatu, pœnâ illis remiſſâ utrumque in Galliam relegavit. Bonarum artium ſtudia cùm indulgentiſſimè foveret, Pariſii divinæ humanæque ſapientiæ ſcholam, & item alteram Ticini inſtituit. Junioribus orbatus filiis, Pipino Mediolani, Carolo in Germania, Ludovicum, quem virilis ſtirpis unicum jam habebat, celeberrimo totîus Galliarum populi conventu, conſortem Imperii declaravit. Cùmque reliquum vitæ tempus quod dederunt ſuperi, in ocio egiſſet, febri tandem & lateris doloribus obiit, anno ætatis ſeptuageſimo primo; Aquiſgrani ſepultus, in templo à ſe conſtructo. Monumento ejus inſcriptum, Caroli magni Chriſtianiſſimi Romanorum Imperatoris corpus, hoc conditum eſt ſepulchro.

De Prodigiis quæ mortem ejus præceſſerint.

Mortem ejus præceſſit deliquium Solis, idem annus quo Princeps tantus ex humanis deceſſit, Lunam ter vidit obſcuratam. Aquiſgrani in templo icta fulmine pila concidit; eodem loco & porticus à palatio ad templum ducens, corruit. Pons quem idem Carolus Moguntiæ ædificaverat, igni totus conflagravit.

De

De Statura ejus.

Corpore fuit amplo & robuſto, excelſâ ſtaturâ, oculis prægrandibus, ac vegetis, hilari facie; inceſſus illi firmus, & tota corporis habitudo virilis; clarior vox, quàm vt corpori tanto conveniret, proſpera valetudo, præterquam quòd proximo ante obitum quadriennio ſæpiùs febri ſit conflictatus.

De Facundia & Studiis ejus.

Dicendi facultate multum valuit ac præſtitit, nec latini ſermonis peritiâ contentus, etiam peregrina ſtudia ſectatus eſt; græca tamen intelligebat meliùs quàm inter legendum pronuntiabat. Liberalium artium ſtudia indulgentiſſimè fovit, impenſiſſimè adamavit, earumque Profeſſoribus honoris plurimùm exhibuit. In Græcis percipiendis operam dedit Petro Piſano cuidam; in cæteris diſciplinis, Rhetorica, Dialectica & Aſtronomia præceptore eſt uſus Alcuino Britanno, quem virum in primis coluit. Mirum fuit in eo venandi & equitandi ſtudium, exercuit & corpus frequenti natatu.

De

De Cura ejus circa Liberorum profectum.

FIlios doctiſſimis erudiendos tradidit præceptoribus, ampliſſima promittens atque diſſolvens ſalaria. Neque enim ignorabat, quo quiſque eruditior eſſet, eò faciliorem clarioremque doctrinam miniſtrare, neque parentum nomine dignos judicabat, qui agros, qui vineta, qui jumenta quoque pluris facerent quàm filios.

De Temperantia ejus in cibo & potu.

CIbi erat valdè temperans, quamquam jejunia corpori ſuo noxia querebatur, vini tam parcus, ut non amplius ter, quater, ſuper cœnam aut prandium biberet. In cibo ferinam carnem aſſam maximè appetebat, convivia rariùs agitare, ac non niſi feſtis diebus; traditur & illud, numquam eum ſine docto colloquio aut hiſtorica lectione cibum cepiſſe. Cùm ſemel optaſſet ſibi, ac ſæculo duodecim viros Hieronymi & Auguſtini ſimiles, adſtans fortè præceptor Alcuinus: Tu vis, inquit, habere duodecim, cùm ipſe Chriſtus cæli ac terræ dominus horum ſimiles, eâ tempeſtate plures non habuerit.

De Pietate ejus in Deum & Clementia.

PIetatis ac religionis Chriſtianæ tam diligens cultor fuit, ut non tantùm Miſſis & ſacrorum intereſſet horis, ſed & Hymnos & Pſalmos interdum caneret, ceu ex initiatis ac ſacrificis unus. Templa Divis erexit, veram religionem obſervavit etiam in minimis, injurias illatas civili animo tuliſſe, in hoſtes raro acerbiùs ſæviſſe traditur.

LUDOVICUS.

De Filiis ejus.

CAROLO patri demortuo ſucceſſit Ludovicus, tantâ vir clementiâ, ut inde pii cognomen ſit adeptus. Aquiſgrani poſt obitum parentis optimi, cùm Legatis gentium diverſarum, pax nova eſt ab eo ſancita. Filios habuit Otharium & Pipinum; hunc Aquiſgranis, alterum præfecit Bavaris.

De

De Bellis ab eo geſtis.

CUm Dacis bellum geſſit. Vaſcones operâ Gallorum ad imperium retraxit. Britones, qui res novas moliti, novum ſibi Regem creaverant, vicit; in prælio captum Murmanianum (is Regis nomen invaſerat) occidi juſſit. Hoc imperante Roma caput gentium à Saracenis obſeſſa eſt, vaſtata & omnis Tuſcia, donariis & ſacra veſte ſpoliatum Caſſinenſe monaſterium, omnia rapinis & incendio fœdata ſunt.

De Morte & decretis ejus.

DEceſſit Ludovicus anno imperii vigeſimo ſexto, ſepultus Metis, qui totâ vitâ paternam æmulatus pietatem, ſanxit, ne ſacris initiatus hominum ſervitio ſe ſubjiceret: Quàm turpe eſt enim iſtis aulicis eſſe à ſcopis, à matula, à poculis, vel cum mulieri ante ambulare, ad cujus verba in ſacrificio panis convertitur, non ſolùm in hominem, ſed quod humanum intellectum ſupergredi videtur, in Deum. Sanxit & illa, ne Sacerdos quæſtui ſeſe ulli dederet, cùm omnis ipſi ordini turpis eſſet quæſtus. Eodem auctore ſtatutum & illud Antiſtitum

cele-

celebri conventu, ne Sacerdotes purpurâ, ſerico, aut gemmatis annulis uterentur. Abrogavit huic tam pio decreto, ut multis aliis, nimiùm luxui dedita poſteritas.

GODEFRIDUS BARBATUS.

Cur omittantur vitæ quorumdam Ducum. De bellis ab eo geſtis cum Arnoldo Grimbergenſi Principe.

QUÆ poſt hujus Ludovici principatum geſta ſunt uſque ad tempora Godefridi Barbati Ducis, qui Brabanticam terram ab Arduennæ Principibus occupatam primus recuperavit, ea haudquaquam incorruptis rerum geſtarum monimentis tradita, nec affirmare nec refellere ſtatui. Hæc quæ ſequuntur, & rerum novitate, & varietate exemplorum, non modò delectare poterunt, ſed & prodeſſe lectori. Godefridus igitur poſt Brabantiam armis ac viribus recuperatam, bellum indixit Arnoldo Principi Grimbergano, qui cùm eſſet longè ditiſſimus, & magno vir animo, Godefridum agnoſ-

agnoſcere ſuperiorem recuſabat. Hinc mucronibus, verutis, ſecuribus acerrimè inter eos certatum; vicit tandem Arnoutus. Poſt illa quoque dum hoſtiliter ſæpiùs congrediuntur, haud uno loco multum ſanguinis humani effuſum eſt.

Cur dictus ſit Barbatus, & de amore omnium hominum erga eum.

GOdefrido Principi natu grandiori cognomen Barbato fuit, promiſerat enim patri ſe non ante poſiturum barbam, quàm adeptas recuperaſſet Provincias, Lotharingiam & Brabantiam. Hunc Principem nobilitas univerſa plurimùm dilexit, nec pauci quoque Reges ipſius amicitiam per Legatos petiêre; nam erat & miti vir ingenio, & ab omni flagitio ac tyrannide abhorrens. Conſuluit ſuorum commodis, propria negligens; vigilabat, ut ſuis dormire liceret; laborabat, ut ſui in otio vitam agerent; benefaciebat ingratis, etiam non intelligentibus, etiam invitis.

De Pietate ejus in Divos, & Morte.

MAgnum fuiſſe in illo pietatis ac religionis ſtudium, indicio ſunt tot locis ex

ex ejus ære conſtructa & erecta monaſteria. Lovanii quoque extra muros Percenſe monaſterium hujus eſt opus, quod poſteà patrum ſtudio optimorum & agro & ædificiis ditatum eſt. Is qui nunc in eadem domo & moribus & rebus agendis præeſt, huc omnes cogitationes, omnia ſtudia deſtinat, ut & parta quæſitaque à majoribus tueatur, & ſummo Judici rationem exacturo probetur. Mortuus hic Godefridus, ſepelitur Affliginii, quod cœnobium inter Bruxellam & Aloſtum urbes viſitur, ubi eſt hodiè Fratrum piè ſanctèque operantium cœtus.

GODEFRIDUS II.

De Bello ejus cum Henrico Limburgiæ Principe.

POst defunctum Barbatum, filius ejuſdem nominis, poſteaquam annum rexiſſet unum, eſt cum valida manu profectus contra Henricum Ducem Limburgiæ, qui Lotharingiam ingreſſus, latè omnia cædibus & rapinis fœdabat. Godefridus divi Trudonis oppidum, cujus cives ab Henrici partibus

tibus ſtabant, circumſedit, ac omni telorum genere ſæpiùs oppugnatum poſtremò in deditionem accepit, oppidanis pollicentibus, ne graviora paterentur ſe imperata facturos, quibus & venia data eſt, & mutati renovatique Magiſtratus, ejectis Henrici fautoribus & amicis.

De Profectione ejus Aquiſgranum, de Bello Grimberganico, de Morte ejuſdem.

HInc citato agmine, Dux Aquiſgranum proficiſcitur, atque in urbem admiſſus, biduum in Cæſario conſedit ſolio, civeſque compulit ut ſecum arma caperent, ita brevì devictis ac profligatis Henrici copiis, Godefridus cum victore exercitu in Brabantiam rediit. Non multò poſt & Grimberganicum geſſit bellum, ſed damno majore quàm fructu; Grimbergani enim Principes hîc omnia recuperavere quæ Barbatus illis ademerat. In Chronicis quibuſdam legi, per hæc tempora in agro Lovanienſi, nocte quâdam melle roraſſe. Moritur inde Princeps Godefridus, cùm triennio & menſibus aliquot præfuiſſet. Lovanii ſepultus in æde Apoſtolorum Principi ſacra.

GODEFRIDUS III.

In cunis deportatus in aciem.

PRoximi Ducis filius Godefridus nondum erat annum vitæ primum egreſſus, cùm pater deceſſit. Itaque Grimbergani Principes, qui cum patre & item avo hujus gravia bella geſſerant, infantiam Ducis pupilli contemnentes, rebellare cœperunt. Latè vaſtatus ager Brabanticus. Netelaria arx everſa & ſolo æquata eſt. Haud longè diſtabat hæc domus à Vilvordia, quæ & ipſa tunc temporis non oppidum, ſed pagus injectis ignibus conflagravit. Tam atroci injuriâ commoti Nobiles Brabantiȩ cum validiſſimo exercitu hoſtem inſecuti, ad pugnam evocaverunt. Priuſquam dimicari cœptum eſt, infans Dux in cunis prolatus, & ante aciem poſitus traditur, ut acriùs pugnarent Brabanti. Cùm igitur miſeratio eos infantis pueri teneret, quem ſi bello victi forent, captivum ex Duce facturi videbantur, iis animis hoſtem ſunt adorti, ut magnâ cæde Grimberganos fuderint. Idem multis retrò ſæ-

culis

culis fecerant Macedones cum Illyricis dimicaturi.

De Matrimoniis ejus & Liberis.

GOdefridus pupillarem egreſſus ætatem, in matrimonium recepit Margaretam Henrici Limburgiæ filiam, ex qua ſuſtulit filios duos, Henricum, qui defuncto patre factus eſt Princeps, Albertum poſtea Antiſtitem Leodinorum, & filiam unicam Aleydam, quæ Regina facta eſt Angliæ. Poſt obitum Margaretæ duxit alteram, cujus nomen in Chronicis non invenio, Comitis filiam, ex qua natus illi filius nomine Guilielmus.

De Prodigiis illius temporis, & Morte ejus.

HUjus Principis temporibus, non uno loco fame laboratum, multaque prodigia hominum animos conturbavêre. Terra horrendè mota locis aliquot, tres Lunæ in cœlo, ac totidem viſi Soles. Dux Godefridus tertio & quadrageſimo adminiſtrationis anno in humanis eſſe deſiit. Corpus ejus Lovanii auguſtiſſimo urbis templo, quod Barionæ eſt, illatum, ibique honorificè ſepultum.

HENRICUS I.

De Matrimonio & Liberis ejus.

HENRICUS primus hujus nominis, proximi filius Godefridi Brabantiæ Ducis patri demortuo ſucceſſit. Uxor ei contigit Machteldis Boloniæ Comitis Matthæi filia, ex qua tuliſſe traditur filios duos, Henricum qui poſteà præfuit, & Godefridum, filias verò quatuor, è quibus natu maxima, cui Mariæ nomen erat, nupſit Othoni quarto Cæſari. Tres aliæ ſunt Principibus traditæ minoribus.

De quibuſdam rebus ab eo geſtis.

ANNO ſuæ gubernationis ſecundo, Henricus evertit arcem quæ vulgò Duras nominabatur. Eamdem ſexto poſt anno rurſus inchoatam à fundamentis magno ſumptu abſolvit. Poſteà circumſeſſum ab eo, & oppugnatum eſt Divi Trudonis oppidum. Hujus cauſa belli non traditur ſatis dilucidè ab his, quos in Hiſtoriâ ſcribendâ ſequimur. Idem cum Metenſis urbis Archiepiſ-

chiepiſcopo Hieroſolymam proficiſcens, Chriſtianorum adverſus Turcarum gentem Princeps declaratur. Hujus itaque ductu, Baruth civitas opulentiſſima vi capta eſt, cæde profligatis Turcis. Nec multò poſt & hoc juvante Conſtantinopolis expugnatur, quibus ita proſperè geſtis, magnam conſecutus celebritatem nominis rediit in Brabantiam. Anno principatus ſui decimo octavo congreſſus eſt cum Florentio, id temporis Comite Hollandiæ,& Othone Gelrio, utrumque cepit eo prælio, utrumque poſt compoſitam pacem, generum ſibi aſcivit.

De Oppugnatione Leodii, & ſævitia militari in Cives.

SUſceptæ adminiſtrationis anno vigeſimo octavo ex tota Brabantia militem ſtipendio conduxit, cum quo Leodium profectus, urbem dies aliquot bellicis operibus extrà intraque ferociter oppugnatam cepit. Multi mortales omnis ſexûs intra muros cæſi ab irato milite, multi non ſolùm natu grandes, verum & puerili (horreſco referens) in amnem præcipitati. Hinc converſus hoſtis ad templorum ſpoliationes, altaria quoque tinxit ac fœdavit huma-

no ſanguine, ut nuſquam non extarent ejus inſaniæ veſtigia. Tongrinum quoque direptum ac flammis datum, & vaſtatus ager; ſed revertentem exercitum juſtâ numinis irâ felicitas prior deſeruit. Cum armata enim manu Leodienſium Antiſtes inſecutus & acie congreſſus, duo Brabantorum millia occidit, qui magnâ parte Lovanienſes erant ac Lyrani, multos etiam captivos abduxit; Henricus & ipſe periclitatus, ægrè cum paucis effugit.

De altera Vxore Henrici, & obſidione Bruxellæ per Hollandiæ & Flandriæ Comites.

VXorem deinde duxit Mariam Philippi Gallorum Regis filiam, cùm priorem Machteldem ex morbo amiſiſſet. Non multò poſt Bruxellæ oppido Brabantiæ agentem eum gravi obſidione ſunt adorti Comites Flandriæ ac Hollandiæ, & Saelbergo Princeps, frater hic erat Anglorum Regis. Cauſam obſidionis invenio fuiſſe, ne Henricus ſocero Gallo, cum quo his bellum gerebatur, auxilium ferret. Hoc loco majore aliquanto obſidentium ſtrage pugnatum, & cùm dies aliquot vim hoſtium fortiter ſuſtinuiſſet Henricus, animo repentè

tè mutato Flandrorum Comiti promiſit, numquam ſe poſt illa, nec bellico apparatu, nec pecuniâ opitulaturum Gallo, atque ita compoſitis & pacatis omnibus ſoluta obſidio eſt.

De Nuptiis Othonis quarti Imperatoris, & Bello indicto Gallorum Regi, poſtremò de Morte Henrici.

ANno ab humanæ ſalutis exordio milleſimo ducenteſimo decimo quarto Imperator Otho nominis hujus quartus, venit Trajectum ad Moſam, duxitque uxorem Henrici Brabantiæ Principis filiam Mariam. Gallorum Regi poſteà bellum unà cum Flandriæ Comite indicit, ad quod gerendum adjumento fuit Henricus. Itaque cum ingentibus copiis egreſſi, caſtra fecere non longè à Tornaco. Gallus ubi videret longè ſe viribus imparem, dicitur ſacram ingreſſus ædem lachrimantibus oculis, in cauſa juſtiſſima divinum imploraſſe auxilium. Secutus inde cum robore copiarum ad hoſtem ſuum pertendit. Hîc pugna acerrima pugnata eſt, tegi cælum telis volantibus, equorum ſtrepitu concurſuque terra horrendè mota eſt. Innumeri hoc prælio cecidere, crudelis ubique luctus, ubique pavor,

& plurima mortis imago; Galli ad poſtremum egregiè vicere, captis etiam quatuor exercituum Ducibus, inter quos Flandriæ Comes, Otho Imperator, & Henricus, viri impigri, cùm ſtrenuè aliquamdiu reſtitiſſent hoſti, amiſsâ exercitus parte multò maximâ, cum paucis fuga elapſi, conſulunt ſaluti ſuæ. Non multò poſt Henricus & fidei hoſtibus cæſis, principatum ſuum memorabilem reddidit. Anno proximè inſequenti, morbo correptus graviſſimo, Coloniæ Agrippinæ fatalem obiit mortem, cùm annos quadraginta octo rerum potitus eſſet. Corpus illatum ſepulchro Lovanii in æde ſacra Petro Apoſtolo, viſitur erectum medio choro monumentum.

HENRICUS II.

De Liberis ejus. Item Cœnobium Vallis-ducis apud Lovanium, unde nomen acceperit, & à quo ſit conditum.

DEFUNCTO patre, Brabantiæ Principatum tenuit Henricus filius, quem magnanimum video à quibuſdam appellatum. Ex Maria uxore quam acceperat, Philippi Romanorum Regis filiam,

liam, nati huic filius nomine paterno, & filiæ quatuor. Natu maxima quæ Machteldis vocata eſt, nupſit tunc temporis Gallorum Regis fratri. Altera in Baptiſmo nominata Maria virum habuit Ducem à Beyeren. Tertia Beatrix in matrimonium collocata Thuringiæ Lantgravio (ea eſt dignitas apud Germaniæ populos.) Omnium natu minima, cui Margaretæ nomen fuit, monaſticam vitam amplexa, claruit ſanctitate in Cœnobio Bernardini Ordinis, locum nominant Vallem-ducis, Lovanio diſtantem milis duabus, regione amœniſſimam. Condidit hoc monaſterium Henricus ſecundus, de quo nunc agimus, videturque ſumpſiſſe appellationem Ducis à conditore Duce. Poſt obitum Mariæ duxit aliam uxorem nomine Sophiam, clariſſimis ortam natalibus; quæ mulier per omnem vitam pauperibus & egenis multa diſtribuit. Eadem peperit Henrico filium, qui & ipſe à ſacro Fonte paternum accepit nomen.

De Bellis ab eo geſtis.

HIc Princeps ad Rhenum, ad Moſam geſſit bella diverſa. Coloniam gravi obſidione fatigavit, non potuit tamen expugnare. Cum cæde igitur ſuorum inde re-

jectus, incenſis omnibus villis ac ædificiis quæ circa urbem viſebantur, abiit. Henrici hujus temporibus vixerunt, Albertus cognomento Magnus, Thomas Aquinas Prædicatorij Ordinis, viri ambo inſignes; in Colonia Agrippina ille, hic Pariſiis profeſſus eſt ſacras litteras.

Quomodo Romanum Imperium ſibi delatum recuſaverit, & morte ejuſdem.

INnocentius quartus Pontifex Romanus, ubi Fredericum ſecundum, hominis (ut quidam ſcribunt) calliditatem pertæſus, abdicaſſet Imperio, ad Henricum Brabantiæ Ducem litteris datis, eum rogavit, ut rerum Imperii gubernationem ſuſciperet: quod Henricus fortunâ contentus ſuâ recuſavit. Guilielmum Hollandiæ Comitem ac ſibi ex ſorore nepotem Romano Principi commendans, quæ commendatio effecit, ut poſt Henricum Turingiæ Lantgravium, qui Frederico ſucceſſit, Guilielmus ſit Romanus Rex declaratus; de cujus cæde apud Friſios dixi in eo libello, quem de Hollandiæ Comitibus ſeorſim edidi. Henricus de quo agimus hoc loco ingentis animi Princeps, vitâ functus eſt anno gubernationis Brabantiæ vigeſimo ſecundo; corpus ejus ſepul-

ſepulchro illatum in Monaſterio, quod linguâ noſtrate Vileer dicitur.

HENRICUS III.

De ejus Vxore, Liberis, & quibuſdam aliis.

HENRICUS tertius, qui patri ſuffectus eſt junxit ſibi matrimonio Aleydem Burgundiæ Ducis filiam; ex qua ſuſcepit filios tres, Henricum, Ioannem, Godefridum, filiam unam Mariam, quæ poſteà nupſit Gallorum Regi Philippo nominis hujus tertio.

Præfuit hic Princeps ut bonus rector, benignus vir, ac facilis, & ad promerendam omnium gratiam natus. Pacem toto adminiſtrationis tempore coluit. Sed optimum ac nobiliſſimum Ducem, noſtris hominibus invidentia fata è medio ſuſtulerunt, cùm annos rexiſſet tantùm tredecim. Uxor poſteà aliquamdiu ſanctiſſimè adminiſtravit, filiis adhuc impuberibus. Uterque ſepultus Lovanii in Cœnobio à ſe condito Prædicatorum, ad partem dexteram aræ maximæ.

IOANNES I.

De Principatu ejus, & Diſcordia inter Lovanium & Mechliniam.

ANNO 8. ab obitu Henrici, Primores civitatum Ioanni ſecundo filio Principatum Brabantiæ deferunt; nam Henricus natu maximus, ob naturę vitia quædam, idoneus non erat ad gubernandum. Hic poſteà conſilium ſecutus Mechlinienſium Principis, viri prudentis, vitæ dedidit ſe monaſticæ, unde maxima eſt orta diſcordia inter Lovanienſes & Mechliniæ Principem. Lovanii Cives injuriam factam Henrico dicebant, qui ſi parùm erat ipſe idoneus ac habilis ad gubernandum, per alios rerum peritos viros gubernare potuit. Hæc tum erat ſententia Lovanienſium. Paulatim res eò proceſſit, ut & portas claudere ſint auſi, cum matre Aleyda appropinquanti Ioanni. Per idem tempus exiſſe traduntur Lovanienſes in agrum Mechlinienſem, ferro flammâque omnia conculcaturi; quod cùm Princeps loci audiſſet, confeſtim egreſſus

greſſus cum ſuis, ad pugnam ſe expedivit. Certatum eſt atrociter, ac tandem inclinavit eò victoria, unde plus roboris fuit. Auxiliaribus urbium aliarum copiis adjutus Mechlinienſis, Lovanienſem fundit, fugatque.

De Vxoribus ac Liberis ejus.

POſt hæc Joannes Lovanii quoque Principatum ſuſcepit. Margaretam Philippi Galliarum Regis filiam in matrimonium acceptam dilexit unicè, quæ poſteà doloribus partûs extincta eſt. Inde duxit alteram ejuſdem nominis, filiam Guidonis Flandriæ Comitis; ex qua tulit filios, Ioannem & Godefridum, quem amiſit admodum juvenem. Natæ filiæ totidem, quarum uni Margaretæ, alteri Mariæ nomen inditum eſt.

De Bello geſto cum Archiepiſcopo Colonienſium, & ejus Victoria.

OBierat mortem Henricus Limburgiæ Princeps: quo nuntio ad ſe perlato, Joannes Dux Brabanticus, eò ad publica negotia componenda proficiſcens, (emerat enim legitimè eam terram) Gel-

Gelriorum Comite Raymundo objiciente ſe cum haud invalida manu, ad exitum perducere non potuit, quod animo conceperat. Magno ſtudio contrahebat undique auxiliares copias Geldrus ad bellum inferendum Brabanto, in ſociis erant Colonienſium Archiepiſcopus, Henricus Comes Lucenburgenſium, Walranus Valkenburgus Princeps. Quæ conſpiratio tantum abeſt ut deterruerit Ioannem, ut confeſtim etiam cum armato milite, in Archiepiſcopi loca tumultuosè irrumpens, omnia latè vaſtaverit. Pax deinde, ſed fruſtrà mota eſt. Ægerrimè ferebat Dux Ioannes, quòd Trajectum ad Moſam (qui componendæ pacis locus fuerat conſtitutus) Gelriæ Princeps venire contempſiſſet. Ad hæc nuntiabatur, eumdem Lucenburgenſium Comiti, acceptâ ingenti pecuniâ Gelricam terram vendidiſſe. Ioannes igitur irarum plenus, cum multitudine armis inſtructa, in terram Valkenburgenſium proficiſcitur, Colonienſem (cui maximè infenſus erat) obſeſſurus. Ille verò ubi vidit hoſtem ſibi imminere, fugam cepit; quem Dux per montes ac ſylvas inſecutus, omnem ipſius terram eſt fœdiſſimè depopulatus. Brevì poſt Coloniæ Civium, & Principis Juliacenſis rogatu venit ad obſidendam arcem Woronc

(ita

(ita enim vulgò dicebatur.) Nam hinc quotidiè ſceleratorum manus excurrens, pecuniâ negotiatores, aliiſque mercibus exuebat, quæ res multùm incommoda fuit circumjectis emporiis. Ad arcendum Ducem, Colonienſis validiſſimum paucis diebus contraxerat exercitum, & auxilia ab his, qui Ioanni ex confeſſo adverſabantur; jam non procul aberat hoſtis ab arce, cùm certior factus de ejus adventu Brabantus, magno animo proceſſit obviam, ſuoſque brevi oratione, ut eo die ſtrenuam ſibi navarent operam, hortatus, canentibus ſignis in adverſam procurrit aciem; ſecutus miles ferociter dimicat, protractâque in veſperam pugnâ, vicit tandem Brabantus. Ceciderunt ex Ducibus, qui Antiſtiti venerant auxilio, Henricus Lucenburgenſis Princeps, fratres ejus tres, & alii plerique illuſtres viri, Antiſtes captus, & cum eo tota ferè nobilitas. Cæſæ multitudinis numerus parum iniri potuit. Satis conſtat multò plures ex Archiepiſcopi exercitu quàm Brabantico cecidiſſe. Hanc victoriam adeptus Ioannes, arcem diruit, dirutam ſolo æquavit.

De

De Animadverſione in quemdam Petrum, cognomento Broſenium.

BIennio poſt, prædives quidam in Gallia Petrus cognomento Broſenius, Ioannis hujus ſororis (quæ Philippo tertio Gallorum Regi nupta erat) amore incenſus, cùm illâ ſemper congreſſum ejus declinante, libidinem ſuam explere non poſſet, eam apud Regiam Majeſtatem, cui longè chariſſimus erat, criminis detulit, neſcio quid commentus fœminam perpetraſſe, tantumque effecit, ut juſſu Regis in cuſtodiam abducta, de vita periclitaretur. Ad quem tam atrocem nuntium excitus Joannes, Pariſium properat, ubi ſoror cuſtodiebatur, hic re diligenter inveſtigatâ, & ſororem falſò delatam liberat, & Petrum delatorem laqueo necat.

De Obitu Aleydæ conjugis Henrici tertii.

ANno qui erat ab ortu Chriſti milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio moritur illuſtriſſima mulier Aleydis, mater Ioannis Ducis & uxor tertii Henrici, ſepulta Lovanii, ut alio dictum eſt loco. Hæc mulier in vita multùm dilexit, & omnibus offi-

officiis benevolentiæ proſecuta eſt Thomam Aquinatem, Prædicatorii nominis virum, (ut antè dixi) ad quem Pariſiis agentem frequenter ſcripſit, conſulens eum per litteras, quibus rationibus in hoc mortalitatis pelago, cæleſtem ſibi patriam demereri poſſet. Ioannes inde filiam ſuam Margaretam virginem egregiâ formâ nuptum dedit Henrico Lucemburgenſium Comiti, eius Henrici filio, qui in pugna fortiter occubuit, non procul ab arce Weronc. Junior hic Henricus, poſteà factus Romanorum Imperator, in Italiam tranſcendit.

De Nuptiis filiæ Anglorum Regis, & Morte Ioannis Ducis.

HAud multò poſt celebratæ magno apparatu nuptiæ Anglorum Regis filiæ, ad quas Ioannes quoque profectus cum pulcherrimo equitatu, incredibili omnium lætitiâ excipitur. Per eos dies, ut in publico gaudio fieri ſolet, concurſum eſt haſtis. In quo certamine Dux idem, dextro an lævo brachio incertum eſt,lethale vulnus accepit, ex quo paucis poſt diebus vitâ deceſſit. Cujus morte vulgatâ, major quàm credi poſſit luctus, totam Brabantiam occupavit. Egerat enim clementem, pium, & beneficum

Prin-

Principem. Cujus defuncti corpus advectum Bruxellam ſepelitur in æde ſacra Minoritanorum, qui per ea tempora viri erant multùm Chriſto dediti, non convivantes, non ſcortantes, neque miſcentes ſe humanis negotiis.

JOANNES II.

De matrimonio ejus.

PATRE mortuo, Joannes II. Principatum adeptus, filiam Régis Anglorum Eduardi I. in matrimonium accepit. Huic nomen erat Margaretæ, ex quâ genitus illi filius. Luculentum illud in arce Vuerenſi deambulatorium (vulgus Aulam dicit) hujus Principis eſt opus.

De Bello regis Gallorum adverſos Flandros.

IN hunc Principatum incidit atrox bellum quod Philippus hujus nominis quartus, Rex Galliarum geſſit adverſus Flandriæ populos. Cauſa belli fuit, quod Guido ejus terræ Princeps filiam Philippam, quam de

de ſacro fonte levaverat Gallus, filio Eduardi regis Anglorum nuptum dare ſtatuiſſet. Agebat ea tum in Galliis apud Regem ſuſceptorem ſuum. Is igitur cum conjuge, proceribus, & manu valida ingreſſus Flandrorùm fines, complura oppida expugnat, ac paucis inde diebus totam Flandriam in ſuam poteſtatem redegit, capto priùs Guidone cum filiis duobus. Flandriæ ſic domitæ atque ſubactæ, præficit Comitem Jacobum quemdam Simpolium, cujus tyrannidem pertæſi primùm Brugenſes, deinde cæteri omnes rebellarunt. Brugas venerat Comes, animadverſurus in quoſdam, qui graviter ut illi videbatur deliquiſſent, cùm ſubitò ad arma conſurgens multitudo penè omnes occidit: Comes ægrè cum paucis evaſit. Nec multò poſt apud Regem queſtus de vi illatâ effecit, etiam ut ex toto ſuo Regno ille ad evertendam Flandriam numeroſiſſimum conſcripſerit exercitum, cui præfecit Comitem Artheſiæ, virum acri ingenio & gloria militari florentem. Pervenit is cum omnibus copiis in agrum Cortracinum, ſperans fore ut brevi omnia ejus terræ oppida caperet. Sed ut in cæteris rebus, ita in bello maximè ſolet variare fortuna, Duces exercitus Flandrorum, ſuos hortati, ut pro

ſe,

ſe, pro conjugibus, pro liberis, & bonis ſuis omnibus fortiter dimicarent, cum hoſte confligunt, fit atrox prælium. Flandrica gens pro libertate, pro aris & focis dimicans, aut moriendum putat, aut vincendum: iis erat injunctum, ut initio pugnæ fuſtibus & haſtilibus majoribus Gallorum equos occiderent, quod cùm ſtrenuè faciunt, adepti ſunt victoriam, magna vis Gallorum perempta eſt. Quidam tradunt hîc periiſſe totam ferè Nobilitatem Gallici Regni. Poſt hanc pugnam Flandri multa loca recuperaverunt, quæ antea Gallus ademerat.

De reditu Gallorum in Flandriam & præliis cum eadem gente.

EST non multò poſt cum novis copiis Philippus in Flandriam reverſus, ubi circa Inſulas oppidum dimicatur, pluresque momento temporis utrimque cæſi ſunt. Rurſus eodem ferè loco à prima luce ad veſperam in acie continuit Flandrum Gallus, ita futurum ſperans, ut in mediis caloribus æſtatis hoſtem ſtando pugnandoque feſſum vinceret. Interim commiſſo prælio multo atrociori quàm pro numero dimicantium, plurimi ſunt in utroque exercitu

ercitu occiſi, noctis interventus pugnam diremit. Inde Flandris aliis aliò ſe recipientibus, ut aquæ potu ſedarent contractam labore ſitim, Gallus ſuos in equis manere juſſos, nocte concubia eduxit, hic manum unam Flandrorum adortus ſuperior fuit. Cæſus in ea pugna Guillielmus Juliacenſis, quem Flandri adverſus Gallicas acies ſibi Ducem elegerant. Hoc ſucceſſu Philippus elatior factus, obſedit Inſulas, adducto ſecum Guidone Comite, quem captivum habebat. Quamdiu tenuerit obſidio, & quoties oppugnare urbem ſit adortus non traditur. Quidam ſcribunt ea conditione Pacem factam, ut Gallus tantiſper oppidum Inſulenſe, & alia quædam loca ſibi ſervaret, donec ſtatutum eſſet unde quotannis pactam ex Flandria pecuniam reciperet. Ita dimiſſus Guido, ſuis omnibus rediit multùm expectatus, ſed brevis hæc fuit lætitia. Nam paulò poſt deceſſit admodum ſenex.

De motu civili Mechliniæ & Bruxellæ.

VAriis indè motibus agitata Mechlinia, propter ſibi ademptas libertates vendendi Salis ac Piſcium, & quoniam Imperatoris Henrici Lucenburgenſis favore Antverpia

verpia his ipſis poſteà frueretur commodis, maximo ejus urbis odio Mechlinienſis flagrabat civitas. Auxit malum quòd Joanni ad obſidendam Mechliniam, quæ priùs portas clauſerat venienti, Antverpienſes tulerint ſuppetias. Exiit hæc obſidio in aliquot ſeptimanas per occaſionem. Interim egreſſi Mechliniani ſubitò Antverpienſium invadunt aciem, arriſitque huic fortuna conatui, nam & hoſtes cæſi magno numero, & qui exierant, ad oppidum rediere, vix paucis amiſſis. Cum igitur pergerent hunc in modum rebellare, Dux edicto prohibuit, ne quis uſquam illos commeatu impertiret, capitale futurum ſi quiſpiam hoc tentaſſet. Sed nec ita quidem ſubigi potuere, antequam ad fluvium Schaldim haud longè ab arce Ruperamunda cum hoſte congreſſi prælio ſuperantur. Tum demum ſupplices ipſi, portarum claves Duci tradunt. Quibus acceptis ille partem murorum diruit, habebatque in animo totam urbem nudare munimentis. Sed accepta grandi pecunia deſtitit. Eiſdemque ferè temporibus eſt & Bruxellæ tumultuatum, ſed multò quàm Mechliniæ periculoſiùs, Fabri, Textores, Sutores, Tabernarii, atque omnis illa fæx civitatis eò inſaniæ prolapſa eſt, ut quorumdam primorum ædes diruerit,

rit, non pauci ex ditioribus metu urbe exceſſerant. Princeps eadem diſcordia conturbatus, Vilvordiæ (quod oppidulum diſtat Bruxella noſtratibus milis duabus) ſe continebat cum præſidio. Effuſi quodam die Bruxellenſes, venerunt in agrum Vilvordienſem, quod videntes quidam, dixere in hoc veniſſe, ut à Duce veniam pro rebellione peterent, aliis viſi ſunt hoſtilia omnia minari, poſteaquam armati & erectis ſignis veniſſent. Dux igitur cum paucis obviam egreſſus dimicat. Illi ſubito hoſtis occurſu vix incepto prælio in fugam vertuntur, qua perculſa Bruxellenſium civitas deditionem fecit.

De morte Ducis Ioannis.

HIc Joannes II. poſt novendecim Principatûs annos periit Vueræ, innato veſicæ calculo. Sepultus Bruxellæ in templo S. Gudulæ virginis. Nullus Principum ſic abhorruit à bellis gerendis, quæ tamen ſi effugere non poſſet maximo geſſit animo.

JOAN-

JOANNES III.

De quibuſdam geſtis ejus.

BONO Patri bonus ſucceſſit filius tertius Joannes, natus annos dumtaxat duodecim. Cujus initia Principatus multùm turbulenta fuere, nam propter æs alienum quod Præceſſores ejus, Pater & Avus gerendis aſſiduè bellis conflaverant, detinebantur paſſim Negotiatores, quod non modò privatum, ſed & publicum erat incommodum. Repperit tandem huic malo remedium humana induſtria. Sunt enim polliciti mercatores ſi dux permitteret, ſe quicquid deberetur adnumeraturos ſingulis è ſua pecunia, quod ubi eſt factum, licuit ſtatim unicuique quò vellet citrà ullum vitæ aut bonorum diſcrimen proficiſci.

De Pluvia decem menſium, & Caritate Annonæ, & Peſtilentia, & Cometa.

IN ſequenti anno, qui fuit Salutis noſtræ M. CCC. XV. Brabantia & finitimæ regiones afflictæ ſunt maximis malis. Poſt Calendas

lendas Mayas orta pluvia, quæ menſes duravit plus minus decem. Ex quâ intemperie, cùm in agris neque frumentum neque alia homini & Pecudibus neceſſaria matureſcere poſſent, ſummâ rerum omnium caritate non uno loco cœptum eſt laborari, quę caritas progreſſu temporis adeò invaluit, ut quidam prodiderint ab homine nato majorem non fuiſſe. Mendici in viis, in portis, pro templorum foribus inediâ efflabant animas. Hanc annonam ſecuta eſt tanta peſtilentiæ vaſtitas, ut quotidie in ſingulis penè oppidis ſexageni, ſeptuagenivè homines efferentur, quorum alii ſexta die, alii tertia, multi ſecunda, nonnulli ſtatim in ipſo morbi adventu extinguebantur. Multitudo omnis perterrita, in Montes, Sylvas, & loca devia fugiens, vacuis errabat in agris, alii in Templis Divorum aris affixi, divinam implorabant opem. Hic filios, ille parentem lugebat adēptum, alius Fratrem, alius Sororem deſiderabat. Explicari oratione non poteſt, quanta fuerit ejus temporis calamitas, qui gemitus, quæ lamentationes nocturnæ diurnæque. Per eadem ferè tempora viſus eſt in cœlò Cometes diro aſpectu, magna luce radios ſuos emittens. Vulgò putatur hoc prodigii ſummis Principibus exitium, aut bellum, aut peſtilentiam populo portendere.

De Bello adverſus Valkenburgenſes.

JOannes bellum ſuſcepit adverſus Raynoutum Valkenburgenſem, ob affectos incommodo Trajectenſes ad Moſam, perductoque in agrum Valkenburgenſem exercitu obſedit florentem ac bene munitam urbem Sitterium, huc accolæ omnes pecuniam, aliaque bona ſua, ut in locum tutiſſimum deportaverant. Et intus præſidium erat militare, Duceſque non pœnitendi, quorum opera & virtute ſemel à juvenibus repulſus hoſtis in caſtra rediit. Ad poſtremum tamen urbs dedita eſt mœnibus, quam deditionem ſequuti Harlenſes vicini, venere & ipſi in Ducis poteſtatem; his peractis, copiæ in Brabantiam reductæ ſunt. Brevi poſt inter Joannem & Raynoutum pàx compoſita non diù tenuit. Rurſus injuria & damno affectis Trajectenſibus, invenio poſt longas controverſias Raynoutum Lovanii cuſtoditum aliquamdiu, ſed libera cuſtodia. Vixit hac tempeſtate vir ingenio & arte medendi eminens Joannes Mandevilius, patria Anglus, qui toto ferè terrarum orbe peragrato, tribus ea linguis peregrinationem conſcripſit.

De

De Bello inter Flandriæ Comitem & Brabantiæ Ducem.

LEodinus Antiſtes quod juris habere putabatur in Mechlinienſis oppidi Principatu, vendiderat Ludovico Flandrorum comiti. Huic cùm parere nollent cives, & legationem miſiſſent ad Brabantiæ Ducem una ex parte Principem urbis, Ludovicus occupatis omnibus bonis, quæ Mechlinienſium erant in Flandria, bellum Joanni indixit, qui armis defenſurus illos videbatur. Cum Flandro conſpiraverant quindecim alii Principes, qui diverſis locis Brabantiam ingreſſi, latè omnia ferro & igni vaſtaverunt. Totos decem menſes nihil eorum quæ ad corporis alimoniam pertinent importari potuit. Sic omnes clauſerat aditus hoſtis. Brabanti viciſſim Flandricum agrum incurſantes, univerſam terram quæ inter Aloſtum & Teneramondam eſt, fœdè populati ſunt, abactis Boum, Equorumq́ue armentis. Contigit poſteà ut quingenti ex Flandria delecti Equites, in Brabantiæ fines ſe receperint, Bruxellam, ut dicebantur, obſeſſuri : quo audito viginti ſex viri Nobiles cum armatis civibus nocturno tempore egreſſi conſederunt, quâ

Flandris iter faciendum erat. Hìc benè gerendæ rei occaſionem adepti, invadunt hoſtium aciem. Fit indè atrox pugna, ſed vicit Brabantus: capti centum & quinquaginta Flandri, Bruxellam adducti ſunt ad Ducem, quos ille partim Vueram, partim Lovanium cuſtodiendos miſit.

De incendio Mechliniæ, & peſtilentia diverſis locis.

IN hunc Principatum incidit oppidi Mechlinienſis conflagratio miſerabilis. Arſerunt Inſulæ complures, & Domus Illuſtrium, & quidquid viſendum ac memorabile tum habebat hæc civitas. Eſt inde pluribus locis peſtilentia laboratum, quâ multa hominum millia abſumpta traduntur.

De filiis Joannis Ducis & filia, & morte Ducis.

JOannis hujus tres filij, Henricus, Godefridus, & Joannes maximus natu, omnes ſine liberis extincti ſunt. Filia ejus Joanna cæteris filiabus annoſior, defuncto priore marito ſuo Guilielmo Hannoniæ atque Hollandiæ Comite, nupſit Wenſelao Joannis Bohemiæ Regis filio, hoc ita curaverat pater,

pater, futurum ſperans ut amicitia magnorum Principum, quibus ſanguine junctus erat Wenſelaus, longam ſuis relinqueret pacem, quod non ita evenit. Joannes haud multò poſt ex humanis deceſſit, anno Principatus quadrageſimo tertio, à Chriſti ortu M. CCC. LV. præcedaneis feriis D. Nicolai. Nobilitas mœrore affectâ, corpus defuncti in Monaſterio, quod noſtra lingua Villeers, ſepulchro multis cum lachrimis intulit. Amiſerat enim Principem modeſtum, juſti tenacem, & Reipublicæ gerendæ maximè idoneum.

WENSELAUS I.

De motu civili apud Lovanium.

POST obitum ſoceri Wenſelaus Principatum ſuſcepit, quo imperante Lovanium bis in motu fuit. Primùm, quia Præfectus urbis quemdam in vinculis detineret, quem Senatus inſontem judicaverat, piſcatorio is officio quæſtum faciebat, qui cum die quodam piſcium vim conveheret, haud longè à Lovanio hærentem fortè in luto rhedam educere

cere non potuit; acceptum igitur ex circumjacentibus paſcuis equum adjunxit, atque ita eduxit. Poſt equo dimiſſo, & in paſcua reducto, ingreſſus Lovanium, capitur à Præfecto, objicitur ei quòd equum illum furto abduxiſſet. Multum hinc eſt ortum mali. Pars civium ſequuti Præfectum (erat illi nomen Petro Coterelio) in domum Civicam irruentes, patrum primores captos, in arcem quæ loco urbis editiſſimo viſitur ad muros, perdûxere. Hinc plebeis Magiſtratibus creatis, Petrus fecit pro ſua libidine omnia. Plus biennium duravit hic tumultus, cùm facta pace & ad regimen oppidi rurſus aſſumptis Nobilibus, qui toto eo tempore in arce captivi manſerant, Duci multa ſunt millia ex ærario adnumerata, qui & durante motu haud ſemel à Coterelio pecunia corruptus fuerat. Nonnulli tradunt hujus parte pecuniæ ab eo extructam arcem Vilvordianam quæ nunc ſitu & opere eſt munitiſſima: de altero motu ac diſcordia ejuſdem populi ſuo loco dicetur.

De

De Bello adverſus Iuliacenſes, & captivitate VVenſelai.

BEllum geſſit poſtea cum Guilielmo Juliacenſium Marchione, ob exutos pecunia negotiatores Brabantos, qui per terram Juliacenſem iter fecerant. Congreſſæ igitur acies maximo ardore conflixerunt, initio pugnæ confoſſus jaculo Gelriæ Princeps, ex acie deportatur mortuus. Brabanti victores hoſte fugato, cùm nihil metuerent amplius, cibo ac potu refectis corporibus, ſomno opprimuntur, oppreſſos ac altum dormientes ſubitò adorti hoſtes interficiunt. Dux ipſe cùm aliquamdiu ſe ſtrenuè defendiſſet, capitur cum plerіſque proceribus. Nunciavit hoc fama uxori, quæ non dici poteſt quantum ex ea re dolorem animo conceperit. Audivit & Carolus Cæſar hujus nominis quartus fratrem ſuum captivum eſſe. Quamobrem convocatis Imperii Principibus, agere cœpit de Guilielmo, qui captum tenebat Wenſelaum per juris ſententiam bonis privando. Quâ re territus Juliacenſis, illum cuſtodiâ dimiſit, retentis adhuc proceribus. Quos ut redimeret Princeps, ingentem exegit à ſuis pecuniam, quâ impetratâ & cæteris compoſitis

 rebus

rebus in aliquot deinde annos à bellis quievit.

De Caroli Bohemi Cæſaris adventu in Brabantiam.

INterea Carolum Bohemum Cæſarem Germanum ſuum in Brabantiam venientem, multâ lętitiâ & gratulatione Wenſelaus excepit, prandiis ac cœnis exhibuit ſumptuoſiſſimis, interim nullo non ludorum genere in ejus honorem edito; diſcedentem poſt aliquot dies in Galliam uſque deduxit, inter valedicendum proſpera & ſecunda omnia precatus, Bruxellam rediit.

De alia diſcordia civium Lovanii.

PEcuniæ exactio cujus mentionem feci, cauſa fuit motus novi apud Lovanium, plebs conſpirans adverſus primores, omnem mutavit regiminis formam, ex ſuo corpore creatis Magiſtratibus. In quo ſtatu prope exacto triennio, Bruxellæ occiditur inteſtinæ hujus diſcordiæ princeps, cùm ad conventum ab Duce indictum eò veniſſet.: auctor cædis fuit Joannes Caiſterius vir nobilis, qui metu vulgi Lovanio pro-

fugerat.

fugerat. His igitur accenſa multitudo in curiam venit, primores numerò ſexdecim (ut quidam tradunt) feneſtris ejectos, alii foris manentes infeſtis haſtis excepêre, cæteri ſine venia, ſine miſericordia, ſine reſpectu interfecti ſunt. Hanc ſævitiam pertæſus Wenſelaus, copias Lovanio admovit, ut urbe captâ civilis motûs auctores ſupplicio afficeret. Poſt ſeptem verò hebdomadas in urbem quam expugnare non poterat, cum paucis admiſſus, principes ſeditionis in exilium ejecit. Unus clari nominis Joannes Suarterius, qui & ipſe plebem concitaverat, gladio ſubjectus eſt.

De morte VVenſelai, & eodem caſo matris utero.

HInc Bruxellam Dux reverſus cùm aliquamdiu ſpectaculis, equorum certaminibus, venatu & pilâ, quâ optimè luſiſſe traditur, atque aliis luſibus ſe recreaſſet, Lucenburgum proficiſcitur, ubi non multò poſt obiit: ſepultus in Oryvalenſi Monaſterio, quod illis in locis anteà conditum, ipſe quoque proventibus annuis ditavit. Invenio hunc cæſum fuiſſe matris utero, quæ nec ullum inde acceperit corporis incommodum.

De luctu uxoris ejus, & bello quod adverſus Gelriæ Ducem geſſit poſt obitum mariti.

BRuxellæ agenti Joannæ renunciatum eſt de obitu conjugis ſui Wenſelai, quem ut in vitâ multùm amaverat, ita ſibi ereptum atque ſublatum diu multumq́ue luxit. In tam gravi vulnere dolorem haud facilè poſitura, niſi patriæ ſuâ operâ & ſtudio opus eſſe vidiſſet. Itaque gubernandi onere ſuſcepto, multa prudenter, multaq́ue gnaviter egit. Indictum ſibi à Principe Gelriæ bellum ita geſſit, ut cùm ille congredi non auderet, victrix abierit. Cauſa bello prætenſa, quod Buſcumducenſium Præfectus quemdam ex Gelrii Ducis familia parricidii convictum gladio ſubjeciſſet. Fato ac naturæ conceſſit hæc mulier nobiliſſima, humanæ ſalutis anno, M. CCCC. VI.

ANTO-

ANTONIVS I.

Quomodo ad Brabantiæ Principatum pervenerit.

NUNC videamus quâ viâ & modo, ad Brabantiæ Principatum pervenerit Antonius, qui poſt obitum Joannæ adminiſtravit. Joanna tertii Joannis Brabantiæ Principis filia, uxor Ducis Wenſelai, ſororem habuit Margaretam: quæ nupta Comiti Flandriæ Ludovico, filiam illi peperit ſui nominis. Hæc unum experta matrimonium, datur poſteà Philippo audaci Burgundiæ Principi, filio Joannis Franciæ Regis cognomento boni. Is igitur Philippus ex hac uxore filios tulit, Joannem, Antonium, & Philippum. Joanni utpote natu maximo Burgundiæ Principatum reliquit. Antonius qui inter Joannem & Philippum medius erat filius, curante id patre, ſufficitur in Brabantiæ Ducatu magnæ materteræ ſuæ Joannæ, quæ ſine liberis defuncta erat.

De his quæ initio Principatûs fecerit Antonius.

ANtonii patre Philippo Burgundionum Principe geniti maternum ſimul ac paternum genus ab Regibus ortum. Hic à ſuſcepto Brabantiæ Principatu, acerrimus extitit punitor hominum ſceleratorum, præcipuè parricidarum, & qui pauperes opprimerent. Floruit, & in optimo ſtatu fuit res Brabantica ſub hoc Principe tam ſtudioſo æquitatis, quâ ſublatâ è medio ſtare non poteſt hominum ſocietas.

De Matrimonio ejus & Liberis.

IN matrimonium accepit Joannam Simpoliam, in qua muliere cum forma excellenti ac generis claritudine, probitas morum ex æquo certavit; liberos habuit ex hac conjuge Joannem & Philippum filios, & filiam quæ juvenis deceſſit. Anno gubernationis Brabanticæ primo, uxorem ex valetudine amiſit, quam cùm unicè ac perſeveranter vivam dilexiſſet, etiam defunctam honorificentiſſimè extulit, corpus Vueram deportatum atque ibi loci ſepultum.

De

De duobus illuſtribus viris & eximiis Theologis.

APud Pariſium eadem tempeſtate claruerunt eximii duo Theologiæ Profeſſores, Petrus ab Aliaco, poſteà factus Antiſtes Cameracenſis & Cardinalis; alter Joannes cognomento Gerſon, ejus ſcholæ Cancellarius, utriuſque ſtudiorum piè ac utiliter edita monumenta ad poſteros manarunt. Per idem tempus apparuit ſtella crinita, inuſitatâ magnitudine, prodigium id portendit cædem Ludovici Ducis Aurelianenſis, bellum Leodinum, quæ brevi poſt ſequuta ſunt mala.

De motu exorto apud Leodinos.

TOta LeodienſiumRegio maximis motibus obnoxia fuit, ob duos electos Antiſtites. Trajectum ad Moſam ubi agebat electus alter bis obſeſſum à Leodinis; poſterior obſidio hebdomadas ſexdecim tenuit. Non multò poſt magnorum Principum armis ac viribus adjutus electus qui Trajecti erat, Joannes à Beyeris contra Leodinos egreſſus, magno eos prælio ſuperavit, cæſis quadraginta millibus, & in his

Theo-

Theoderico Peruveſio quem altero dejecto, illi ad Epiſcopatûs dignitatem provehere ſunt conati. Victor Joannes Leodium ingreditur, ſumpto de his ſupplicio qui partis adverſæ fuerant.

De Matrimonio ejus & Dote.

DUxit poſteà Antonius uxorem Elizabetham, & hanc excellentiſſimâ formâ mulierem, Bruxellæ pompâ & apparatu planè regali, in Ducaria domo celebratæ nuptiæ. Dotis nomine accepto Lucenburgenſi ducatu, Antonius cum valido exercitu agrum ejus gentis ingreſſus, eos qui parere novo Principi recuſarent, brevì ad obſequium redegit, partim bombardarum ictibus diſturbatis caſtellis, partim armata manu captis, aut igni abſumptis, item cæſis magna copia Ducibus.

De virtutibus ejus in bello, & Sigiſmundo Rege Romanorum.

HIc Antonius vir acer fuit ac ſtrenuus, in excitando milite ad pugnam nulli ſecundus, & hoſtium nullis copiis unquam deterritus, prælium primus inibat, victis indulgens ſi veniam petiſſent, in omni re agenda

agenda ſolers, & labore infatigabilis erat. Poſt domitos atque ſubactos Lucenburgenſes Aquiſgranum venit cum decem millibus equitum Sigiſmundus Rex Romanus, ubi coronâ de more donatus, aliquot manſit hebdomadas, Antonii Brabantiæ Principis congreſſum operiens. Qui cùm non veniret (amici enim diſſuadebant) ex Aquiſgrano Coloniam Sigiſmundus proficiſcitur, de quo Principe illud in primis dignum memoriâ, quòd ipſe ſtudio latinæ linguæ deditus, ſæpè graviter accuſaverit Germaniæ Principes, qui ſermonem latinum odiſſent, aut linguæ pulcherrimæ Gallicum, aut aliud quodvis idioma præferrent.

De cæde Antonii.

ANno à Chriſto nato M. CCCC. XV. Angli, neſcio quam belli cauſam adverſus Gallum prætendentes, cum valida manu egreſſi, juxta Morinum conſederunt, nec multò poſt cum hoſte circa Blangium (viculus hic eſt non longè à Morino diſſitus) pugnatum vtrimque cruento quidem Marte, ſed à Gallis multò magis. Periit hoc congreſſu cum multis aliis nobiliſſimis viris Antonius Brabantiæ Dux, qui Gallorum

Regi

Regi auxilio venerat, alios in poteſtatem redactos, victor Anglus crudeliter necavit. Antonii corpus tertio die repertum inter jacentium cadavera, deportatur: exceptum primo honorificè à Tornacenſium Epiſcopo, inde Bruxellam delatum, ponitur in templo divæ Gudulæ ſacro. Hîc celebratis de more exequiis, non ſine graviſſimo totius Aulici ordinis & patriæ dolore ac lachrymis avehitur Vueram, ubi ſepulturæ datum eſt, juxta monumentum prioris conjugis Joannæ Simpoliæ, cujus alio fecimus loco mentionem.

JOANNES IV.

De Conjugio ejus.

DUo ſuperſtites liberi Antonio fuere, Joannes natu major, tamen annos dumtaxat natus tredecim, Brabantiæ Principatum adiit. Annum agens ſextum decimum, uxorem accepit Jacobam filiam Ducis Guilielmi à Beyeris, comitis Hannoniæ & Hollandiæ. Fuit aliquamdiu inter eos mutuus amor. Evenit poſteà diſceſſio, cujus invenio cauſam fuiſ-

ſe,

ſe, quòd proceres qui marito adhuc juveni præerant, ſuo arbitrio mutatâ omni regiminis formâ, & ſubmotis, quibus ab ineunte ætate mulier aſſueverat, pediſſequis, alias illi & ignotas dederint, quod, quàm iniquo tulerit animo, ſatis inde colligi poteſt, quòd ſub id tempus in Angliam trajiciens, illic vivo adhuc Joanne, Duci cuidam Cloceſtrio nupſerit, fratri ejus qui tum in Inſula regnabat.

De Adventu Cloceſtrij cum exercitibus in Hannoniam.

TOt inde ſunt orta diſſidia, tot ſecuta certamina, varioque eventu depugnata, Cloceſtrius contracto in Anglia exercitu, Caletum pervenit cum Jacoba. Inde ad occupandam uxoris nomine Hannoniam proficiſcitur. Et multa jam loca ſibi ſubjecerat, cùm Joannes Dux Brabantiæ veritus ne ſimili caſu Hollandiam quoque & Zelandiam amitteret, undique amicorum Principum fide imploratâ præfecit gubernandæ Brabantiæ fratrem ſuum Philippum, in rebus gerendis ſolertem, & laboribus infatigabilem virum. Ipſe inde profectus ab Hollandiæ, Friſiæ, & Zelandiæ populis ita excipitur, ut tam prompta humanitas

manitas & benevolentia ſingularis efficere potuerint, ut animo æquiore toleraret mala omnia, quibus uno tempore circumvallabatur.

De Incurſione hoſtium in Brabantiæ agrum.

CLoceſtrius ubi audiſſet in Brabantis fidem ceſſiſſe, Hollandiæ ac Friſiæ civitates ilicò emiſit armatam manum, quæ in Brabanticum agrum tumultuosè effuſa, in miſeros agriculas, nullum ferè crudelitatis genus non exercuit, violata templa, per omnem ſexum evagata cædes, ad ſtuprum raptæ virgines. Facti his de rebus certiores, qui primariâ poteſtate in Brabantia gubernabant, Ducis permiſſu Nivellas cum inſtructo àd hoſtium motus inhibendos exercitu miſerunt Principem Weſmalium, & Joannem Glimes cognomento, qui ſtrenuè defenſis finibus, interim ſæpiùs levia quædam prælia cum hoſte commiſerunt.

De Victoria adverſus Cloceſtrium apud Braniam Comitis.

FIrmaverat Cloceſtrius militari præſidio Braniam Comitis (ita enim vulgò nomi-

nominant id oppidulum) unde miles ſubinde excurrens, Brabanticum agrum ferro flammaque fœdabat. Itaque die quodam, Weſmalius & aliquot alii cum ſuis copiis ad Braniæ muros acceſſere. Quod videntes Angli, qui locum præſidio obtinebant, plenis repente portis effunduntur, vix tentato prælio, ſimulat fugam Brabantus, donec longiùs ab oppido extractam videt Anglorum aciem, hic circumacto celeriter agmine, in hoſtem revertitur, fuitque id prælium multò prioribus atrocius. Multi quidem Angli cæſi ſunt, multi graviter vulnerati, multi etiam capti, cæteri in urbem trepidi ſeſe recipiunt.

Obſidio Braniæ, & ejuſdem deditio.

NOn multis inde diebus interjectis, tota Brabantia in Anglos arma induit. Ab Trajectenſibus ad Moſam, à Philippo Burgundionum Principe, qui nepos erat Ducis Joannis, ab Tornacenſibus auxiliares copiæ adfuerunt. Exercitu luſtrato, recenſa traduntur, præter Burgundi & Tornacenſium appendices, millia hominum ſexaginta. Cum his viribus Ducis frater Philippus, rei bellicæ vir ſcientiſſimus, Braniam circumſedit, cùm omnia priùs

circa urbem populatione & ignibus afflixiſſet. Jam compluſculos dies obſidio tenuerat, cùm propiùs accedens oppugnare oppidum eſt adortus, etſi opere ac natura egregiè munitum, ſtrenuè autem ſe defendentibus Anglis, plurimi è noſtris muro dejecti, periere. Noctis interventus prælium diremit. Poſtridiè ab his qui intus erant pax fruſtra tentata eſt, recurrere ad arma cupientibus Brabantis, & jam atrocior fuiſſet hoſtem adorta oppugnatio, niſi ultrò poſitis armis ſe dediſſet. Ita redactum in ſuam poteſtatem oppidum, Philippus incendio abſumpſit. Ex Branienſibus, qui fuerant defectionis ad Cloceſtrium auctores, alios laqueo necavit, alios gladio ſubjecit.

Ejectus Hannoniâ Cloceſtrius.

DEletæ atque everſæ Braniæ fama, perculſæ Hannonienſium urbes aliquot, ſtatim mutatis animis, Cloceſtrium ejecere, quo facto in gratiam ſunt à Brabanto recepti. Poſt tam lætam victoriam egreditur cum ſuis Philippus ad reliqua Hannoniæ oppida recuperanda; ſed maximo nivium caſu, & continenti pluviâ repulſus in itinere ſubſtitit. A Cloceſtrio venit interim Legatus, nuntians mox adfuturum

rum illum, ut cum Philippi copiis dimicet, verùm expectâtus quatriduum totum, non venit. Haud multò poſt abeuntem Brabantum, inſecuta eſt alia manus Anglorum, ut ſic improviſum opprimeret. Non eſt tamen hoc loco dimicatum, fugientibus Anglis, cùm primùm vidiſſent hoſtem egregiè ad pugnam inſtructum.

Iacoba ex Hannonia Gandavum devecta.

ANno dominicæ Nativitatis M. CCCC. XXV. Joannes Brabantiæ Dux obſedit Bergas in Hannonia, ubi tunc temporis Jacoba cum ſuis manebat. Adhuc tenente obſidione Philippus Burgundiæ Princeps venit Duacum, ubi collocutus cum Joanne Principe, conſilium dedit, ut auctor & cauſa belli totius Jacoba in Burgundiam aveheretur, donec Romani Pontificis decreto ad maritum ſuum ipſa redire cogeretur. Senſit agi inter Principes mulier de ſe traducenda: veniens igitur in exercitum Ducis, Engelbertum Naſſavium lachrymantibus oculis rogat, ut is apud Joannem Principem efficiat, ut ſibi in oppido aliquo, aut arce Brabantiæ liceat manere, quod non impetravit. Devecta Gandavum, Valencenas Dux ingreſſus, magno Civium favore

vore & Officiorum frequentia accipitur. Miſit poſteà Bergas Harmoniæ duos è Proceribus, qui ſuo nomine & ejus urbis acciperent Principatum.

De prælio memorabili in Zelandia, & quibuſdam aliis.

EOdem anno, menſe Julio, allatum eſt Cloceſtrio ad reparandum bellum; promiſſa ab Anglis octies centum millia aureorum, adhæc xx. millia armatorum peditum. Promiſiſſe ferebatur & Scotus auxiliares copias. Itaque rebus aliis omiſſis Dux Brabantus, Hannoniæ urbes & arces, validis firmat præſidiis, ſimul ad cognatum ſuum Burgundiæ Principem litteras dedit, quibus ille certior factus, Gloceſtrium Ducem totis viribus bellum renovare, Joanni reſcripſit adfuturum ſe cum exercitu, ſi quid Anglus hoſtile fuiſſet molitus. Joannes cùm ſe videret non ſufficere tot gubernandis Provinciis, Burgundum Hannoniæ præfecit & Zelandiæ. Per idem tempus Jacoba clanculùm ſe Gandavo ſubduxit in Hollandiam, ubi cùm facilè ejus terræ Nobiles viros aliquot, & nonnulla etiam oppida ad ſui obſequium retraxiſſet, intellectâ re Cloceſtrius, miſit ex Anglia claſſem

in

in Hollandiam ductu Principis cujuſdam Filuvaterii, qua claſſe defenderet ſe & ſuos Jacoba. Non multo interjecto tempore cùm Dux Burgundiæ Philippus, quem Joannes Hollandiæ præfecerat, audiſſet in Zelandiam applicuiſſe naves Anglorum ad Inſulam expugnandam, noctes dieſque itinere continuato accurrit cùm manu validiſſima. Hic totis viribus uterque Dux in aciem deſcendit; fuit ab initio anceps certamen, ad poſtremum Burgundus egregiè vicit, cæſis tribus Anglorum millibus, ex omni ætatis flore ſelectis. Commiſſum eſt prælium hoc memorabile in agro pagi percelebris, qui noſtrate linguâ dicitur Brouwershaven, ad annum ſalutis milleſimum quadringenteſimum xxv. Paucis poſt diebus Romæ declaratum à Cardinalibus, Jacobam ſine juſta cauſa feciſſe cum Joanne divortium, quo accepto nuncio, Cloceſtrius aliam duxit uxorem. Jacobam tamen Joannes non recepit, poſteaquam ſupremi ordinis Antiſtitibus viſum eſt ad publicam quietem conducere, ut illa ad certum tempus ſervaretur apud Sabaudiæ Ducem cognatum ſuum.

Con-

Conditum Lovanii Gymnaſium.

INnannes tot bellis defunctus, cùm eſſet omnis Religionis bonarumq; artium vir amantiſſimus, Lovanii Gymnaſium viris undique doctiſſimis accerſitis inſtituit. Quidam ſcribunt eum rogatu Primorum civitatis hoc feciſſe, ne inteſtinis aliquot certaminibus, diminuto Civium & artificum numero, urbs in poſterum deſerta maneret. A Martino quinto, ea tempeſtate Romano Pontifice impetrata privilegia, quibus uſque in hodiernum diem utitur hæc ſchola. Initio conditi Gymnaſii licebat in omni genere diſciplinarum profiteri ac docere, præterquam in Theologia, ſed poſteà eſt impetratum, ut & hujus ſtudii Profeſſores, in eadem ſchola publicitùs docerent. Profeſſio inchoata eſt Calendis Septembribus, aut ut quidam volunt, pridie natalis Deiparæ, Anno Incarnationis Dominicæ, M. CCCC. XXVI.

Quibus incommodis Iacoba Hollandiam affecerit.

VNo extincto incendio plerùmque naſcitur alterum. Manebat Schoonhoviæ oppido

oppido Hollandiæ Jacoba, cùm & ſolertiâ quadam pertractis ad ſe Goudanis Civibus armato milite non parùm affligeret ejus terræ civitates quæ adverſæ partis erant. Jacobæ ſe adjunxerat Princeps Sevenberganus, & ipſe terrâ marique Hollando infeſtus. Quo audito, Burgundus reduxit ea in loca exercitum, ac Sevenberganos arctiſſimè obſedit, pecuniæ interim haud parvam ſummam promittens Sevenbergæ Principi ſi bello abſiſteret. Quod ubi conſtanter negaret ſe facturum, & jam propiùs urbem conſideret cùm copiis Burgundio, tandem ſe dedidere Sevênbergani. Princeps, quo invito hæc facta erat deditio, fugatus eſt.

De Morbo Ioannis & Morte.

POſt hæc Lyræ oppidulo Brabantiæ conventus Principum habitus, ubi confectis rebus, Joannes cum fratre ſuo juniore Philippo Comite Simpolio profectus Bruxellam verſus pridiè palmarum antequam ad locum deſtinatum pervenire potuit, gravi morbo implicatur. Poſtridiè quàm rediit Bruxellam, nihil priùs habuit, quàm accerſito ad ſe medico animæ, de contractis per totam vitam noxiis confeſſionem facere. Inde ubi, quâ par eſt veneratione, corpus ac ſanguinèm Domini

cùm accepiſſet, paucis diebus mortem obiit ante Reſurrectionis Feſtum. Anno à Chriſti Regis ortu milleſimo quadringenteſimo vigeſimo ſexto, ætatis XXIV. Conditorium optimi hujus Principis viſitur Vueræ ante aram maximam in æde Joanni Evangeliſtæ ſacra. Fuit Joannes in rebus adverſis omnino forti & infracto animo, juſti & æqui tenax, nemo Religionis ſtudioſior, nemo Dei amantior, nemo affabilior, nemo clementior. Tam munificus in pauperes, ut ii uno ore omnes Joannem pauperum patrem appellaverint. Joannis hujus temporibus, anno Salutis milleſimo CCCC. XXI. nocte quæ præceſſit feſtum Elizabethæ vi tempeſtatis & aquarum violentiâ ruptis aggeribus, in Hollandia pagi ſeptuaginta periere. Sunt & in Friſia, & Zelandia everſæ domus ac villæ. Periit ingens quoque mortalium numerus. Fruſtra alii loca editiora camporum, alii turres ac tecta petebant. Spumeus amnis exiens oppoſitas evicit gurgite moles, fertur in arva furens, cumulo campoſque per omnes cum ſtabulis armenta trahit.

PHI-

PHILIPPUS I.

Quare Romam profectus ſit.

MORTUO Joanne, frater ejus Philippus gubernationẽ ſuſcepit. Antequam id fieret, cupidus viſendi Sepulchrum Dominicum, Romam proficiſcitur ut à Pontifice maximo impetratâ facultate, quàm primùm quod in animo erat, conficeret. Pontifex non ignarus periculorum itineris; exarſerant enim bella quædam inter Cypri Regem, ac Turcam, non eſt paſſus Ducem abire; ſed apud ſe retentum aliquamdiu humaniſſimè habuit.

Vilvordiæ conventus, & alia quædam.

REverſus ex Italia Princeps, Vilvordiæ in Brabantia celebrem habuit conventum, ubi ſumma cum prudentia Leges quaſdam à Majoribus ſtatutas, ad utilitatem communem ſuorum, retractandi auctor fuit, aſcivitque ſibi Cancellarium Joannem cognomento Boutium, qui vir

erat gravis, prudens, & multis experimentis eruditus. Secundùm hæc Pagos, Arces, & quæ alia ſuperiorum culpâ Principum ad privatos deciderant, recuperare ſtuduit. In hoc à ſingulis oppidis certa eſt pecuniæ ſumma Principi adnumerata. Joanni Boutio adhuc vivo (ſed cui, ut opinor, ætas & valetudo ſuadebant otium) Princeps Lovanii in Civica domo, præſentibus civitatum Primoribus, dedit ſucceſſorem Joannem Gillaynum, patria Brabantum, qui anteà fuerat Leodii Cancellarius. Viri hujus prudentiâ ac ſtudio factum, ut pax altiſſima fuerit inter Philippum, & Leodinorum Antiſtitem.

Bellum Leodinorum cum Namurcenſibus.

SUb id tempus bello petiti Namurcenſes à Leodinis, qui tranſportatis in territorium copiis, multas arces ceperunt, captas ſolo æquarunt, propter ademptos ſibi pagos aliquot. Mox & Bovinia eſt atrociter oppugnata; quibus auditis Burgundionum Dux Philippus, ejus ditionis proximus hæres, armatos emiſit, qui ex Namurco, velut arce quadam, ſæpiùs Leodienſem agrum incurſantes, multis eam gentem affecerunt incommodis. Eratque hic rerum ſtatus illis

lis in locis, cùm Philippus Brabantiæ Princeps, nunc per litteras, nunc per Legatos ad pacem finitimos hortaretur, quæ cùm nullis rationibus ſarciri poſſet, menſium aliquot induciæ pactæ; quibus retinentibus ſperabat ſe Brabantus ad æquas pacis conditiones utroſque retracturum.

De futura Conjuge & morte Philippi.

MIſit poſteà è proceribus Engelbertum Edingum, & Boutium Principem, cum trecentis Equitibus, qui accerſerent ſibi deſponſatam filiam Ludovici Regis Siciliæ, Yolentam nominatam invenio. Erat ea ventura ad urbem Remenſem, ubi tradita Summatibus à Principe miſſis in Brabantiam deduceretur. Interea Philippus gravi morbo correptus, humanis deceſſit Lovanii, cùm rerum potitus eſſet annos tres, menſes totidem. Hoc gubernante Philippo, tam horrendè mota & concuſſa eſt terra pluribus locis, ut unquam alias hominum memoria: in Cathalonia hoc tremore viginti urbes ſunt everſæ.

Quomodo Brabantiæ Principatus ad Philippum Burgundiæ Ducem pervenerit, ejuſdem uxores & liberi.

SIne prole jam defunctis Anthonii liberis, omne jus Principatus Brabantici devolutum eſt ad Philippum Joannis Burgundiæ Ducis filium. Is enim Joannes Anthonio fratri juniori hac lege Ducatum Brabantiæ ceſſerat, ut ſi vel ipſe Anthonius vel ejus liberi ſine hæredibus neceſſariis decederent, jus rediret ad ſuum genus. Itaque Philippus patre Joanne Burgundo natus, ab initio adminiſtrationis tam ſingulari vixit modeſtiâ, ut plurimùm diligeretur ab omnibus, & in magno etiam honore ſit habitus. Obvenerunt ei poſt cædem patris Provinciæ : Burgundia, Lotharingia, Brabantia, Limburgia, Flandria, Artheſia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Friſia, quibus omnibus ſumma prudentia præfuit. Uxores duxit omnino tres, unam Michaëlem, Caroli ſexti, ut alii ſeptimi, Gallorum Regis filiam virginem, ex qua liberos non tulit, cùm maximè cuperet; hæc defuncta ſepelitur Gandavi in cœnobio divi Bavonis : Deinde in matrimonium accepit Laudam quandam & nobilem & egregiâ

giâ formâ mulierem, quæ & ipſa nihil ei peperit liberorum. Poſtremò conjugem habuit Iſabellam Portugalliæ Regis filiam, ex qua Anthonium & Jodocum, quos pueros amiſit; poſtremò Carolum ſuſcepit, qui patri ſucceſſit in Principatu, de cujus rebus geſtis ſuo loco dicetur.

Cædes patris Philippi, bellum in Gallia geſtum à Philippo, & Anglorum Rege.

NOndum factus Brabantiæ Dux, bellum Philippus geſſit cum Gallis, ut patris ſui Joannis indignam cædem ulciſceretur. Quidam hunc tradunt oppido Galliarum, cui Monſteriolum nomen eſt, interemptum, quo loco dies Principum conventioni dictus erat. Cædis authorem fuiſſe Delphinum, qui poſteà Rex factus Caroli ſeptimi nomen accepit. Robertus Gaguinus rerum Gallicarum ſcriptor, conventu (inquit) inito cùm hinc atque hinc permulta de præteritis injuriis refricarent, ſubitò quidam ex his qui Delphinum ſecuti eò venerant, irâ accenſus educto gladio Burgundum obtruncat. Innocentiæ Caroli Delphini argumentum fuiſſe Robertus tradit, quòd ad cædem viri expaverit faciem à percuſſoribus avertens. Patre oc-

ciſo Philippus cum Anglorum Rege Henrico Gallici nominis hoſte fœdus & amicitiam jungit. Ab his duobus eâ tempeſtate Galli ſunt armis inclementer vexati, adempta oppida, vici concremati, ſolo æquatæ ſunt arces. In quo ſtatu exactis aliquot annis, Gallorum Rex Carolus ſeptimus, omnia quæ ademerat hoſtis recuperavit, puellæ cujuſdam auxilio. Hæc dicta Joanna viginti annos nata, Regem adiens ideò ſe veniſſe conſtanter affirmavit, ut eum in regnum reſtitueret, Deum ita decreviſſe, ut ſe Duce, Aurelianenſes quos tum arctâ premebant obſidione Anglorum exercitus, liberarentur, & Anglis tota Gallia expulſis, ipſa Remos Carolum perduceret, ubi more Majorum inungeretur, de quibus omnibus oracula divinitùs accepiſſe ſe dicebat. Hæc & alia pleraque Gaguinus. Ego ad ea venio, quæ poſt Brabantiæ ſuſceptum Principatum memoratu digna Philippus geſſerit.

De obſidione Caleti.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo (ita enim invenio) Philippus cùm non bene conveniret inter eum & Anglorum

rum Regem, Caletum in Flandriæ finibus ſitum oppidum (quod tum Anglo parebat) validâ manu obſedit. Nullum hîc invenio memorabile facinus editum, & antequam urbs tentari cœpta, obſidio ſoluta eſt, cauſam ejus rei diximus in libello de Hollandiæ omnium Principum rebus geſtis. Lego hac obſidione irritatos Anglos in fines Brugenſium excurriſſe populabundos magis quàm juſti more belli; quos adorti Brugenſes, fugant, & propè duo millia cædunt.

De rebellione Brugenſium adverſus Philippum.

HAnc victoriam ſecuta eſt Brugenſium rebellio ob adempta privilegia, quam eò progreſſam invenio furoris, ut contra ipſum etiam Principem non ſolùm arma ſumpſerint, verùm etiam gladio ſubjecerint eos, qui Philippum urbi exitium minantem juviſſent. In commentariis rerum noſtratium lego, Principem, ubi Brugas obſidere conſtituiſſet, ſimulaſſe ſe cùm exercitu profecturum adverſus Hollandos, ut eam gentem aliquantò faceret obſequentiorem. Idque ut faciliùs vulgo perſuaderet, mille, & quingentos armatos præmiſit Antverpiam, qui inde ſtatim in Hollandiam trajecturi

videbantur. Interea ipſe cùm cętera manu in Brugenſem agrum egreſſus, vbi appropinquare oppido cœpiſſet, adequitanti ſibi Principi Lillidamo bellicoſiſſimo viro, dixiſſe fertur: Hæc eſt illa Hollandia quam ſubigere conſtitui, Brugas digito commonſtrans. Quod ſimul atque Lillidamus intellexiſſet, animo exhorreſcens, Domine mi inquit, ſuperi prohibeant, nolim te quidquam tale incipere,& noſtro omnium malo experiri tumultuantis vulgi rabiem, ſi tamen ita fixum immotumque ſedet animo, nullum equidem pro tua, hoc eſt, Principis mei ſalute periculum effugero. Hæc ille. Philippus tanquam cum ſuo milite in Hollandiam profecturus, intra urbem à Brugenſibus qui nihil ſuſpicabantur mali recipitur. Verùm non multò poſt ubi animadverſum eſſet omnia minùs agi ſincerè, Brugenſes clàm arreptis armis urbe media ſeſe intra domos occuluere, certi nihil incipere, nihil movere priuſquam Ducis miles hoſtilem oſtenderet animum. Erant enim in eventum circa forum diſpoſiti armati cùm ingentibus machinis, qui in primum clamorem hoſtium omnem Principis exercitum ſolo bombardarum ſonitu in fugam egerunt. Ipſe Dux periculo proximus, operâ cujuſpiam fabri, qui à tergo portarum

fores

fores effregit, vix elapſus eſt. Poſteà verò ne propter unius rebellionem urbis nimium effunderetur humani ſanguinis, aliâ viâ rebellem populum domare ac ſubigere cogitabat. Vetuit igitur omnibus ſuis Provinciis recipi Brugenſes, & pro hoſtibus haberi voluit. Unde factum, ut qui antea Brugis negotiatores velut emporio noſtri orbis verſari conſueverant, urbe relictâ aliò habitatum conceſſerint. Hoc videntes Brugani cives, rabie tandem poſitâ, pacem petunt, quam his legibus impetraſſe dicuntur, ut octodecim viris, quibus authoribus rebellatum fuerat, ſupplicio admotis tota civitas ad unam fermè milam extra urbem nudatis plantis Duci ſupplex occurreret. Quod cùm ita factum eſſet Dux oppidum ingreſſus, haud aliter atque numen quoddam cœlo demiſſum excipitur.

De expugnato per eum Lucenburgo.

NOn multò poſt adfertur Lucenburgenſium Principem Elizabetham è vita exceſſiſſe ſine liberis. Igitur Philippus ad quem lege rediiſſe putabatur hæreditas, cum ſatis numeroſo exercitu profectus, irrequieto ductu, Lucenburgum ejus regionis primam urbem venit, quam totos

quindecim dies perpetuâ fatigatam obſidione, tandem cepit operâ Cornelii Nothi ſui bellicoſiſſimi viri, qui ſchalis intempeſtâ nocte admotis muros conſcendit, & captum oppidum patri aperuit.

Conſtantinopolis expugnatio.

HUjus Principatus anno quinquageſimo ſecundo ut Sabellicus, ut Gaguinus tradit, tertio, ſupra milleſimum & quadringenteſimum noſtræ ſalutis, à Turcarum Rege Mahomete capta direptaque eſt Conſtantinopolis. Cujus urbis alienatio, univerſæ Chriſtianorum genti gravis, Genuenſibus verò ac Venetis longè fuit graviſſima: quibus cum erepta Conſtantinopoli in Pontum & Scythiam navigandi omnis adempta facultas videbatur.

De exactione facta in Hollandia.

EOdem ferè tempore Philippus, neſcio quo prætextu ingentem ab Hollandis pecuniam exegit, quæ primùm negata à Waterlandis (ſunt ii populi Hollandiæ) magnos iterum tumultus excitavit. Reſpondentibus enim Waterlandis non ita florere ſua oppidula, ut cæterarum Hollandiæ

diæ urbium munificentiæ reſpondere poſſent. Ilicò miſſi ſunt à Principe Legati, qui vel invitos ac renitentes eos ad id pecuniæ perſolvendum traherent, cùmque nec eo modo quidquam profeciſſent, juſſu Principis eò immiſſi armati opulentiſſimos quoſque abduxerunt Hagam comitis; quâ violentiâ tantum pecuniæ extortum eſt, ut præter eam quæ exigentium & recipientium ſitim explere potuit, multum etiam ſuperfuerit ad luxum ac delicias Aulicorum. Et utinam à ſuperiorum Principum Conſiliariis omnino peſtilens inductum exemplum hodiè non tanto ſtudio imitarentur omnes.

De exactione in Gandavenſes, & rebellione ejuſdem populi.

SExennio poſt Philippus cùm eſſet adhuc animo ſatis infenſo in Gandavenſes propter ſolutam nuper horum ambitione obſidionem Calyſiæ, graviſſimis exactionibus eos divexare ſtatuit. Proinde cùm nihil impetraſſet eorum quæ petierat, armis utrimque agi cœptum eſt. Princeps apprehendere & in cuſtodiam ac vincula conjicere Gandavenſes ac horum fautores, è diverſo illi omnes qui Philippi partibus fave-

bant,

bant, indignis modis tractare ſint auſi. Eſt prætereà ſæpiùs inter eos collatis vexillis acie decertatum, nunc his, nunc illis victoribus, obſeſſum viribus Gandavenſium Audenardum, ſed fruſtra obſeſſum. Priùs enim quàm in tanto apparatu geſtum eſt quidquam memoria dignum, Gandavenſes in fugam converſi multos è ſuis amiſere. Ad Philippum interim defecerunt omnia penè Flandriæ oppida, quæ rerum mutatio tantùm abeſt, ut Gandavenſibus feroci hominum generi quidquam animi ademerit, ut non multis poſt diebus etiam Teneramunda Flandriæ ſatis munitum oppidum ſit ab iis tentatum, ſed infeliciter (ut exitus docuit rei) tentatum. Illic enim hoſtilibus oppreſſi inſidiis multi occiſi ſunt qui pugnæ ſuperfuerunt, ii poſteà cum Teneramundanis iterum congreſſi, proſperè dimicaverunt cæſis hoſtibus. Nec multum inde dierum interceſſit, cùm utrimque novo coacto exercitu, iterum infeſtis ſignis concurſum eſt. Quo prælio Cornelius Philippi Nothus (cujus alio loco memini) occubuit, ſepulchro illatus poſteà Bruxellæ in templo D.Gudulæ. Pater hujus tam ſtrenui filii prœmaturâ morte vehementer commotus, Hollandorum imploravit opem. A quibus Philippo miſſus exercitus, primò con-

contemptui fuit ac ludibrio Gandavenſibus. Cæterùm ubi ſeriò agi cœptum eſt, Hollandi ſuperiores fuere. Quibus ob ſtrenuè navatam in ea pugna operam, gratiis actis Philippus ad expugnandas tres Gandavenſium arces conceſſit, quæ naturâ & opere multò erant munitiſſimæ. Captis brevi ſpatio duabus, tertiam adoritur. Quod ubi eſſet Gandavi renunciatum, continuò egreſſus illis, cum florentiſſimo exercitu Princeps improviſus occurrit. Gertamen fuit utrimque cruentum. Sed Philippus egregiè vicit, ſexdecim, ut invenio, Gandavorum millibus occiſis. Hac demùm clade fracti & conſternati Gandavenſes pacem ſupplices petunt, qua data, Princeps urbem ingreſſus maxima cum veneratione excipitur, Gandavianâ magnificentiâ tractatur, ſanctiſſimâ fide dimittitur.

De Philippi filio David inaugurato Trajectenſium Epiſcopatui, & obſidione Daventriæ.

POſt hæc Philippus omnibus modis egregius Princeps de filio ſuo David Epiſcopatui Trajectenſium inaugurando cogitare cœpit. Quâ re intellectâ Trajectenſes qui Gisberto tum electo magis favebant,

bant, certis argumentis oſtendere cœperunt, haud placere ſibi quod ageret Philippus. Cauſabantur enim non eſſe idoneum Burgundi filium, quòd conſtaret eum ex concubina editum. Quibus cùm Philippus reſpondiſſet ſe habere Apoſtolicam ſuper ea re diſpenſationem (ut vocant) nec ſic quidem placare eos potuit. Igitur fit via vi, & armis tentari res cœpta, brevì eo deducta eſt, ut quem Canonici elegerant maximis allectus promiſſis, Burgundo Epiſcopatum ceſſerit, atque ita Trajecti pacatis & compoſitis rebus omnes belli reliquiæ in Daventrienſes converſæ, qui novi Antiſtitis imperium apertè detrectabant. In hos Philippus eductâ non contemptibili manu totas ôcto hebdomadas urbem eorum fruſtra obſedit, pluvio enim cœlo dies complures luculentus exercitus circa foſſas & paludes nihil agere inſignè potuit. Interea Joannes Dux Clivenſium nihil prætermittens eorum, quæ ad pacem inter Principem & Daventrios componendam attinerent, eò rem deduxit, ut impetratâ pace, novum reciperent Epiſcopum. Id quod haud gravatè fecerunt, jam incommodis longè obſidionis edocti, inſcitiam eſſe adverſus ſtimulum calcitrare. Itaque abductis inde militibus ſuis, Philippus in Brabantiam revertitur

vertitur circa feſtum diem Archangeli Michaëlis.

De fuga Ludovici Delphini è Galliis ad Philippum Burgundum, & ejuſdem Ludovici in Gallias reductione.

Vix jam redierat, vix jam reſpirare cœperat à bellicis curis atque negotiis Princeps, cùm Ludovicus Delphinus, cui cum patre Carolo Galliarum Rege inimicitiæ erant, noſtra loca ingreſſus, ad eum ſe contulit fretus affinitate, quæ cum illo intercedebat arctiſſima. Nepotem igitur deſtitutum favore ſuorum Philippus eâ veneratione, eo excepit affectu, ut facilè declararit ſe in affinem gerere animum parentis propitii. Itaque exacto quinquennio in comitatu Burgundi uſque ad patris obitum, cum ingenti exercitu à Philippo in Gallias reductus, fratre natu minore, cui pater moriens Ludovici odio, Regnum Galliarum teſtamento reliquerat, ultrò annis ac ætati cedente Rex inungitur. Sabellicus Antonius, qui in parte operis ſui poſtrema rerum à Philippo geſtarum commeminit author eſt, apud quoſdam in ſuſpicionem veniſſe, Ludovicum veneno necati fratris junioris. Quæ quidem res illi & in-

invidiam conflaverit, & bellum pepererit, in quo tam infeſtum habuerit hoſtem Philippum Burgundum, quàm anteà ſenſerit amicum.

De expeditione ejus in Turcas.

ANno ſalutis noſtræ quarto & ſexageſimo ſupra milleſimum & quatercenteſimum Pontifex Pius ſecundus, cùm nuntios & litteras per omnem Europam miſiſſet, quibus ad bellum Turcis inferendum Reges ac populi invitabantur. Philippo quoque Burgundo Pontificiæ litteræ ſunt redditæ, quibus rogabatur, ut ad tam pium, quàm neceſſarium bellum ſeſe pararet, paratus in tempora, adeſſet unà cum cæteris Principibus Chriſtianis, quàm primùm tranſmiſſurus in ea loca, quæ per id tempus fidei hoſtis noſtrorum ignaviâ Principum occupaverat. Acceptis his litteris optimus Princeps non diſtulit quantum potuit militum ex omnibus ſuis Provinciis convocare, cum inſtructo exercitu ipſe haud dubiè profecturus, niſi partim ſenio præpeditus, partim aliis implicitus malis, domi manere coactus fuiſſet. Emiſit igitur Antonium Nothum ſuum ingenti animo ac fortitudine virum qui copias duceret.

ret. Is ex Brabantia profectus, cùm in Gallias veniſſet, longiùs procedere non eſt auſus, propter oſtenſas ſibi litteras, quibus inerat, juſſiſſe patrem Philippum, ut interficeretur. Hæ litteræ ut poſteà compertum eſt, non à patre (cui unicè charus erat Antonius) ſed ab hujus Conſiliariis aliquot ſcriptæ fuerant in gratiam Ludovici Gallorum Regis, cui ſoli cum Pontifice parùm conveniebat.

De nova diſcordia apud Hollandos.

ANno poſt Chriſtum in terris natum. M. CCCC. xljv. initium cepiſſe diſcordia traditur, quæ per longum tempus fuit inter eos qui ab hamo, & alios qui à piſce aſello nominati ſunt.

De morte & moribus ejus.

OBiit Philippus ætatis anno ſeptuageſimo tertio, regni trigeſimo ſeptimo, Dominicæ nativitatis milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo, ad xvij. Calen. Julii. Fuit hic Princeps, quod non paucis incredibile videatur, pacis ac belli ex æquo ſtudioſus, inſignitè pius, in omnes beneficus, humanus ut ſuperiorum Principum

pum nullus. In re bellica fortiórne an felicior extiterit, neſcias. Moderationem & clementiam toto adminiſtrationis tempore mirabilem exhibuit, novitque iram plerùmque diſſimulare ac vincere. Gemmarum, ſignorum, tabularum, & poculorum ex auro atque argento ſtudioſiſſimum fuiſſe legimus, in quibus comparandis ipſum propè ſuperavit Julium Cæſarem, ditavitque hujuſmodi rerum artifices undique ad ſe accerſitos. Principes viros, ac nobiles matronas coluit, & ab his viciſſim ipſe in honore eſt habitus.

CAROLUS
BURGUNDUS.

De nativitate & Parentibus ejus.

NATUS eſt Carolus Digii, oppido Burgundiæ, anno partûs Virginei jv. & xxx. ſupra quadringenteſimum & milleſimum, jv. idus Novembris. Patrem habuit Philippum, de quo proximè dixi, virum longè optimum: Matrem verò Iſabellam, quæ marito ſuo præter Carolum, duos alios filios genuerat, quorum

quorum unus adhuc infans, alter jam pueraſcens extinctus eſt.

De Studiis ejus in pueritia.

CArolus annos natus fermè duodecim, optimis moribus & liberalibus diſciplinis traditur inſtituendus, ut qui in ſpem ſucceſſionis tot Provinciarum aleretur, eoque brevì pervenit meditando, exercendoque, ut natu grandior, & Latinè loqueretur, & Scriptores veteres, etiam citra Interpretem intelligeret. Quod certè tam rarum eſt in Principibus noſtris, ut plurimùm etiam placere nobis & criſtas erigere poſſimus de qualicumque ad ſummas ejus virtutes, acceſſione doctrinæ. Imbutus eſt & muſicis, olim apud antiquos honeſtiſſimo ſtudio, quod hodieque ſuam retinet laudem apud quaſdam Nationes. Doctos viros plurimùm amavit, & occaſione datâ provexit, major haud dubiè futurus ingeniorum Mecœnas, ni bellicis diſtrictus curis, mentem omnem & cogitationem ad arma convertiſſet. Ego in commentariis rerum Hollandicarum invenio, Religionem adeò curæ fuiſſe adhuc penè imberbi, ut preces horarias quæ Canonicæ vocantur, legerit, nec unquam omiſerit niſi multùm occupatus.

patus. His filii progreſſibus, in tantum eſt gaviſus pater Philippus, ut ſæpiùs dixerit plurimum ſe omnium bonorum largitori Chriſto debere, quòd talem eſſet illius benignitate ſucceſſorem relicturus.

De Diſſidio inter eum & patrem.

CArolus jam primas adoleſcentiæ metas ingreſſus, accepit à patre comitatum Cadralegii & quædam alia loca, è quibus annuum reciperet proventum. Accidit non multò poſt, ut Joannes quidam Coëſteynius à conſiliis Philippo patri cogitare cœperit, quomodò Carolum Principis filium veneno necaret, erat enim hic illi inviſus. Ut verò reſcivit Carolus, ilicò ad patrem venit, & non ſine lachrymis exponens quod ægrè eſſet, juſſu parentis Coëſteynium apprehendit, apprehenſum & nefarii ſceleris convictum ſupplicio admovit. Ex hac tam juſta & ſalutari animadverſione Carolo inexpiabilis conflata eſt invidia apud eos, ſine quorum conſilio, neque privatim, neque publicè quidquam agebatur. Itaque his conantibus factum, ut brevì pater à filio alienatus, primùm omnibus bonis eum exuerit, mox etiam vetuerit edicto, ne quis illuſtrium virorum aut illi conviveret, aut

pro-

prodeuntem honoris cauſa ſequeretur. Hoc in ſtatu cum res patris Philippi reperiſſet Antonius Nothus, è Gallia tum reverſus cum exercitu, poſthabitis rebus omnibus, nihil non tentavit, nihil non fecit quod ad fratrem Carolum patri reconciliandum pertineret. Philippus autem rogatus à multis & magnis Principibus, ut nihil commeritum filium in gratiam reciperet, ſecum cogitans unicum eſſe illum hęredem ſuum, ad ſe ex Hollandia quo is durante patris irâ profugerat, revocatum, amplexus in priſtinam dignitatem reſtituit.

De prima ejus Expeditione.

PRimam expeditionem ultrò ſuſcepit in Ludovicum Regem Gallorum, quem ad montem Henrici magno prælio devicit. Is locus diſtat ab urbe Pariſio ſeptem Gallicis milis. Carolus in ea pugna periclitatus eſt, nempe in collo gravi vulnere accepto. Rex autem Ludovicus abjectis armis trepidus in arçem quandam ſe recepit. Deinde Pariſium regiam urbem ingreſſus, plures dies intra muros ſe continuit. Interim ad Carolum victorem ſæpiùs miſſi legati, qui pacem peterent, qui omnia victum Regem facturum dicerent, quæ victor

ctor Carolus petiviſſet. Igitur his legibus tandem pax impetratur, ut omnes eas terras Burgundionum Principi Gallus redderet, quas anteà vi tenuiſſet, his adjectæ tres civitatulæ, inter quas Perona. Carolus victor Bruxellam reverſus, ingenti patris Philippi, deinde totius gaudio civitatis eſt exceptus; in eo enim congreſſu omnia ſpe, votiſque majora contigerant.

De Morte uxoris ejus Iſabellæ.

CUm adhuc in Galliis Carolus abeſſet, uxor Iſabellà mariti ſui longè amantiſſima, Gorici oppidulo Hollandiæ, in morbum incidit, contractum (ut quidam putant) nimio Caroli deſiderio. Igitur convocati peritiſſimi Medici, ſuaſerunt, ut relictâ Hollandiâ Gandavum veheretur, fore ſperantes ut filiolæ (quæ in eadem urbe per id tempus educabatur) jucundiſſimo conſpectu recreata, brevì convaleſceret. Ubi verò Antverpiam perventum, mulieri adeò morbus invaleſcere cœpit, ut in divi Michaëlis cœnobium deportata, paucis poſt diebus expirarit. Sepulta inibi magnificè antè aram maximam. Fuit hæc mulier Chriſto deditiſſima. Struunt aliæ magnificas ædes in quibus omni deliciarum genere

nere fruantur, Yſabela pauperibus impendit omnia. Legitur ſæpiùs paucis comitibus, inopum circuiſſe tuguria, quibus illorum ſublevandæ egeſtati occultè pecuniam intulerit, eximio prorſus atque omni ævo memorabili exemplo.

De Everſione oppidi Dionantenſis.

ANno ſalutis humanæ M. quadringenteſimo ſexageſimo ſexto, Dionantenſes (horum oppidum Dionantum viſitur ad Moſæ ripas) adjuti Leodinorum viribus latè Brabantiam, Hannoniam, Namurcum, fœdis populationibus devaſtabant. Multa interim contemptim loquentes de Philippo Principe, cui per id tempus adverſa valetudine impedito non licebat patrios tueri fines. Carolus igitur filius injuriam non ferens, ex Artheſia (ubi tum erat magnis implicitus negotiis) Bruxellam rediit, atque ibi conſcripto ſtatim exercitu profectus in Dionantenſes, eorum urbem validè munitam cepit, captamque evertit. Juxta Dionantum & Boviniam ad Moſam Poulvagium oppidulum, tunc etiam deletum & ſolo æquatum eſt. Viſuntur hodie domus aliquot reliquiæ everſæ urbeculæ, viſitur & puteus inſignis. Eodem temporis ſpacio

erat Leodinos quoque magno armorum apparatu invaſurus, niſi vicinæ urbis everſione perterriti illi, ſupplices veniam petiiſſent, quibus pro ingenita ſibi clementia Carolus noxam condonavit, acceptis ab eiſdem quinquaginta obſidibus, qui Lovanium profecti, tantiſper ibi manerent, quoad Philippo patri (cui fuerat illata injuria) omni ex parte ſatisfactum eſſet.

De Morte patris ejus.

NOn multo poſt Philippus pater, ablegato in Angliam Antonio notho ſuo, qui ab rege Eduardo quarto peteret, uti ſororem ſuam Margaretam, Carolo daret uxorem, Brugis eodem anno ægrotare cœpit. A proceribus qui tum aderant illic, fore ſperantibus ut brevi revaleſceret Carolo filio qui id temporis Gandavi erat, nihil ſignificatum proximo triduo. Verum poſtea magis magiſque invaleſcente morbo, cùm non procul abeſſe à morte videretur, accerſitur filius, qui noctè dieque continuato itinere profectus, jam quidem graviter affectum, ſed tamen ſpirantem adhuc patrem invenit, manſitque cum eo. Defunctum verò tam piis eſt lachrymis proſequutus, ut aſtantibus ipſe lachrymas excuſſerit.

cuſſerit. Aſtantium quoque procerum & fœminarum illuſtrium ad Principis caſum tanta eſt orta commiſeratio, ut præ nimio dolore parum animi compotes, alii clamorem extollerent, alii propemodum exanimati conciderent. Poſtquam verò mors optimi Principis fama ac nunciis vulgata eſt, maximus repente luctus omnium occupavit animos qui Burgundicæ ditionis fuerunt. Annus, quo tam inclytus periit Princeps, fuit (ſi commentarii quos ſequimur, rectè colligunt) milleſimus quadringenteſimus lxvij. humanæ ſalutis. Corpus ejus inſepultum aliquamdiu ſervatum eſt in eadem urbe. Decreverat enim filius illud primo quoque tempore, in Burgundiam ſepeliendum avehere. Quod poſtea factum eſſe ſuo loco dicetur. Iſabella mater cum paucis annis chariſſimo conjugi ſupervixiſſet, mortem obiit Arris, non longè ab oppido ſancti Odomari: cujus etiam corpus in Burgundiam eſt avectum.

Quomodo Flandriæ & Brabantiæ Principatum acceperit.

POſt ſummum patris diem, Carolus cum ornatiſſimo procerum ſuorum agmine Gandavum properat. Quod ubi eſſet intel-

lectum, occurritur ei ab urbis primoribus, qui novo & optatiſſimo Principi adventum gratulati, eundem introducunt, eſtque tunc impunitas conceſſa plus octingentis maleficis, qui cum Principe Gandavum ſunt ingreſſi. Exceptus igitur omni ſpectaculorum genere, & vocibus undiquaque aggratulantium civium, Principatui Flandriæ inauguratur. Sed pompam illam, ſed gaudia illa atque tripudia inopinatus luctus inquinavit. Nam tumultus inaugurationem ſequutus eſt, petentibus Gandavis omnia privilegia ſibi reſtitui, quæ Philippus pater illis ademerat. Eſtque populi furor eò graſſatus, ut ibi Carolus fuerit coactus facere, quæ illi vellent. Sub hæc profectus Teneramundam, miſſis Gandavum legatis, omnia reſcidit, quæ paulò antè illis metu potiùs quàm voluntate conceſſerat. Venit poſteà Lovanium, primam Brabantiæ urbem, ubi cum ſimili ſolennitate ejus regionis Principatum ſuſcepit, tanto omnium gaudio, ut beatos ſeſe clamarint, quibus tot animi dotibus excellentiſſimus Princeps contigiſſet. Lovanio Bruxellam profectus: in ea quoque urbe ſingulari favore excipitur, ac feſto die Margaretæ miro concenſu civium in verba novi Principis juratum eſt. Huc ad eum reverſis Gandavis, qui paulò ante

per

per tumultum inſurrexerant, veniam petentibus ignotum eſt.

De compoſito per eum Tumultu Mechliniæ.

EOdem ferè tempore Mechliniæ exortus tumultus, qui velut incendium alia atque alia corripiens, eò ſerpſit, ut furore vulgi expulſis qui Rempublicam adminiſtrabant, Præfecti domus ſolo æquata, bonaque ejus direpta ſint. Quâ violentiâ Princeps vehementer commotus, incredibili celeritate eò contendit urbem deleturus, niſi orantibus multis nobilibus viris, ut ſanæ parceret multitudini, hâc lege ignoviſſet admiſſum, ut quicquid privatarum ædium antea vulgus per furorem everterat, ſuo ſumptu inſtauraret, numeratis triginta millibus aureorum Præfecto, cujus bona diripuerat. Illud etiam invenio, multa tum civibus adempta ob rebellionem privilegia.

De ſubactis Leodienſibus.

HIs peractis, Carolus iterum bello adortus Leodienſes, multas eorum arces vi cepit, oppidum ſancti Trudonis, (ita enim hodie vocatur) obſedit aliquot diebus. Cu-

jus ſubacti muros dirui juſſit, ut ita rebellandi materiam in perpetuum eis adimeret. Poſtremò Leodienſes quoque obſeſſi, videntes non poſſe ſe viribus Caroli reſiſtere, omnes inermes cum ſingulis veſtimentis egrediuntur, adque Ducis genua provoluti, multis tandem precibus obtinuere, ne urbs excidio dederetur, quæ imperata facere non recuſaret. Princeps verò utcumque placatus, domitam atque ſubactam urbem non eſt ingreſſus, niſi quicquid intus erat armorum ad ſe deportatum, in ſuâ poteſtate haberet.

De Nuptiis ejus.

DEfunctus hoc bello Princeps, uxorem duxit Margaretam ſororem Eduardi quarti Anglorum regis. Hæ nuptiæ Brugis, oppido Flandriæ celebratæ ſunt tanto apparatu, ut nihil à condito ævo ſol viderit ſplendidiùs. Primùm omnium ad celebrandas nuptias domus à fundamentis extructa incredibili ſumptu ac celeritate, cujus parietes, conclavia, atque cubicula omnia tapetibus præcioſiſſimis conſternuntur. Triclinium in quo Princeps die nuptiarum convivio adhibiturus erat nobiliſſimos quoſque, ita magnificè ornatum eſt ut cætera omnia

omnia quamquam præcioſiſſima, nihil tamen fuerint conferenda cum his, quæ ibi viſebantur. Erectus eo loco fuit Abacus, in quo pulcherrima vaſa omnis generis expoſita vidiſſes. Hic erant ex auro puriſſimo emunctoria, candelabra, maluvia, pelves, vaſcula potoria, diſci, ſalina, œnophora, paropſides, gabata, vox me citiùs defecerit, quàm nomina tantum dixerim eorum, quæ ad illius magnificentiam convivij abſolvendam parata erant. Foris quoque nihil ceſſatum eſt: omnes vici, omnes domus quâ erat ventura Sponſa, pulcherrimis auleis, plateæ floribus omnifariam, quós dabat anni tempus veſtiuntur. Sunt & nobiliſſimi artifices undique accerſiti, ad excogitanda ea, quæ ingredientium & prætereuntium oculos detinere poſſent. Jam parata & magno conquiſita erant pleraque omnia cùm dies appeteret nuptiarum. Brugas igitur cum trecentis plus minus Equitibus Princeps egreſſus, Damam venit. Huc enim non multò ante ex patrio ſolo appulerat ſponſa, in hac urbecula celebrato nuptiali fœdere, ilicò Brugas reditum, Margareta civium lætis excepta vocibus, gratiſſima nimirum atque omnibus optatiſſima adveniebat. Nunc prætereo ædita toto oppido ſpectacula omnis generis. Prætereo exhibitos ludos tota

urbe regionatim, & quidem per doctiſſimos hiſtriones. Taceo omnium penè Burgundicæ ditionis oppidorum gratulationes, inſignium ingreſſus Antiſtitum. Denique celeberrimam hominum frequentiam. Nuptiarum die in triclinio, ubi cum ſponſa & illuſtrioribus viris diſcumbebat Princeps, quatuordecim partim argenteis, partim aureis navibus, quarum ſingulæ quatuor ſcaphulas habebant, cibus in menſam illatus eſt. Quid miſſus dicam ferculorum quos fuiſſe legimus numero circiter quadraginta. Quibus verbis efferam vinum odoratiſſimum, quod convivis appoſitum eſt. Secundæ menſæ tragemata, ex ſaccaro, poma, nuces, lautitias omne genus habuere. Quæ omnia dum fixi, ſuſpenſique præ ſtupore convivæ deguſtant, à pueris interea in cupidinum ſpeciem figuratis, longè ſuaviſſimi ad menſas adolentur odores. Nihil ad hanc magnificentiam egregiùs alioqui Antonii & Cleopatræ apparatus. Nihil Heliogabali ſexcenta ſtrutionum capita unâ cœna appoſita. Ut ſemel finiam, quicquid de dubiis ác pollucibilibus loquitur cœnis antiquitas, hâc Burgundia inferius eſt. Poſtquam verò exempta fames epulis, menſæque remotæ, oculorum varia ſunt exhibita oblectamenta, ex quibus propè innumeris, pauca

pauca referam. Illati ſunt in triclinium pavones flammivoni, in quibus tantum artificii, tantum operæ inſumptum eſt, ut à veris internoſci vix potuerint. Introductus eſt Leo, cui eximiâ pulchritudine virgo inſidebat, geſtans manu Inſignia Principis Caroli. Ad oſtentandam magnificentiam magis quàm oblectandi gratia illatæ ſunt argenteæ turres numero triginta, quibus arces totidem ſignificabantur, quarum eâ tempeſtate dominus ac poſſeſſor erat Carolus. Poſtremò introductum eſt animal (Dromedarium quidam putant fuiſſe) cujus dorſo impoſitæ ſportulæ, undè omnis generis evolantis aviculæ, haud aliter cantu demulcebant omnium aures convivarum, quam Vere novo ramis arborum inſtrepitantes vario concentu prætereuntem detinent viatorem. Secundum hæc finambuli, Panthomimi, Arethalogi, ſaltationes, illuſtrium choreæ fœminarum, & quicquid præterea animi gratia potuit excogitari, exhibebatur. Quod reliquum erat temporis ante cœnam, variis eſt luſibus impenſum. Carolus autem, cùm hæ nuptiæ fierent, annum ætatis agebat trigeſimum quintum: primo, ſecundo, ac item tertio diebus proximè inſequentibus ludi ſunt exhibiti, & celebrati magnificentiſſimo apparatu in argumen-

gumentum publicæ lætitiæ, quos Georgius Badenus, Epiſcopus Metenſis, Joannes Burgundus Cameracenſium Antiſtes, David Burgundus Trajectinorum in Hollandia Præſul, Guido Tornacenſis Eccleſiæ ſummus paſtor, cum pleriſque aliis multò nobiliſſimis viris, Carolo Principi & Sponſæ admirationem uſque formoſæ aſſidentes ſpectarunt.

De ſuſcepto per eum Principatu Hollandiæ & Zelandiæ.

HIs celebratis nuptiis, cum univerſo propemodùm flore Procerum Burgundiæ in Hollandiam venit, ubi rurſus ad ſingularum urbium ingreſſum renovata lætitia, inſtauratis triumphis, & paſſim æditis magnificentia, ſplendoreque viſendis oſtentaculis, apud Hagam-Comitis pridiè feriorum divæ Magdalenæ, Principatui ejus regionis initiatur.

De ultima Obſidione Leodij, & ejus everſione.

SUb id tempus rebellatum eſt à Leodienſibus, qui nocturno tempore ingreſſi Tongrinum (olim hæc urbs Octavia dicta eſt

eſt) Ludovicum Antiſtitem ſuum, Caroli Principis nepotem captum abduxerunt Leodium. Hujus rei indignitate permotus Carolus undique magno ſtudio contractis copiis, mouit in Leodinos. Erat tunc temporis eorum urbs non ſolum magna & egregiè munita, verum etiam florentiſſima & caput ejus gentis. Magnitudinis argumentum fuit quod in eâ tum viſebantur Templa numero triginta duo, nos vulgò dicimus Eccleſias Parrochiales. Ad hanc igitur urbem caſtra Burgundus exercitumque partitus, eam non uno loco circumſedit, poſtridiè ut ſperabat expugnaturus, niſi pluvio cœlo impeditus fuiſſet. Auxilia ad ejus expugnationem oppidi miſit Gallorum Ludovicus, qui & ipſe magna ex parte gerendis rebus interfuit. Carolus paucis diebus obſeſſum Leodium, valideque interea ab incolis defenſum, noviſſimè vi cepit, captum diripuit, direptum evertit, multis priùs ac variis ſævitiæ exemplis à milite ipſius æditis. Antonius Sabellicus in opere cui titulum prætulit Zapſodiæ hiſtoriarum author eſt, Burgundum ſummo id bellum odio ſuſcepiſſe. Nam expeditionis ejus Ducibus ab eo mandatum eſt, ut unâ manu exertum gladium, altera geſtarent facem ardentem; iis nimirum rebus miſeræ genti

exitium minitantes. Captam urbem Gallus cum Burgundo ingreſſus pectore non rectam, ſed Andreæ crucem habuiſſe dicitur, ut hoc facto innueret omnem ejus belli gloriam ad Carolum pertinere. Incidit autem hoc excidium inclytæ urbis in tertium Kalend. Novembris, Anni Dominicæ Incarnationis, Milleſimi, quadringenteſimi, ſexageſimi octavi.

De Aquiſgrani Incolis à Carolo veniam petentibus.

LEodinos jam obſeſſos Aquiſgrani Cives & Incolæ commeatibus juverant. Quod Urbe captâ iniquiore animo ferens Burgundus cum lectiſſima manu Trajectum ad Moſam proficiſcitur, indè quamprimum in Aquiſgranos educturus. Aquiſgrani hoc audito, non arma parant, non Urbem muniunt, non ea quæ ad reſiſtendum erant neceſſaria circumſpiciunt, ſed metu & immodico pavore conſternati, primores ſuos Trajectum miſere. Ubi ad Caroli Principis conſpectum humiliter provoluti, ſtatim & ultrò portarum clavibus traditis, oppidi totius imperium illi permiſerunt. Gratum fuit Burgundo obſequium, grata humilitas. Proindè venia data, ſed

hâc

hac conditione, ut propter adjutum hoſtem octoginta florenorum millia, Duci intra ſtatutum tempus adnumerarentur.

De animadverſione in quoſdam.

SEcundum hæc Bruxellam, ubi Ducaria ſedes erat, reverſus Carolus, & gratiam omnibus retulit qui ſuperiore Leodienſi bello ſtrenuam operam navaſſent, & in eos animadvertit, qui Urbe capta è ſacris locis quippiam ſubſtuliſſent. Egregius Princeps hoc facto oſtendit, nullum eſſe tam juſtum bellum in quo non ſit à Divorum Templis atque Aris temperandum.

De reditu profugorum Leodienſium ad ſuam Vrbem.

EOdem tempore Leodinis, qui Caroli victoris metu profugi incertis ſedibus vagabantur, permiſſum eſt, ut ad ſua loca redirent inſtauraturi, ſi vellent ea quæ paulò antè militum rabies, deformaverat. Undique igitur in Urbem omni propè deſertam humano cultu immigratur. Nec ſine lachrymis immigratum præſertim cùm incendio miſerabili, propemodùm ſolo æquata ædificia præterirent, in quibus aliquando

quando lætos dies inter ſanguine conjunctos exegiſſent.

De Severitate ejus in jure dicendo.

IUs dixit poſtea in omnibus ſuis Provinciis, haud minore ſeveritate quã diligentia non eſt paſſus ulla graviora ſcelera impunè fieri. Nullus unquam Principum in Jure dicendo minùs dedit amicitiæ, pecuniæ, ſanguini. Quibus rebus nimium ſolent quidam commoveri, neque interim eſſe memores, juſtitiæ primum munus eſſe, jus ſuum unicuique tribuere.

De Fryſiis quædam, & motu ſequuto expulſionem Eduardi Anglorum Regis, qui ſocer Caroli

PAucis poſt annis Fryſiæ orientalis populi, cùm Burgundionum Ducis imperium detrectarent, miſſi ſunt hinc indè Legati per quos de pace & parendi conditionibus ageretur, quanquam libertatis gens amantior, nullas niſi multò æquiſſimas conditiones admiſſura videbatur. Carolus animadverſa gentis pertinacia, terribili armorum apparatu mox erat fines eorum ingreſſurus, niſi ad tempus diſſimulandum

dum ratus, aliò mentem convertiſſet. Circa eadem tempora maximus armorum motus in Britanniis extitit, pulſo & ejecto nobilium conjuratione Eduardo Rege, Caroli Burgundi Socero. Neque reſedit hic motus citra humanum cruorem. Ante Caliſium & alia quædam loca ingenti ædita cæde. Cujus rei nobis eſt author Sabellicus, veteris ac recentis Hiſtoriæ ſcrutator, meo judicio non indiligens.

De Stella Comata, viſa Caroli temporibus.

ANno Dominici natalis, milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo ſecundo, menſe Januario ſub Feſtum diem Agnetis, exorta eſt crinita Stella, quæ maximo horrore mortalium, viſa, fulſit per continuos tres menſes. Multa hunc Cometam ſequuta bella, atque ingens hominum cædes & peſtilentia, quæ pluribus locis atrociter ſæviit.

De Arnoldo Gelriæ Principe carcere educto, & Adolphi filii, hujus per Carolum apprehenſione; & de bello Gelrio.

PEr idem ferè tempus opera & ſtudio Burgundi, cuſtodia dimiſſus eſt Arnol-

dus

dus Gelriæ Princeps, quem filius Adolphus ſeptennium totum in vinculis detinuerat. Quam cauſam huic in parentem violentiæ prætenderit non tradunt, quibus curæ fuit noſtratium Principum res geſtas conſcribere. Illud reperio Adolphum poſteà accerſitum ad Carolum Principem uti de communibus rebus inter ſe commentarentur. Sed cum impius ille multa eo congreſſu ſe digna Caroloque indigna locutus eſſet, primo diebus aliquot ſervare juſſus, mox Vilvordiam (& hoc Brabantiæ oppidum) abducitur, ubi cuſtodiæ traditus manſit uſque ad obitum Caroli. Duplex deindè fama eſt, quomodo acceſſerit Burgundo, Gelriæ Principatus. Quidam eum emiſſe ſcribunt à Duce Juliacenſi, qui tum verus eſſe credebatur hæres ejus terræ. Alii tradunt Arnoldum paulò antequam vitâ decederet Adolpho filio infenſum, exhæredato eo Principatum ceſſiſſe Burgundionum Duci Carolo; qui defuncto jam Arnoldo miſit illicò ad ſingula penè ejus regionis oppida Legatos, qui monerentur, ut ſi rebus ſuis conſultum vellent, Caroli imperium reciperent. Quod ſi facere recuſarent haud dubiè futurum, ut egregius Princeps armis repeteret ſuam terram, Legatis ſuperbè reſponſum neminem eſſe tota Gelria

qui

qui magnopere Caroli minas pertimeſceret, ſi acie certare vellet, non defuturos qui Patriam defenderent. Hæc ubi renunciaſſent Legati, ſtatim cum exercitu profectus in Gelriam Carolus, primum à Ruremundanis recipitur, atque his initiis perterriti vicini, ultrò deditione facta, in gratiam ſunt accepti. Oppidum Venlo diebus aliquot obſeſſum eſt, ac noviſſimè, apertis Principi portis, omnia ſunt illi in manum tradita. Poſtea & Noviomagum clariſſimum Gelriæ oppidum, viginti quinque diebus variè oppugnatum ad deditionem compellitur. A cujus Civibus ingenti lætitia introductus Carolus totius Gelriæ Principatum ſuſcepit. In eadem Urbe ad ſe adductos mortui Arnoldi ex filio Nepotes, primum eſt oſculatus, deindè è conſpectu ſummotos juſſit avehi Gandavum ad uxorem ſuam Margaretam, ſic reperio apud quoſdam. Alii dicunt pueros illos non Gandavum miſſos, ſed unâ cum Principe avectos eſſe in Brabantiam, ubi ſint plures annos honorificè habiti. Noviomagi Principatu Gelriæ (ut dixi) ſuſcepto, à cæteris quoque ejus terræ oppidis Burgundus recipitur, ac poſtremò Comitatui (ut vocant) Sutphaniæ, ſolemnibus etiam cæremoniis initiatur. Æſtas quâ ſubacta eſt à Caroli ar-

mis

mis Gelria , fuit citra omnem hominum memoriam calida, diverſis locis & homines & bruta animantia intolerandis periere caloribus.

De congreſſu duorum Principum potentiſſimorum Friderici Imperatoris , & Caroli Ducis.

ANni hujus Autumno Fridericus Imperator pulcherrimo comitatu, in quo multi egregii Præſules, multi inſignes Duces ac illuſtres erant Optimates, venit Treviros (eſt hæc Civitas ad Moſellam fluvium ſita) ut cum Carolo Burgundionum Principe de multis ac variis rebus coram loqueretur. Carolus verò ut veniſſe audivit Imperatorem, compoſitis in Gelria rebus, eo confeſtim eſt profectus, longè pulcherrima comitante pompa. Invenio Principi non longè diſſito à Treviris obyiam itum ab Imperatore, tum urbem tubis, aliiſque id genus circumſonantibus inſtrumentis pariter ingreſſi, diebus aliquot unâ fuerunt. Interim Carolus nihil non opum, nihil non ſplendoris effudit, ad decorandum Imperatoris adventum. Convivium, cui per eos dies Imperator eſt à Carolo adhibitus ejuſmodi fuit, ut propemodum nuptias il-

las (de quibus alio loco diximus) apparatu & magnificentia æquaverit. De hoc Friderici Imperatoris, & Ducis Caroli congreſſu extat, & circumfertur pulcherrima epiſtola, eximiè docti viri Rodolphi Agricolæ.

De Parlamento Mechliniæ per Carolum Ducem inſtituto, & Sepultura Parentum ejus.

REverſus ab Imperatore Carolus, Mechliniæ Curiam inſtituit, quæ non erat alia in Orbe Chriſtiano celebrior futura, ſi fœliciter inchoatum à Carolo Principe Concilium inſequentes Duces pari cura fovere, ornare, atque ampliare ſtuduiſſent. Hæc Curia prælata cæteris, conſtituta erat cauſarum omnis generis juſta ac legitima diſceptatrix, omni adempta provocandi poteſtate litigantibus. Conſiliarii numerum triceſimum explebant, omnes viri Docti, perſpicaces, circumſpecti, acri judicio, juſti & ſobrii. Dixiſſes Areopagitarum Concilium illud eſſe, eâ gravitate, doctrinâ, prudentiâque lites dirimebant, ſuum cuique reddentes. Ad locum audiendis controverſiis deſtinatum Equites ibant, aliter enim non licebat. Curiam ingreſſis, paratum erat Sacrum. In hoc precabatur Sacerdos,

dos; uti optimus Deùs ejuſmodi ſuis mentem daret, ut eo die Concilio prodeſſe aliis & poſſent & vellent. Sacro facto, locum tractandis Reipublicæ negotiis conſtitutum ingrediebantur. Undè poſt horas aliquot ſub meridiem egreſſus eos excipiebat. Iterùm ſacrificus alterum facturus Sacrum, in quo Deum precaretur, ut ejus diei Concilia, commodo eſſe vellet Reipublicæ. Ad hæc honoris ademptionem his fuerat interminatus Carolus, ſi quid per ſocordiam præteriiſſent, quod ad Reipublicæ commodum pertinere videretur. Adeò nihil hic Princeps, niſi de publico cogitabat. His itaque ſic ordinatis, ad parentum ſuorum ſepulturam animum adjecit. Utriuſque igitur Patris Matriſque corpus, longis itineribus in Burgundiam deportatum, ſepelitur in Carthuſienſium Monaſterio, quod extra Digium urbem viſitur, non incelebre. Singulis pænè oppidis, quâ erat iter faciendum, celebratæ exequiæ nullo adhibito honoribus modo.

De obſidione Noveſii, vulgò Nutia dicitur.

PEr id tempus Ruperus Bavarus Colonienſium Archiepiſcopus, multum eſt apud Carolum Burgundum Cognatum ſuum

ſuum quæſtus, magno conatu obſtare Colonienſes, & oppida circumjecta, quo minùs ipſe debitos ſibi annuos proventus ex locis illis reciperet. Quo audito Burgundus, ut Rupero (alii habent Roberto) præter cognationis vinculum, etiam chariſſimo ſubveniret, conſcripto ingenti Equitum ac Peditum exercitu, fines ditionis ſuæ egreſſus, ad bellum Colonienſium, & finitimis inferendum properat. Noveſium Coloniæ vicinum (dicitur vulgò Nutia) cœptum eſt obſideri mediis Julii caloribus. Advexerat ſecum Princeps immenſæ molis bombardas, quibus non uno loco disjecta murorum parte multum & urbis ædificiis damni illatum, & magna incolarum facta ſtrages. Lego urbem multâ vi oppugnatam aliquanto etiam majore præſidio à civibus defenſam. Erat præſidii præfectus Hermannus quidam Comitis Heſſenii frater, cujus virtute oppidum incolume manſit, inter maximos terrores. Nam ut cætera obſidionis mala prætercam, ab his etiam qui intus erant fame ac rerum omnium tanta inopia laboratum eſt, ut equi inſtrumenta militiæ, pluribus victui fuerint. Apud quoſdam invenio, paucis diebus in alimoniam civium abſumptos cccc. equos. Hic nihil dico de præliis quæ durante obſidione

inter

inter obſeſſos & Burgundum fuere. Ex multis enim dumtaxat inſignia conſector. Aſſidebant noſtri homines Noveſium, cùm Imperator Fridericus Agrippinam veniſſet, ut cum Burgundo vel confligeret, vel obſidione Noveſium liberaret. Hoc audito Carolus, tantum abfuit, ut fugam circumſpexerit, aut de ſolvenda obſidione cogitarit, ut inſtructos ſuos etiam produxerit, avidus certaminis. Verum continuit ſeſe intra ſepta Fredericus Imperator, vel non auſus dimicare, vel quia ſperaret futurum, ut Imperatoris adventum perterritus Burgundus, inde ſubitò diſcederet. Cùm nihil tale poſt dies aliquot eveniſſet, videreturque Dux in incœpto bello perſeveraturus, eſt inter eum ac Imperatorium militem ſatis atrociter pugnatum, vicitque Burgundus tanto gloria majore, quanto bellicoſiorem ſuderat hoſtem. Et hanc victoriam potiùs virtuti quàm fortunæ debuit, nam & aciem periſſimè inſtruxerat, & promptiſſimè omnes pugnaverant. Non eſt poſt eum diem Romanus Princeps auſus cum Carolo manum conſerere. Itaque de pace agi cœptum per Summi Pontificis Legatum Alexandrum Antiſtitem Forolivienſem, qui noctes dieſque Principes hortari, ut arma exuerent, Burgundus Noveſio diſcederet,
quoad

quoad de re maturiùs cognoſceretur, eſſetque Pontificis maximi ea cognitio. His utrimque acceptis, pax ſancita eſt, quam excepit Gallicum bellum.

De Bello adverſus Gallorum Regem.

NAm Ludovicus Rex Gallorum Artheſiam & Picardiam ingreſſus, plurima Caroli Ducis oppida vi capta, diripuit. Quo ſucceſſu elatus, de Atrebato etiam oppugnando cogitavit. Verum huc tempeſtivè miſſum præſidium, Galli conatus irritos fecit. Priùs tamen quàm Ludovicus ex his locis militem abduceret, pugnatum lego inter eum, ac Duces, quos miſerat Carolus ad tuendum Atrebatum. Vicit Gallus, qui ut erat numero militum ſuperior, ita cum longiùs abeſſet Carolus, multò etiam plus animi ſecum attulerat.

De adventu Eduardi Regis Angliæ ad Carolum Ducem, & de Induciis cum Gallo.

SUb hanc pugnam, ab Noveſii longa obſidione domum reverſo Carolo nunciatur, appuliſſe Caliſiam Eduardum Anglorum Regem, cui ejus tam laborioſi itineris

cauſa fuit, ut cum Carolo, qui rurſus ingentem contraxerat exercitum, ſuas copias jungeret. Ita enim priùs inter eos convenerat. Unâ igitur Galliam ingreſſi, tantum terroris Ludovico incuſſerunt, ut is repentè convocatis Regni primoribus, eos veluti in re trepida anxius conſuluerint, quo pacto eſſet infeſtiſſimo hoſti reſiſtendum. Placuitque tum Legatos mitti, qui pacem peterent. Auditi Legati, non pacem, ſed novem annorum Inducias impetrarunt. Hic tam inſperatus rei exitus, ut incredibili Gallum lætitia affecit, ita Anglorum Principes malè habuit, quibus immodica vaſtandæ Galliæ cupiditas inceſſerat.

De Bello geſto in Lotharingia.

EDuardus undecim hebdomadibus in Caroli Provinciis commoratus, ad ſuos tranſmiſit menſe Septembri, quo tempore, & Carolus Namurcum venit : undè cum ingenti militum numero ante exitum ejus menſis in Lotharingiam, ob fœdera ſibi non ſervata, profectus, impetu primo Urbeculas aliquot vi cępit, captas, præſidio munivit. Quo ſucceſſu Ducis perterritus Renatus ejus terræ Princeps, annos natus circiter viginti, cum aliquot Nobilioribus viris

viris in Galliam fugit, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret. Fuga Principis adeò fracti ſunt omnium animi, ut effuſus Caroli exercitus, paucis diebus loca plurima occuparit. Noviſſimè obſeſſum Nantium longè munitiſſimum oppidum, tenuit obſidio illa novem hebdomadas. Urbs intereà multùm ſtrenuè defenſa, tandem fame domatur. Itaque factâ deditione, cives vitâ donati, præter duos tréſve, qui ultimo ſunt affecti ſupplicio. Animadverſionis hujus cauſa non traditur à Scriptoribus. Urbem deditam Carolus præſidio firmavit, atque indè digreſſus, totam Lotharingiam brevi ad obſequium redegit. Fuit hæc ultima ejus victoria. Vulgò creditum eſt, omni favore numinis deſtitutum eum, poſteà nunquam fœliciter pugnaſſe cum hoſte, quod eodem tempore multò graviſſimis exactionibus Clerum oneraſſet, quamquam expedit nonnunquam quoſdam ad frugalitatem vocare, modò ſatis juſtæ ad id faciendum rationes acceſſerint.

De bello ejus contra Helvetios.

SUbactis Lotharingis non diu in ocio fuit Carolus, ſed bellicam gloriam augendi cupidior, tranſtulit indè bellum in

 Helve-

Helvetios, quod hi populi non multò antè Sabaudiam (ubi præerat Neptis ejus) tumultuosè ingreſſi omnia terroris ac prædæ compleverant. Itaque primum ſunt miſſi ab Helvetiis Legati, quos Princeps Carolus vix auditos juſſit confeſtim abſcedere, atque ipſe eodem tempore ſequutus in urbe Granſonia, quam nonnulli dicunt ab eo tum expugnatam, plures Helvetios in crucem ſuſtulit. Quo facto commota & irritata gens pugnatior, contracto exercitu hoſtem Burgundum adoritur certâ ſpe aut occidendi ejus aut fugandi. Helvetiorum impetu degravatus Caroli miles primò avertitur, indè fuſus fugatuſque multâ cum cæde diſſipatur. Fuiſſet in eo prælio captus Princeps, niſi relictis ſuis loco diſceſſiſſet fugienti ſimilis. Sunt qui ſcribant hic periiſſe opes Caroli Ducis, tantum vaſorum aureorum argenteorumque ac veſtium omnis generis ab hoſte deportatum, amiſſus & omnis bellicus apparatus.

De iiſdem.

EXprimi verbis non poteſt quantum ex hac inimicæ gentis victoria dolorem animo conceperit victus Burgundio, qui vincere ſemper antea conſueverat. Vir al-

to ſpiritu ac nimium quietis impatiens, neque die, neque noctu ſomnium capere potuit. Itaque reparato exercitu, iterùm Helvetios adoritur, cum quibus infœliciſſimè nuper dimicaverat. Hic quoque vicit ac ſuperior fuit Helvetius, quippè qui numero militum præſtabat. Pars multò maxima Burgundionum aut capta aut cæſa, nullus ferè clari nominis fuit ex noſtris, qui non illic ceciderit præter ipſum Ducem, qui re perdita ac profligata cum paucis fugæ comitibus, fuga ſervatus eſt. Joanni Baptiſtæ dies fuit quo Helvetii & Burgundiones tantâ animorum pertinaciâ conflixere, qui huic proximus dies illuxit facilè declaravit, quæ terra ſit ibi loci ædita cædes, numerata ei ſunt à quibuſdam viginti ſex millia occiſorum.

De recuperato Nantio per Renatum, & ejuſdem Vrbis obſidione per Carolum Ducem.

HAc clade ſuorum conſternatus Carolus in maximum luctum ac mœrorem incidit, nunc ſecum reputans quantum hominum proximis duobus prœliis, ſuâ temeritate orco demiſiſſet, nunc exiſtimans nihil eſſe turpiùs, quàm vinci eum

Ducem, qui toties ipſe fortiſſimos populos ad obſequium redegiſſet. Cæterùm Caroli malis & tam nobili Helvetiorum victoria erecti plures populi conſociatis viribus ut unum hominem extinguant, ad arma concurrunt, ac ductu Renati Principis Lotharingiæ, Nantium ubi à Carolo præſidium fuerat relictum obſidione cingunt, nec multis interpoſitis diebus idem oppidum priùs expugnant, quam Burgundus eò cum ſuis copiis accurrere potuit. Expectabat enim ex Brabantia, & finitimis locis novum exercitum, quo accepto properans in Lotharingiam, Nantium iterum obſedit. His locis ab hoſte (quod minimè futurum verebatur) circumclufus, tantâ rerum omnium inopiâ laboravit, ut in ejus exercitu plures fame ſint extincti. Itaque indignantium militúm voces paſſim exauditæ, ſatiùs fuiſſe dictitantium, in patria manere, ubi conjugibus ſuis ac liberis aſſidentes, nullâ interim neque cibi neque potus inopiâ præmerentur. Abductos ſe in ea loca quibus aut procul à patriæ conſpectu moriendum ſit, aut quod morte miſeriùs eſt ac triſtiùs in ſervitute vivendum. Hæ militum querelæ non dubium eſt, quin Principem ſuorum amantiſſimum commoverint, verum in eo ſtatu res erat, ut mederi tantis malis non potuerit.

De

De prælio ante Nantium & cæde Caroli Ducis.

HAud multò poſt Lotharingus ad pugnam evocat Burgundum, qui unâ parte copiarum in obſidione relicta, ſtatim venit ad locum certamini conſtitutum, acie dimicaturus cum paucis adverſus tam multos. Hic ſuos perterritos hortatus dicitur ut alacres irent, & gloriam à majoribus acceptam poſteris relinquerent, adeò non eſſe formidandum hoſtem. Helvetium qui pavore Burgundici agminis haud ſua virtute bis fœliciter antea dimicaſſet, numero militum vincere Helvetium, ſed non rarò modicis copiis præpotentes fuſos eſſe exercitus. In hanc ſententiam ubi pauca nequidquam dixiſſet, canentibus ſignis Renati miles cum tanto fremitu & clamore in hoſtem procurrit, ut ſtatim turbatum eo loco ſummoverit. Neque difficilè admodùm erat, pugnabant enim cum recentibus & integris, debiles macie confecti. Primum igitur facta fuga, deindè innumeri cæſi ac primo impetu obtriti ex noſtris. Quis tam beata rerum ac verborum copia inſtructus ut cladem ejus multiplicem, devictorum fœdiſſimam fugam, cædem nunc ſingulorum,

nunc univerſorum meritò deploret? Vidiſſes alios quâ breviſſima patebat viâ trepidos fugere, alios per præcipitia nunc ſaxis aſpera, nunc obducta ſentibus, loca petere, quæ hoſtibus ignota putarent. Fatigata ſiti propemodùm evecta & ſaucia paſſim corpora jacebant. E proximis verò locis, virorum clamor & fœminarum ululatus audiebantur. Hâc pugnâ Carolus ipſe qui eo die & ſæpè aliàs majore animo quàm conſilio dimicaverat, tribus plagis mediâ jacentium ſtrage confoſſus interiit, pridiè Epiphaniæ. Hic finis fuit Principis, omnium qui eâ tempeſtate fuerunt bellicoſiſſimi. Annus ille, quo Dux tam nobilis ante Nantium cæſus eſt, fuit humanæ ſalutis M. cccc. lxxvj. ita colligit Sabellicus. Alii duos adjiciunt, rurſus alii quinque ſubtrahunt annos. Varietatem hanc demiror in re adhuc recenti, cum Sabellico vulgus conſentit, conſentiunt natu Grandes, quorum memoria res accidit.

De Caroli ſepultura & ſermone qui de eo jam mortuo fuerit.

AB illâ pugnâ exacto jam triduo, Caroli corpus certiſſimis ſignis agnitum ſepelitur Nantii in Æde S. Georgii. Cùm ſepeliretur

peliretur intuentibus qui ex clade illa ſupererant, obortæ lachrymæ, non erant enim ignari qualem Patria Ducem amiſiſſet. Obverſabatur oculis multa viri virtus, hærebat fixus in pectoribus adſtantium vultus militem in prælium educentis. Occurrebat quo animo urbes oppugnare, muros conſcendere, hoſtem loco ſummovere conſuevilſet. Cæterùm proximo ſeptennio quod eſt viri cædem inſecutum, omnibus locis multus & varius de illo jactatus eſt ſermo; affirmantibus quibuſdam vivere eum Bruxellæ oppidulo Sueviæ. Aliis contradicentibus, non interemptum antè Nantium, ſed captum & abductum in Gallias, ibi in conſpectu Regis Ludovici gladio admotum periiſſe. Spes de Caroli vita quæ poſtea vaniſſima comperta eſt, in cauſa fuit ut pauciſſimis locis celebratæ ſint ejus exequiæ.

De Triſtitia & Lætitia in morte ejus.

MOrte Principis hujus, plurimi triſtati, quidam lætati ſunt. Oderant ii impendio pugnacem. Oderant ob aſſidua bella pecuniæ exactorem. Defuncto tamen eo, in Brabantia & Flandria exorti & ſequuti majores motus fecere, ut reviviſcere Carolus omnes cupierint. Adeò ſtolidum

vulgus nonnihil mutatis rebus ea probat, quæ antea damnavit.

De filia, & ejus uxore.

Filiam reliquit hæredem Mariam, excellenti forma virginem. Quæ illi ex **Iſabella**, conjuge ſecunda (tres enim duxerat) ſuſcepta, nupſit poſtea Maximiliano, Frederici Imperatoris filio. Ultima ejus uxor Margareta defunctà marito, pluribus annis ſupervixit. Certè multorum bono; ſuis enim facultatibus interim præclara fovit ingenia, ſtuduitque modis omnibus partim culpâ temporum, partim Principum negligentiâ ac vitio jacentes literas præcipuè ſacras excitare. Nulli unquam attribuit Sacerdotium, niſi priùs & eruditionem, & vitam inſpexiſſet. Quod utinam & hodiè facerent Principes, non tam multos paſſim videremus idiotas in Eccleſia Dei, quos fortaſſe præſtaret defricandis Principum matulis, quam hominum conſcientiis præeſſe. Mechliniæ ſepulta eſt hæc nobiliſſima fœmina, in Cœnobio Minoritanorum. Ex quâ Carolus nihil liberorum tulit. Undè miror, quidnam Raphaëli Volaterráno in mentem venire potuerit, ut referret in literas Mariam (de quâ diximus) hujus

jus filiam Margaretæ fuiſſe. Non debuit, meo judicio, vir tantus, & is Italus, in rebus noſtratibus conſcribendis, potiùs hominum ſermonibus, quàm libris credere.

De Præliorum aſſumptione.

HActenus de geſtis Caroli Ducis. Nunc ſummatim exponam quæ de ingenio & moribus ejus habeo comperta. Prælia multa ſic aſſumpſit, ut militem ſæpiùs nihil tale cogitantem, juſſerit acceptis armis in hoſtem ire; pluvio interdum cœlo, & graviſſimis tempeſtatibus, cùm minimè educturus putaretur. Et quod mirum videri poteſt nec provectior quidem, ad conſerendas cum hoſte manus cunctatior factus, quo ſæpiùs victor abiiſſet, hoc magis incertum pugnæ eventum expetiundum opinabatur. Nullo unquam prælio vicit, quo non ſtatim ſit fugientem hoſtem inſequutus. Adeò nihil ſpatii datum ab eo, perterritis.

De probitate & diſciplina ejus in Milites.

INter milites ſuos, neque morum, neque fortunarum, ſed virium reſpectu alium alii præferebat, & erat in his tractandis nunc

ſeverus, nunc facilis. Haud enim omni loco ac tempore, ſed cùm non procul abeſſet hoſtis, coërcere eos & comprimere ſolebat. Ita factum, ut nunciato in prælium exeundi tempore ſemper eos & parato & intentos haberet.

De coërcione Militum ejus, & amore in eoſdem.

DEſertorem ac furacem militem acerrimè puniebat, cætera plerumque diſſimulans. Quemdam patibulo ſuffixit, qui aniculæ gallinam ſubtraxerat. Amabat etiam ſuos uſque adeò, ut nullo non benevolentiæ officio proſequeretur. Adverſa valetudine laborantes, & ſaucios Medicis committebat fideliſſimis.

Quomodo non ſit paſſus Militem luxuriâ diffluere.

IN hoc Cæſarem illum Dictatorem aut Africanum, Scipionem, aut Metellum præclarum Ducem referebat, quòd in ſuo exercitu nihil eorum paſſus eſt eſſe, quibus corrupti & effœminati militum animi à ſtudio rei militaris averterentur. Aberant enim adipata obſonia & bellaria, exulabat com-

commeſſatio, exulabant reliqua omnia ad luxuriam pertinentia. Vulgari cibo contenti, procul à fame ſervabantur, adq́ue obeunda militaria officia hoc pacto expeditiores ibant.

Quantus fuerit æmulus Alexandri Magni.

CArolus rebus gerendis natus, jam indè ab obitu Patris ſui Philippi, tantùm ſe præbuit Alexandri Magni æmulum, ut penè ille ipſe ſit factus. Nihil audire libentiùs, nihil majore animi voluptate ſolebat legere, quàm authores quî de Alexandro quippiam ſcripſiſſent. Undè factum eſt, ut omnia illius egregia & laudabilia facinora, memoriæ mandaverit, oblatâq́ue occaſione, nunquam non ſtuduerit imitari.

De conſilio ejus præferoci.

VNum erat in quo merito culpari potuit, præcipitatum conſilium. Nam & bella quædam ſuſcepit, nullo prudentium (quos ſecum habebat) in conſilium adhibito.

De celeritate ejus in faciendo itinere, & patientia in labore.

HUnc tam præcipiti, ac præferoci conſilio virum, in caſtris Hannibalem, in conficiendis itineribus Julium, aut Alexandrum quemdam dixiſſes; algoris enim, & ſolis juxta patiens fuit, tot illi frigidæ hyemes ac torridæ ſub pellibus actæ æſtates. Itinera verò tantâ celeritate confecit, ut ſæpiùs de ſuo adventu, præmiſſis nunciis, anteverterit, ſæpiùs hoſtem de improviſo oppreſſerit.

MARIA I.

Patri mortuo ſuccedit.

POſtquam Carolus in humanis eſſe deſiiſſet, Brabantiæ, Flandriæ, Hollandiæ, aliarumque regionum finitimarum Principatus in Mariam filiam ejus unicam recidit; quæ Gandavi agebat, cùm triſtiſſimum de cæde parentis acciperet nuntium. Venerunt illuc haud multò pòſt illuſtres viri complures, partim conſolaturi

turi fœminam, quæ parentis obitum, ut par fuit, graviter moleſteque fœrebat, partim cum ea de Reipublicæ adminiſtratione collocuturi. In his erant Ludovicus Borbonius, Leodinorum tunc temporis Antiſtes, David Burgundio Trajectenſium in Hollandia Epiſcopus, Mariæ patruus, hic enim Caroli frater, ſed nothus erat; Joannes Dux Clivenſium, & Adolphus Raveſteynius fratres, Vuolphardus Verienſium Princeps, Ludovicus Comes Vuinteſteynius, Hollandiæ, Zelandiæ ac Fryſiæ Præfectus; Gualravius Brederodius: quibus Gandavum ingreſſis, ſtatim in eadem urbe Maria Principatum Flandriæ ſuſcepit, ac privilegia civibus reddidit omnia, quæ Pater ob exercitatum ſe præſente tumultum illis ademerat.

Legati in Galliam miſſi, & magni aliquot viri ſupplicio admoti.

SEcundum hæc, Maria ad Regem Galliarum Ludovicum Legatos miſit: Guolphardum Verienſem, Ludovicum Gruythuſium, & Guillielmum Hugonetum, qui Cancellarius fuerat Caroli, ut hi ſuo nomine Regi præſtarent Homagium: vulgari utor voce, ut nemo non intelligat. Lega-

Legatos priuſquam à ſe dimitteret Ludovicus, duo ab his Mariæ cognatæ ſuæ renunciari voluit: ut orbata parente, ſe tutorem illa rerum ſuarum acciperet, eademque filio ſuo Carolo, qui tum annos natus erat dumtaxat ſeptem, nuberet. Ad Principem ſuam reverſi Legati, hæc ita ut juſſi fuerant renuntiaverunt. Primum nihil reſpondit Maria. Patris interea mortui Cancellarius ſuadere ut id faceret, ad poſtremum etiam dicere, minimè eam rebus ſuis conſulere, ut quæ has nuptias, & illum tam potentem, & ſanguine junctum Principem tutorem recuſaret. Quodam igitur die ſub veſperam, ad ſe ingreſſo Adolpho Raveſteinio Principi, multis cum lachrymis quæritur, nimis ſibi moleſtum eſſe Hugonetum, qui non deſiſteret inſtare, ut quæ Rex Ludovicus proximâ Legatione petiiſſet, ea faceret, quandoquidem haud aliâ viâ pacem ab illo impetratura videretur; exierant enim Induciæ. His auditis, Adolphus paucis eam, ut potuit, conſolatus, abiit: ac re cum Tribunis populi Gandavenſis, communicatâ, effecit ut ſtatim apprehenderetur Hugonetus, & cum eo Prothonotarius quidam Pontificius, quâ nocte hæc acciderunt, clanculum fugit Princeps Humbercurtius; is cum dies aliquot latuiſſet in Cartuſiaco

extra

extra Gandavum Cœnobio, apprehenſus & ipſe in oppidum retrahitur: Ita his tribus viris in vincula conjectis, populus aliquamdiu in armis fuit. Hugonetus quæſtioni admotus, tandem confeſſus, traditur à ſe ſuppreſſas literas Caroli Principis, quas ille antè Nantium inopia rerum omnium laborans, quæ ad bellum gerendum neceſſariæ eſſent, ad ſuos conſcripſerat hoc argumento: Niſi pecunia & commeatus, belli ſubſidia mitterentur, actum de ſe ac ſuo exercitu eſſe. Rabies igitur ac vulgi furor invito Magiſtratu, invita etiam Principe, Hugonetum, Humbercurtium, & Joannem Mel cognomento, Equitem auratum gladio ſubjecit. Prothonotarius in carcerem conjectus, ubi poſt annos aliquot expiraſſe creditur.

Maximiliano deſponſa Maria, Gallus Atrebatum obſidet; alia quædam occupat loca. In his & Burgundiam, Flandri educunt in agrum Tornacenſem.

Treviris in Germania Frederici Imperatoris filio, Maximiliano filiam unicam Mariam deſponderat Carolus, anno ſalutis humanæ, Milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto. Nec multò pòſt antè Nantium cæſus Princeps nobiliſ-

ſimus,

ſimus. Gallorum itaque Rex Ludovicus cùm audiſſet futurum, ut Maximiliano Frederici filio nuberet Maria, plenus irarum ſubitò contractis viribus Atrebatum venit, quam urbem dies aliquot aſſiduis bombardarum ictibus oppugnatam, ad poſtremum in deditionem accepit, pluribus ejectis, quibúſdam etiam occiſis qui Mariæ favebant. Ingreſſus Artheſiam, vi cepit oppida quæ Burgundo ceſſerant, quo tempore pugnatum eſt ad montem Henrici, ut alio diximus loco. Sub idem tempus & Burgundiam noſtratibus ademit, exiſtimans eam jure hæreditario mulieri accedere non poſſe, nam virilem ſtirpem nullam reliquerat Carolus. Videbantur Galli & alia occupaturi loca, niſi reſiſteretur. Itaque conſcriptus exercitus mittitur Avennas in Hannoniam. Huc tum armata manu accurrens hoſtis, oppidulum expugnat. Capti Duces copiarum nobiles ac generoſi viri omnes magnò ſunt poſtea redempti. Tornacum eodem tempore à Gallis præſidio firmatum, undè quotidianis propè incurſionibus factis in Flandricum agrum irritati Flandri copias contrahunt. Copiarum imperium defertur Adolpho Principi Gelriæ, qui per id tempus attentè cuſtodiebatur in arce Cortraci. Hunc verum cuſtodia eductum, ſe-

cuti

cuti milites, vaſtato latiſſimè Tornacenſium agro, ad ipſa uſque mœnia urbis acceſsêre. Amiſſo Duce, Flandri retrò abiere, ubi nullo adhuc memorabili edito facinore, Dux Adolphus in viridi quodam pratulo, ab his qui ſe portis effuderant, occiditur, fruſtra eum defendente Joanne Graqhio, qui & ipſe loco eodem confoſſus eſt. Mortui Ducis corpus avectum, honorificè funeràtur apud Tornacenſes. De hac victoria ſuorum factus certior Ludovicus, venit in ſpem totius propediem in ſuam poteſtatem redigendæ Flandriæ.

Deficiunt Gelrii à Maria, in Buſcoducenſes educunt, Brabanticum agrum latè veſtant.

OCciſo antè Tornacum Adolpho, deſciverunt & Gelrii à Maria; cujus autores defectionis fuiſſe traduntur Noviomagenſes & Sutphanii: Catharinæ ſorori nuper cæſi Adolphi traditâ adminiſtratione. Gelrii ex noſtris ceperunt claris ornatos natalibus viros, Fridericum Iſelſteynium, & Guilielmum Egmondanum, cum parte familiæ utriuſque. Hos Noviomagum perductos, triennium perpetuum vinctos ſervarunt, poſtea ſuarum imperium copiarum Frede-

Frederico Brunſwecenſium Principi in Gelriam accerſito, decreverunt: quo Duce freti, in agrum Buſciducenſem incurſionem fecere; ſed hi reſiſtentes, multò plus damni Gelrio intulerunt, quàm antea acceperant, ipſi obſiderunt & Graviam oppidulum. Hic omnibus clauſis itineribus, quâ commeatus ad obſeſſos inferri potuiſſet, brevî ad deditionem compulſi cives Gelrii. Sub id tempus & in Brabanticum agrum & Clivenſem tumultuoſius evecti, pluribus locis atroci excitato incendio, multos ex utraque gente captivos abduxerunt.

Tumultus civium Bruxellæ. Ex plebe creati Magiſtratus.

NOvis poſteà motibus, diſcordiaſque per Brabantiæ & Flandriæ oppida laboratum eſt. Bruxellæ, vulgus cùm impetraſſet, ut ſummotis Magiſtratu, qui ex illuſtribus aliquot familiis complures annos ſummæ rerum præfuerant, ſibi liceret quotannis ex corpore civitatis totius renovare Senatum, auxit hunc tumultum nova creatio. Creati quindecim viri ex eodem corpore, quorum ſtudio ac diligentiâ brevî temporis ſpacio factum, ut grande æs alienum diſſolverint, & urbem priſtino reſtituerint

tuerint vigori. Poſt aliquot indè annos mutatis in diverſum rebus, permiſſa eſt iterum adminiſtratio Familiis magnâ certè jacturâ reipublicæ.

Conſpiratio plebis adverſus primores Lovanii, apprehenſus oppidi Præfectus conſpirationis Dux, Pauvvel Luenken in Zelandia decollatur.

PEr eadem tempora fuit & Lovanium in motu, conſpirante plebe adverſus Senatum ac primores civitatis, qui Gallorum Regi, cum quo tum acre diſſidium erat, favere dicebantur. Conſpirationis Dux erat Lanius quiſpiam Paulus, cognomento Luenken, vir non peſſimus omnino, ſed lingua promptus. Hic apprehenſum oppidi Præfectum Ludovicum Pinnoc, & Principes civitatis aliquot gladio, ut cupiebat, ſubjicere non potuit, quòd lictorem non haberet. Thenenſium qui vicini ſunt populi, accerſitus lictor non venit. Et Lovanii in tanto vulgi tumultuantis adverſus Magiſtratum odio, nemo tamen reperiri potuit, qui lictoris fungi miniſterio vellet. Duravit hoc malum quoad Naſſavius Princeps, cum armato milite in Lovanienſem agrum ad comprimendos motus irrupit;

hic

hic veriti autores tumultus futurum, ut ſi urbem expugnaſſet, capitali ſupplicio afficerentur, aliis alio clam dilapſis, Paulus omnium Princeps in Zelandiam applicuit, ubi Cruningæ, qui pagus eſt ejuſdem Inſulæ, apprehenſus decollatur. Urbis enim Præfectus Ludovicus, quem durante motu captivum habuerat vulgus, ad ſingulorum pænè Magiſtratus locorum inſignium ſcripſerat de Pauli fuga.

MAXIMILIANUS I.

Ejus adventus ex Germania ſuperiore, quanto idem gaudio ſit exceptus Gandavi, in qua Vrbe duxit uxorem Mariam.

Civiles in Brabantia & Flandria tumultus, nam per ſingulas penè urbes ea peſtis vagata eſt: conquieverunt aliqua ex parte adventu Maximiliani Archiducis Auſtriæ, quem Pater Fredericus Imperator miſerat in hæc loca, ut uxorem duceret Mariam, Caroli nuper ante Nantium cæſi Ducis filiam unicam. Hæc agebat id temporis Gandavi, quo per Lova-

Lovanium & Bruxellam Brabantiæ oppida cum ornatiſſimo agmini procerum Germanorum, quos illi proceritate inſignes, veſtituque eleganti, auroque exornatos, equis atque lanceis conſpicuos parens Fredericus adjunxerat, proficiſcitur. Jam Teneramundam venerat, cùm Gandavum allatus eſt nuncius adventare Principem; Senatus ſtatim univerſus, multique alii ejuſdem urbis clari Cives, ad portam Bavonis occurrentes, felicem Archiduci adventum gratulati ſunt. Ad ingreſſum novi Principis undique procurrêre pueri, proſiliêre adoleſcentes, effudêre ſeſe juvenes, præmoliti ſenes, gratulati, applauſi, omnes ſublatis in cœlum manibus immortali Deo gratias egere. Ducalem aulam ingreſſum, nobilis illa virgo Maria ſponſum optatiſſimum obviis ulnis excepit, ac lachrymis gaudio manantibus eſt exoſculata. Accedens deinde Tornacenſium Antiſtes, præſentibus & Aulicæ nobilitatis, & Eccleſiaſticæ dignitatis Summatibus, ſtabili eos jungit connubio. Fuit hic annus, quo Archiduci Maximiliano nupſit Maria, milleſimus, quadringenteſimus, ſeptuageſimus nonus, ab eo, qui primus exordium dedit noſtræ ſaluti.

*Tra_*

Trajectenſes bellum Hollandis inferunt. Hollandi pagum Emniſſam incendunt: Trajecti cives cum Hollando pugnant, & vincuntur.

AB Hollandis bello poſteà Trajectenſibus inducto: Zelandos invenio rogatos ut ſociis Hollandis adjungerent ſeſe, negato auxilio, medios ac velut Tragœdiæ hujus ſpectatores ſediſſe, multùm eſt utrinque acceptum incommodi; Everſæ ſunt arces, incenſi pagi, alia nefanda perpetrata. Nardinum Hollandiæ oppidulum à Trajectenſibus captum atque direptum eſt, quam injuriam dimicaturi Hollandi cum exercitu haud contemptibili equitum pariter ac peditum profecti, venêre ad Emniſſam; hic Pagus & ampliſſimus & munitiſſimus erat; huc abegerant pecus omne ſuum finitimi, omnes accolæ, & alia pleraque, lectos, veſtem, aurum huc importaverant, hos adorti Hollandi, cùm aliquamdiù oppugnaſſent, vicerunt, victos ad unum omnes trucidarunt; poſtremò direptis omnibus ædificia & publicâ & privatâ incendio conſumpta ſunt. Lego in Commentariis quibuſdam rerum Hollandicarum noſtrate linguâ conſcriptis, hunc Pagum fuiſſe miliarii unius longi-

longitudine. Hollandi poſt victoriam Eminiſſenſem longiùs evecti, feſto die Prothomartyris Stephani incenderunt Pagum Weſtbruc, credo, ut ſic ad pugnam Trajectinos evocarent, qui è portis ac munitionibus ſuis conſpecto incendio, arreptis armis cum Hollando temerè congreſſi, magnâ ſuorum ſtrage fuſi fugatique ſunt: fugientem hoſtem inſecuti Hollandi, parum abfuit, quin & urbem ipſam ceperint. In hâc pugnâ cæſus eſt Conſulum alter ejus anni, multique alii & probi & opulenti Cives, quos non ſpes prædæ, ſed patriæ amor ad arma conciverat.

Maximilianus in Artheſiam cum exercitu proficiſcitur. Idem ante Morinum à Gallo victus. apud Lucenburgos vincit: Per Cardinalem Oſtienſem pax fruſtra tentata eſt.

ANno à Chriſti Incarnatione, Milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo primo, venit Maximilianus in Artheſiam bello recuperaturus oppida, quæ Gallus occupaverat. Subſedit exercitus apud Lentium, id enim nomen loco, indè nec procul aberant Gallorum copiæ, ſed nec ullam tentavit Archidux obſidionem, nec ſe loco movit

movit Gallus; invenio de induciis aliquot annorum inter eos conveniſſe. Eodem ferè tempore laboratum eſt noſtris in locis maximâ annonæ caritate, quæ multos duravit annos. Sub exitum induciarum Maximilianus Artheſiæ contra hoſtium incurſiones tuendæ præfecit Comitem Romontenſem, cujus ſolertiâ Ducis Cameracum eodem tempore eſt occupatum; Flandriæ gubernatio tradita Petro Comiti Brianio, quãquam podagra ferè perpetuo laboranti; vir enim erat prudentiâ ſingulari, quâ nihil eſt magis in bello neceſſarium, cùm omnia priùs conſilio, quàm armis experiri oporteat. Ita ordinatis rebus, Archidux ipſe cum ingenti armatorum manu, ad obſidendum Morinum eſt egreſſus, fecitque caſtra non longè ab oppido; hîc certior factus de hoſtium adventu, obviam proceſſit, aciem diſpoſuit, ſubſidia locavit. Sed Gallorum qui numero præſtabant, tam celeri incurſu atque impetu, noſtrorum ſigna turbata, cædes ædita, & amiſſæ machinæ, ſed paucæ. Eodem momento per occaſionem erumpens Morino præſidium Flandrorum munitiones adoritur, ubi cæſis, quos inveniſſent, multa, veſtes (credo) ſericas, aurea & argentea vaſa, quæ Archiduci magno conſtiterant, ſecum deportarunt. Pertraxit

eò

eò ſpes prædæ & aliam Gallorum manum, quos inſecutus Archidux ad quinque millia traditur occidiſſe. Inde Aream ſe recepit Artheſiæ oppidum; quæ res eum à Morini obſidione retraxerit, non reperio in Commentariis. Comes Romontenſis poſteà miſſus ad oppugnandam Arcem Malonnoy, paucis diebus eam cepit, Præfectum arcis nobilem virum ad ſe perductum, Maximilianus laqueo necari juſſit, quinquaginta aliis, ſed ignobilibus adjunctis. Quâ de re cùm certior factus eſſet Gallus, ut indignam tanti viri, ſibique chariſſimi necem ulciſceretur, ex Burgundis quos à prælio ante Morinum captivos habebat, complures eodem genere ſupplicii è medio ſuſtulit. Per eadem tempora Flandris atque Hollandis plurimæ ſunt ademptæ naves, totum mare infeſtantibus Gallis; iidem poſteà Lucenburgenſem agrum incurſantes, ferro & igni vaſtarunt. Cujus fama belli excitus Archidux Brabantia educit exercitum. Acie congreſſus cum hoſte primùm infeliciter pugnat, donec opem ferentibus Alemannis, Gallorum agmen terga daret. Non multis poſt diebus iterùm agi de induciis cœptum, quas invenio utrinque pactas in Kalendas Apriles proximè ſequentes; erat autem Menſis Auguſtus, cùm hæc agerentur.

G Octo-

Octobri proximo agitatum de ſarcienda pace inter Gallum & Archiducem, maximè adnitente Juliano Cardinale Oſtienſi, qui noſtrâ memoriâ Pontifex, Apoſtatæ fugiens appellationem duabus extritis è nomine ſuo litteris, Julium vocari ſe juſſit, Julii dictatoris illius nomenclatura delectatus. Cujus & mores eum in quibuſdam retuliſſe accepimus. Is inquam Oſtienſis in hoc Tornacum venerat, ut Principes inter quos acre diſſidium erat, in gratiam redigeret. Verùm ut nihil ſe vidit proficere, in Gallias, primùm, indè Romam eſt reverſus.

Induciæ inter Principes. Quædam de Ioanne Burgundo, & Henrico à Bergis, Cameracenſium Epiſcopo.

TEnentibus induciis neuter alterum infeſtavit. Kalendæ Apriles cùm jam adeſſent, prolatum eſt tempus induciarum uſque in Julii menſis initium. Hoc Aprili Mechliniæ diem obiit Joannes Burgundus Antiſtes Cameracenſis. Deus hominum ſceleribus iratus, tales dare ſolet ovium Paſtores, hoc eſt libidini, comeſſationibus & avaritiæ deditos, nonnunquam etiam pueros moribus & ætate. Qui ſuffectus eſt Joanni Henricus à Bergis vir fuit nulli optimorum

Anti-

Antiſtitum pietate aut alio virtutis genere ſecundus. Victum impertiebat egenis, ſuccurrebat laborantibus, orabat frequenter; docebat etiam, quod enim docendi genus ſalubriùs, ac optimo illi & uni Deo gratiùs, quàm aberrantes rectè monendo concionandoque ad viam reducere virtutis; quod ille ſtrenuè faciebat. Adjiciam quod & ſtudia coluit, ſtudioſos amavit, fovit, provexit. Multorum qui ad communem utilitatem aliquid conſcriberent portus, ſinus, præmium, ipſius denique Latinæ rei tunc temporis ruinoſæ & nutantis reductor ac reformator.

Maximiliani in Hollandiam navigatio ad extinguenda mala, quibus tum ea regio laborabat.

MAximilianus eodem menſe navigat in Hollandiam, extincturus pernitioſiſſimam illam diſſentionem quæ populum in duas factiones diviſerat. Alteri ab hamo, alteri à piſce aſello inditum erat nomen: Civitati cum civitate non conveniebat, frater fratri minabatur exitium, filius patrem ſuis manibus extinctum cupiebat: Utrimque cædes, utrimque innumera ſunt edita latrocinia. Sæviit multos annos tota Hol-

landiæ hoc malum longè teterrimum, ac neſcio an etiamnum reliquiæ reſtent peſtis hujus.

Miſſi legati ad prorogandas inducias. Edictum Gandavenſium ob rei frumentariæ inopiam.

APpetebat jam menſis Julius, quo tempore miſſi ſunt aliquot è proceribus Atrebatum, ubi cum regiis Legatis egerunt, ut rurſus in annum unum induciæ fierent; laborabatur fame diverſis locis. Edicto imperatum Gandavi & Brugis, ne quis frumentum pluris venderet, quàm ſtatuiſſet Senatus. Qui domi habebant plura modiorum millia in publicum ferre ac vendere ſunt compulſi.

Mariæ caſus ex equo. Ejuſdem obitus, & proles.

AGens in Flandria conjux Archiducis, cùm die quodam levandi animi gratia venatum exiſſet (venandi enim ſtudio tenebatur) ibi vel equo in præceps abeunte, vel alio caſu, certum enim non traditur, ad terram excidit; graviter læſa Brugas defertur.

tur. Ad eam curandam accerſiti undique medicæ artis ſcientiſſimi viri, ſed malo artem ſuperante, haud multis poſt diebus vita deceſſit, cùm annos nondum quinque Archiduci nupta fuiſſet, gubernaſſet autem quinquennium, hebdomadas undecim & dies quatuor. Ita colligit, qui noſtrate compoſuit ſermone noſtratium rerum Commentarios. Vulgato Mariæ obitu incredibilis omnium luctus occupavit. Defuncta fato tam nobilis, tam proba, tam inculpatæ vitæ mulier, magnum ſui deſiderium reliquit omnibus ejus ætatis hominibus. Liberos ex ea tulit Maximilianus, Philippum de quo Principe dicendum eſt alio loco; deinde Margaretam, cujus nutu ac voluntate fœminæ, noſtratium quinque Provinciarum reſpublicæ gubernantur. Digna prorſus hæc mulier eſt quam inter priſcas illas Heroïdas omnis referat poſteritas; Franciſcus ultimo loco natus infans extinguitur.

Maximilianus uxore defuncta liberis ſuis Tutor dari cupit.

POſt exceſſum chariſſimæ conjugis, Archidux modis omnibus operam dedit ut liberis ſuis nondum puberibus, ipſe Tu-

tor daretur, patriam defenſurus armis adverſus Gallum, qui ab obitu Mariæ Flandrorum fines ingreſſus, omnia cæde & incendio fœdabat. Convocati ſunt igitur Gandavum poſtridie Kalendas Maias eodem anno Primores omnium civitatum. Hic placuit non permittere Maximiliano gubernationem, niſi ad certum tempus, & ut ipſe juſiurandum daret ſe nihil ſtatuturum niſi prudentum judicio comprobatum; erat enim juvenis ipſe, & nimium his tribuebat qui aliorum incommodo ſuis conſulerent rationibus.

Quos juſſerat occidi innoxios Archidux.

NOn multò poſt, ex Lovanio, Bruxella, Antverpia cives aliquot, viri prudentes Mechliniam miſſi, ut hic liberiùs inter ſe conſultarent his de rebus, quas Lovanii paulò ante conventu Primorum indicto, Maximilianus propoſuerat, ut liberis ſuis qui nondum pubertatis annos attigerant, quod modo diximus, Tutor daretur: itaque Mechliniæ trium primores urbium conſultantes, Archidux quorumdam, qui ſibi non patriæ commodis ſtudebant, ſecutus conſilium, apprehendi, apprehenſos in arce Vilvordiæ loco munitiſſimo cuſtodiri juſſit.

juſſit. Objectum eis, quòd clam principe ſuo Mechliniæ modò, Aloſti aliàs cum Flandris collocuti, res novas molirentur; qui apud ducem erant homines inexplebili avaritiâ, conſuluerunt, ut de his ſupplicium ſumeret, ita futurum rati, ut exemplo deterritæ urbes, liberorum tutelæ adminiſtrationem patri deferrent, ipſique tunc omnia pro ſua libidine adminiſtrarent. Princeps juvenis huic conſilio accedens, ferè omnes gladio ſubjecit: in quibus fuit Nicolaus Heetveldius, cujus viri & multùm illuſtris, & optimi & egregiè prudentis mortem plurimi defleverunt.

Liberorum tutela Maximiliano defertur.

POſt longas urbium conſultationes tandem ſuorum factus Tutor Archidux apud Lovanium inauguratur, ſed his legibus, ut non diutiùs præſit, quàm id viſum fuerit civitatum primoribus expedire. Plena erat hominum rapacium Aula Principis. ii non dicendis exactionibus ditionem præmebant: Miles, cui ſtipendia ſoluta non erant, omnia in agris abſumpſit; plures hoc pacto ad mendicitatem adacti agreſtes. Non paucos furta & latrocinia tentare coegit egeſtas; quo rerum peſſimo ſtatu ob cre-

bras ventorum tempeſtates, fulmina, tonitrus, pluvias, calores & frigora intempeſtiva, nec ſeges in agris matureſcere potuit. Credo has minas fuiſſe Numinis irati ſceleribus hominum.

Leodienſium Epiſcopi Ludovici Borbonii indigna cædes, atque indè ſecuta mala.

PEr eadem ferè tempora non vulgaris exemplum ſævitiæ Leodii eſt editum circa loci Antiſtitem. Guilielmus Aremburgus homo inſolens, ambitioſus, & ut paucis dicam, eo ingenio, ut quicumque ipſum ad crudelitatem, ad ſcelera patranda exacuebant, rabiem innatam quaſi ſigno dato provocarent, is inquam talis in Ludovici Borbonii Antiſtitis caput conjuraverat. Ob id exul poſteà declaratus, cum ſceleratorum manu, qui numero leguntur fuiſſe duo millia, venit in agrum Leodienſem, oppugnaturus Ludovicum Burgundicarum partium hominem. Contra Aremburgum educturus Antiſtes, priuſquam egredi urbem potuit, occiditur, anguſtias fortè quaſdam ingreſſus, ubi adorti ſunt eum ſcelerati aliquot latrones, quos ad facinus perpetrandum ab hoſte conductos fuiſſe, verò

ſimile

ſimile eſt. Secundum hæc Aremburgus Leodium hoſtiliter occupatum totius Burgundicæ familiæ odio graviter afflixit. Cæſi Ludovici amicos & fautores bonis ac fortunis omnibus exutos, ejecit oppido, quoſdam etiam occidit. Hujus rei fama ſtatim ad Brabantos finitimam gentem ſerpſit. Qui metuentes ne Gallorum Rex, occiſo jam Antiſtite, Leodienſem agrum ingreſſus, Brabantiæ quoque loca vaſtaret. Simul ut tam indignam Epiſcopi cædem vindicarent, arma ſumpſere. Primi omnium Lovanienſes, poſt habita etiam annuâ ſupplicatione ſuâ, quæ in primos dies menſis Septembris incidere ſolet, egreſſi cum armata manu, inſequentibus ſtatim & aliis oppidum ſancti Trudonis adorti, in deditionem acceperunt. Captum poſteà eodem calore Haſſetum, trucidato militari præſidio, quod illuc ad tuendum locum Aremburgus miſerat. Tongri quoque ſe dediderunt. Jam Brabanti ad Leodium etiam obſidendum magnis copiis excurrebant, undè Aremburgus, videns imminere ſibi, ac ſuis periculum, ſi urbem hoſtis expugnaſſet, Brabantici Ducem exercitus ad colloquium pertraxit. Atque ita cum eo locutus eſt, ut ſubitò mutatis rebus, juſſi ſint domum redire noſtrates. Apud quoſdam

ſcriptores invenio promiſſa Naſſavio, penes quem fuit copiarum imperium, aliquot aureorum millia, ſi domum reduxiſſet exercitus. Occiſo Borbonio, per electionem primùm, deinde Romani Pontificis accedente confirmatione, fit Leodii Epiſcopus Joannes Hornius, Principis Hornii frater. Ut hunc excluderet Aremburgus (nam in locum cæſi Antiſtitis, filium eligi & ſurrogari ſuum volebat) Tongrorum urbem occupat, ejectis inde Brabantis. Novum hinc exarſit bellum. Gens Brabantica largo ſtipendio contractis copiis eo rediit, cum hoſte totis viribus deſcenſum eſt in aciem, fuitque prælium ingens; vicit tandem Brabantus, cæſaque ſunt ad tria millia hominum. Nec multò poſt Aremburgus die quodam ſancti Trudonis oppidum egreſſus, dubium laxandi animi cauſâ, an ob alia negotia, capitur à Frederico qui Joanni Hornio Antiſtiti frater erat: indè Trajectum ad Moſam perductus, gladio ſubjicitur, universâ id vidente civitate, luitque meritas ſuæ pœnas inſaniæ. Hanc ejus mortem poſteà ut vindicarent amici, & novum Antiſtitem, & Trajectinos vehementer afflixerunt, everſis eorum Caſtellis, agro latè vaſtato, incenſis pagis, trucidatis colonis.

Maxi-

Maximilianus Rex Romanorum declaratur: Idem cum patre in Brabantiam rediit.

ANno partus Deiparæ M. cccc. lxxxv. Francfordiæ nobili emporio ſuperioris Germaniæ, Maximilianus Frederici Imperatoris filius, Rex Romanus declaratur, permittente id patre. Hermolaus unde Barbarus in oratione quadam ad Fredericum: Hunc tamen, inquit, opinione noſtrâ, fructum anteactæ vitæ tuæ maximum cepiſti, quòd filium generoſiſſimum, qui nobiliſſimas gentes, ferociſſimos populos, bellicoſiſſimas nationes non minùs armis, quàm ſapientiâ viciſſet, regem Romanum, te vivo renunciari permiſeris; hactenus ille. Non multò poſt Fredericus una cum filio Brabantos & Flandros inviſit, à quibus exquiſitiſſimis eſt acceptus honoribus. Redeuntem in Germaniam Fredericum patrem comitatur Maximilianus; unde poſtea cum ſatis numeroſo exercitu, ad hæc loca reverſus, movit in Picardiam aliquot ejus terræ urbeculas oppugnaturus, quæ Gallo ceſſerant. Quidam ſcribunt, ab eo, qui per id tempus Gallicis præerat copiis, pecunia & largitione corruptum militem

 detre-

detrectaſſe pugnam. Itaque Rex pudefactus, nullo hîc edito memorabili facinore, abiit.

Brugis tumultu exorto Maximilianus capitur. Pontifex Innocentius anathematis fulmen autoribus facti minatur. Fredericus Imperator cum exercitu venit; iratus in Gandavenſes educit. Flandricus ager latè vaſtatur.

IAm Brugis & Gandavi duarum in Flandria maximarum urbium cives detrectabant Imperium Romani: Non quòd hujus Majeſtatem contemnerent, ſed in cauſa erant Conſiliarii, multa inclementer extorquentes à bonis ac Principi ſuo impenſiſſimè deditis civibus. Præter cæteros multùm erat ſuſpectus quidam Petrus cognomento Longocollius, Regi à Theſauris factus. Igitur his de rebus certior Maximilianus cum omni Procerum ordine & conſilio Brugas venit, ut à ſe alienatos, ad Imperium retraheret; verùm evenit longè aliter. Senatus Brugenſium Regii Concilii poſtulationes rejecit, rejecit & populus, undè confeſtim novis motibus urbs exerceri cœpta eſt. Medio tumultu Rex ipſe, & Longocollius cum aliquot aliis apprehenſi, cuſtodiæ

ſtodiæ traduntur: in tantis malis ad Pontificem Innocentium hujus nominis octavum datæ litteræ, quibus ſignificabatur captivum eſſe Brugis Romanum Regem. Pontifex re intellectâ nihil cunctatus, ſcripſit Colonienſium Archiepiſcopo, ut Brugenſes, Gandavos, cum Iprenſibus: nam & hi populi tam audacis facinoris autoribus junxerant ſeſe, anathematis fulmine defigeret, niſi mandato obtemperantes, intra certum tempus cuſtodiâ Imperatorem emitterent. Secundùm hæc venerunt Brugas undique primores oppidorum de pace acturi cum Rege, cui multa ſunt aureorum promiſſa millia à Flandris, ſi noxam condonaret. Priuſquam exiret cuſtodia Imperator, oblitteratâ ſuperioris injuriæ memoriâ, cum Brugenſibus ac cæteris captivitatis authoribus ſtabilem & manſuram pacem ſanxiſſe traditur. Cæterùm præter obſides datos, etiam creati nobiles viri aliquot qui omnia quæ Flandricæ ditionis eſſent, jure armiſque defenderent ac tuerentur, donec Philippus Romani Regis filius per ætatem admoveri gubernaculis poſſet. Rex ita dimiſſus incolumis abiit Mechliniam ad patrem ſuum Fredericum, qui paucis ante diebus eò ex Germania venerat cum exercitu factam ulturus injuriam filio. Hic Maximilianus

milianus & gratias egiſſe patri, & ſupplex oraſſe dicitur, ut omnem vim bellicam à Brugenſibus abſtineret; ſed irâ accenſus Fredericus, rejectis filii precibus, hoſtiliter Flandriam vexare eſt adortus: Gandavenſes venientem velut hoſtem, non hoſpitem, ſuis mœnibus excluſerunt. Videbatur veniſſe Fredericus, ut urbem caperet, ſed ingenti ejus magnitudine territus, & telorum multitudine quæ è muris in appropinquantem conjecta eſt, vim inhibuit. Ita excluſus indeque repulſus Germanus, omnem circumjectam urbi regionem hoſtiliter incurſavit: tam ſubitò in agricolas nihil meritos verſa eſt omnis illa in Gandavenſium invidiam, armorum tempeſtas.

Bellum civile in Brabantia: Peſtilentia ingens Bruxellæ & Lovanij.

REuerſis poſteà in Alemaniam Frederico & Maximiliano, populus in diverſas voluntates ire cœpit: nam erant, qui ductore Philippo Clivenſi, Brugis cum Maximiliano ſancitam pacem tam diu ratam habere, ſanctéque cuſtodire vellent, quoad ſua ſociorumque ſalus pateretur (contra nitebantur alii, qui ſe junxerant Alberto Saxoniæ Duci) hunc Fredericus & Maximilianus

ſianus abituri Philippo Brabantiæ Principi adhuc impuberi cuſtodem, & noſtratium conſtituerant Gubernatorem Provinciarum; Lovanium, Bruxella, Thenæ, atque alia quædam oppidula cum Philippo Clivenſi, Flandrorum defenſore fœdus percuſſerant: Buſcoducenſes medii, & neutrius partis eſſe maluerunt: Cæteræ majores urbes, Antverpia, Mechlinia, Lyra, ſecutæ Albertum leguntur. Hoc civili & inteſtino bello, non dicenda ſunt utrinque data & accepta mala, Bruxellenſis miles Vilvordiam adverſæ factionis oppidulum cepit, captum, incendio delevit: Saxo Lovanienſibus ademit Arſchotum, hîc privatis ædificiis, non ab hoſte, ſed alio caſu injectus ignis, adeò pervagatus eſt longè lateque, ut & loci templum ſit incendio conſumptum; poſteà rurſus erectum, aliquantò magnificentiùs: ab eodem Duce Alberto ſunt & Thenæ occupatæ; huc multi mortales bova ſua, ut in locum tutiorem initio belli convexerant, quæ omnia direpta penitus à militibus, & aliis facinoroſis, qui rapiendi ſtudio, ut fit, armatis ſe immiſcuerant. Per hos motus peſtilentiæ morbus locis aliquot ſic atrociter ſævìit, ut raro aliàs hominum memoriâ ſit atrociùs laboratum hoc malo. Bruxellæ triginta duo, apud Lovanium viginti hominum

minum millia extincta loquuntur natu grandes viri, quorum memoria hoc geſtum eſt bellum. His igitur locis vehementiùs ſævientem peſtilentiam, conficiundæ pacis cauſam fuiſſe exiſtimo; Lovanienſes enim & Bruxellenſes diurnis nocturniſque ſuorum funeribus exhauſti fractique, Legatos ad Albertum miſerunt: quibus Romani Regis nomine pax data eſt his legibus: ut ingentem pecuniæ ſummam Duci adnumerarent. Hæc ſub feſtum Aſſumptæ Virginis menſe Auguſto geſta ſunt, anno poſt Chriſtum in terris natum milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo nono cùm annum unum & plus eo duraſſet hic motus civilis.

Conflagratio inſignis Monaſterii Præmonſtratenſis Middelburgi in Zelandia.

Circa annum milleſimum quadringenteſimum, nonageſimum ſecundum, Middelburgi in Zelandia conflagravit Præmonſtratenſis Ordinis Monaſterium. Quo incendio abſumpta eſt etiam Bibliotheca Libris omnifariam referta. Viſitur hodiè domus eadem multò magnificentius inſtaurata; diceres Palatium aut Regiam eſſe quampiam. Illic nunc præeſt vir, ut clariſſimis

opti-

optimiſque majoribus, ita optimis moribus ac multâ eruditione & facundiâ præditus Maximilianus à Burgundia, quem juvenem quidem, ſed tot naturę dotibus eximium Abbatem gratulor Zelandiæ terræ mihi natali.

PHILIPPUS

Brabantiæ Principatui inauguratur.

POſt aliquot annos, defuncto in Germania Frederico, reſivi noſtratia loca Maximilianus, unâ cum conjuge ſuâ, quam recens duxerat filiam Ducis Mediolanenſium. Hunc cum multis aulicæ nobilitatis Primatibus, Trajectum ad Moſam ingreſſum Philippus & Margareta florentes ætatibus liberi ſalutatum venêre, & fœlicem optimo patri adventum gratulati, abeuntem indè Lovanium comitantur. Hîc præſente patre, Philippus annum agens ætatis decimum ſextum, Brabantiæ Principatui inauguratur. In cujus verba tanto conſenſu ac ſtudio ab univerſa multitudine juratum, ut nunquam aliàs majore: fuit hic annus humanæ redemptionis milleſimus, quadringenteſimus, nonageſimus quartus. Anno poſteà quingenteſimo, ſub exitum Februarii

bruarii menſis, Gandavi oppido Flandriæ, natus eſt Duci filius: cui ad ſanctum Joannem baptiſmo in eadem urbe admoto, Caroli nomen eſt inditum à ſuſceptoribus. Vidi ego puer, hoc nato puero Gandavi (in qua tum urbe Latinas diſcebam litteras apud virum doctiſſimum) ad omnes civitatis angulos, ad omnia compita parari ſpectaculorum miracula.

Harderuvici conflagratio miſerabilis, & terramotus in Brabantia.

IN annum Servatoris noſtri Milleſimum, quingenteſimum tertium, incidit miſerabilis conflagratio oppido Gelriæ quod Harderwicum nominatur, pridie Kalendas Auguſti, ſpatio trium horarum templa, Cœnobia, & privata, publicaque ædificia, multis arduiſque tabulatis edita omnia conflagrarunt. Hìc res accidit miſeratione digna, multi homines ruinâ tectorum oppreſſi, in penariis multi fumo enecti, ad quæ loca ut tutiora metu ignis ſe receperant; hìc poſtridiè pueri bimi, trimi, infantes quoque cum matribus reperti exanimes, tam latè hoc eſt evagatum incendium, ut toto oppido vix quinque aut ſex privatæ domus reliquiæ manſerint: eodem ferè tempore Gorici

rici oppidulo Hollandiæ ſubitò igni ducentæ & pago quodam Weſtflandriæ, domus quadringentæ arſerunt. Anno inſequenti poſt conflagrationem Harderwiciam, Daventriæ mulier quædam enixa eſt filias duas ventre uno, & corporis medio à pectore conjunctas, cæterùm capitibus duobus, brachiis quatuor, ac pedibus totidem. Eodem anno in Brabantia & locis finitimis veſperi ſub horam decimam, pridie Bartholomæi accidit motus terræ, qui tamen populis noſtratibus nullam cladem attulit, nemo extra domos vitæ periculum adiit, nuſquam radicitus evulſæ arbores, nuſquam corruerunt ædificia; nemo oblæſus, nemo oppreſſus tectorum ruinis.

Philippus in Hiſpaniam proficiſcitur: Ejuſdem mors.

PHilippus noſtrâ memoriâ bis adiit Hiſpaniam, ſemel itinere terreſtri per Gallias. Jam primum hujus ditionis limen ingreſſo, Ludovicus Picardiæ Præfectus, vir clariſſimus una cum Proceribus ejus Regionis obviam procedens, regiis verbis ſalutem impertivit, & felicem adventum gratulatus eſt hoſpiti optatiſſimo. Pariſii non ut hoſpes, verùm ut Numen quoddam Cœlo dimiſ-

ſum excipitur. Nullum unquam ſuorum Regum regaliùs accepit Gallia, quàm Philippum hoſpitem: Magnificentiſſimi ſunt in urbe exhibiti ludi, occurrit venienti Senatus, occurrit ſcholæ Princeps & Rector, occurrit totus Eccleſiaſticus Ordo: & ut omnia eſſent ubique in Philippi adventu gaudiorum plena, impunitas conceſſa eſt maleficis, in ejus gratiam aperti carceres, totâ Galliâ venia donata ſontibus. Cumque Rex mandaſſet, ut Philippum nihilo ſeciùs quàm ſemet exciperent, pluſquam juſſi fuerant, facientes ſtudio hunc illi prætulerunt; ipſe Rex eundem ſumma cum veneratione excepit in regia ſua Bleſenſi. Illud memorabile, quod Turonis abeuntem ad quingentos ferè paſſus deduxiſſe, & ſumptus omnes, quos numeroſus ille Ducis comitatus fecerat, in ſe recepiſſe traditur. Apud Navarros quoque regali munificentiâ eſt exceptus Philippus, Galliâ ſic peragratâ, Hiſpaniam ingreditur. Quis hic triumphos recenſeat Principi ſingulis regionibus, ſingulis urbibus, ſingulis vicis exhibitos, Rex Ferdinandus, vivida adhuc viridique ſenecta ſocer, genero ætate florenti inter Oleas viculum & Toletum urbem occurrit, ſalutatumque in Regiam ſuam Toletanam induxit. Poſt dies

dies indè quindecim Caſtellæ Principatui inauguratur, nec multò poſt Arragoniæ Principatum accipit in urbe Cæſarauguſta ad ſextum Kalendas Novembres. His peractis, uxor Joanna filium ei peperit, cui nomen indidere ſuſceptores avi materni. Obita igitur ad hunc modum Hiſpaniâ, peragrato iterùm pari cum ſplendore Galliarum regno, Philippus in Sabaudiam venit, ubi à ſorore ſui amantiſſima Margareta, incredibili eſt magnificentia tractatus. Poſtremò in Germaniam proficiſcitur, ut quod ſorori præſtiterat, idem præſtaret & parenti, ſororem ſalutaverat, nunc & Parentem ſalutaturus venit. Qui non dubium eſt, quin lætitiam animo perſenſerit longè maximam, cum Philippum unicè charum filium, tantis rerum ſucceſſibus auctum, ex Hiſpaniis reducem conſpiceret, Patre ſalutato, in patriam rediit; ubi ad ſingularum urbium ingreſſum inſtaurati triumphi, quanquam vetuerat ipſe, & ne officio civitates gravarentur, nonnunquam data opera, ſubitus & inexpectatus advenire voluit. Vidi ego tum puer Lovanium ingredientem, urbis Senatu, ornatiſſimi Gymnaſii Principe & Rectore, toto eidem Ordine Eccleſiaſtico obviam procedente, Doctiſſimus extat Panegyricus
Eraſmi

Eraſini mei de hac Philippi in Hiſpaniam profectione. Altera illa profectio eſt mari ſuſcepta ineunte Januario ; vix medium jam claſſe tenebat, cùm ſubito coorta eſt tempeſtas multò ſæviſſima, invenio naves aliquot ſubverſas pelagi ſævitia ; Philippo interim, & cæteris, quos eadem navis habebat, in ſingulas horas mortem expectantibus, tandem munere divino, cum reliqua claſſe in Angliam Princeps ejectus, præter ſpem à rege magnifico apparatu, alacritate incredibili, magno ejus Inſulæ hominum concurſu & applauſu excipitur. Hìc commoratus aliquot dies, poſtea ſecundo vento in Hiſpaniam contendit, ubi rurſus nullâ oratione explicandis honoribus cohoneſtatus, moritur ſexto Kalendas Octobris, anno ætatis vigeſimo octavo. Incidit obitus tanti Principis in annum Natalis Dominici, milleſimum, quingenteſimum ſextum. Poſtquam hujus viri mortem fama vulgavit, incredibilis repentè Brabantiam, cæteraſque regiones ſocias luctus occupavit. Neque ulli ſanè Burgundicæ ditionis mortales fuerunt, qui non ejuſcemodi nuncium multis lachrymis exceperint ; Erat enim omnium bono natus Princeps. Omnibus proſpicere, omnibus conſulere, huic unum erat ſtudium, Patriæ commodum,

dum, ſuum ducebat eſſe lucrum, libertate Civium delectabatur, nihil æquè ſtudebat, quàm pacem publicam reddere perpetuam, & rectè; nam ex bello ſimul omnia reipub. mala proficiſcuntur. Mortem Philippi ſtella crinita præceſſit, quæ menſe Auguſto per dies fermè octodecim viſa eſt. Ego fabuloſum eſſe exiſtimo, quod quidam ſcripſit per idem tempus accidiſſe apud Hollandos in puero, qui materno adhuc concluſus utero, dies plus duodecim fleverit. Quo prodigio demonſtrata ſint mala, quibus Hollandiam poſtea Gelrus afflixit.

Philippi expeditio in Gelros.

IDem Princeps antequam iterùm in Hiſpaniam abiret, conſilium ſecutus Procerum ſuorum ſtatuit armis repetere Gelriam, haud ignarus per eam acceſſionem hoſtium vires ubique ſuis impares fore. Cum florentiſſima igitur equitum, peditumque manu profectus Arnemum Gelriæ oppidum ſubitâ vi adoritur, cujus incolæ ad poſtremum metu ſubacti, portas Burgundo patefecerunt. Qui ingreſſus præſtitit fidem deditis, neminem violans, nihil cuiquam adimens, neminem ſuis fortunis deſpolians; quæ res effecit ut continuò alia plera-

pleraque oppida ad Philippum defecerint: videbatur paucis diebus univerſam Gelriam ſubacturus, niſi in Hiſpaniam redire cupiens, pacem cum Gelro feciſſet. Ea traditur his propè conditionibus data, ut quæ in deditionem Philippus accepiſſet, ipſe ſibi haberet, & Carolus Gelriæ Princeps unà cum Burgundo in Hiſpaniam proficiſceretur. Verùm hoc ad iter jam accincto, Gelrus mente mutatâ, excuſavit neſcio quas occupationes; undè factum, ut quæ pollicitus fuerat, non præſtiterit. Sub hoc tempus fato ceſſit eximius Antiſtes Leodinorum Joannes Hornius, cui Galliarum Regis operâ ac ſtudio ſucceſſit Erardus à Marca, nunc Cardinalis, & Carolo Cæſari à Conſiliis, vir & conſilio & facundiâ maximus.

Gelri Campaniam noſtratem vaſtant, Thenas capiunt, iiſdem cæduntur apud Arduennam.

DEfuncto jam, ut dixi, in Hiſpania Philippo, Carolus Gelriæ Princeps non ſervatâ, quam priùs cum Burgundo fecerat pace, noſtratis Campaniæ fines cum prædabundo exercitu ingreſſus, Turnhoutùm pervenit ejuſdem Campaniæ inſignem pagum.

pagum. Hîc offenſus miles virorum fugâ, correptas fœminas in prædam abducit. Anno proximè inſequenti, hic ſeptimus erat ſalutis humanæ ſuprà milleſimum, quingenteſimum, Septembri menſe, idem Carolus & Robertus à Marca, nunc Leodinorum Epiſcopi frater in Brabantiam venêre Diſtenſium urbem oppreſſuri, à cujus mœnibus Naſſavii Principis & civium virtute repulſi, aliò ſigna contulerunt: Hala oppidulo incenſo, Thenæ obſeſſæ ſunt & captæ, Feſto die Michaëlis, quam urbem hoſtis ingreſſus, ita diripuit, ut nec templis quidem, nec ſacris locis temperatum ſit; multi præterea omnis ſexus & ætatis, ſine diſcrimine, partim contrucidati, partim Ruremondam Gelriæ oppidum abducti ſunt in omne genus malorum. Quod mirum videri poteſt, ita in totam illam regionem graſſanti per dies complures, hoſti nullæ ſunt objectæ ex Brabantia copiæ; Lovanium, quod tribus inde milliariis diſtat, præſidio firmatum fuit, quam urbem nullâ extrariâ ope adjutam, anteà facilè cepiſſet Gelrus, ſi tentaſſet. Sub finem Octobris urbem Thenenſium captam, hoſtis reliquit, ſexcenti Equites Gallici nominis, aut plus eò in ſylva Arduenna, inſtante nocte conſederunt, quos itinere feſſos, prædâ

onuſtos, & ſumno vinoque ſepultos, viri Namurcenſes aliquot, prius neci datis vigilibus, adorti partim trucidarunt, partim in fugam verterunt, quingenti equi in prædam abducti Namurcum, publicè ſunt divenditi.

Legati ad Maximilianum miſſi: Oppidum Venlo Margaretæ juſſu obſeſſum.

Gelro nunc in Hollandos, nunc Brabantos graſſante, miſſos in Germaniam ſuperiorem Legatos invenio, qui Romano Cæſari Maximiliano, Brabantiæ & aliarum Regionum finitimarum adminiſtrationem deferrent. Erat enim Carolus Philippi filius puer adhuc annum agens ætatis fortaſſe octavum. Cæſar igitur cùm ſtatim accurrere propter Imperii varia & & ardua negotia non poſſet, filiam Margaretam præfecit, donec ipſe in hæc loca reverſus Principatum ſuſciperet. Verùm ante adventum Principis ex Germania, bello repetiti ſunt Gelri, cùm ejus terræ Dux, Antverpienſium negotiatores Francfordiam ad mercatum euntes apprehendiſſet, juſſu Margaretæ Principis conſcriptus atque eductus exercitus, oppidum Venlo in Gelriis obſidione cinxit. Verùm ſtrenuè agens, quæ

quæ intus erat, multitudo, irritos reddidit omnes noſtrorum conatus. Tenuerat aliquot hebdomadas obſidio, cùm noſter exercitus haud ſine magna inertiæ ac deſidiæ nota retrò abiit. Gelrus ubi finibus ſuis exceſſiſſe hoſtem videret, ovanti ſimilis cum paratiſſimis copiis Moſam trangreſſus, Buſcoducenſium Cives, qui & ipſi cum armata manu exierant, captivos abduxit, magnâ etiam pecuniâ mulctavit. Poſteà in Hollandos vertens omnem belli impetum, graviſſimis eam gentem incurſionibus infeſtavit.

Maximiliani ex Germania reditus.

CUm talis eſſet noſtratium rerum ſtatus, rediit ex Germania Cæſar Maximilianus, qui Lovanii Brabantiæ gubernatione ſuſceptâ, Bruxellam convocat urbium Primores. Hic prætextu Gelrici belli rurſus ingenti pecuniâ plebs mulctatur. Buſcoducenſes à Gelro hoſtiliter antea vexatos, maximiſque affectos incommodis, litteris tantum ſterilibus conſolatus, opemque pollicitus, Cæſar Coloniam ad conventum Germaniæ Procerum recurrit. Abſente Cæſare, latrocinantium magis quàm belligerantium more in Buſcoducenſem agrum reverſi Gelrii, ad ipſas uſque portas urbis

omnia fœdè vaſtarunt, incenſis etiam ligneis illis, & verſatilibus ædificiis, quæ vulgus molendinas appellat.

Anglorum Rex Caletum venit cum exercitibus Morinum occupavit & Tornacum.

ANno à Virginis partu, milleſimo quingenteſimo decimo tertio, Henricus Octavus Angliæ Rex cum validâ bellatorum manu Caletum in Flandriæ fines trajecit, bello adorturus Galliæ populos. Huc argento & auro, quod ingens ſecum advexerat, non modo Cæſarem Maximilianum, ſed omnem quoque Brabantiæ, Flandriæ & Hollandiæ nobilitatem ad ſe juvandum pertraxit. Lectiſſimum equitatum ac pedites complures è Gallia miſſos, qui Morinum, quod obſeſſurus hoſtis putabatur, commeatu levarent, Maximilianus partim occidit, partim in fugam compulit, ex quibus trecenti capti, inter quos & nobiles aliquot regni Gallorum fuerunt, ſigna bellica novem amiſſa, currus onerarii centum quinquaginta abducti. Poſt hæc Romanus & Anglus magnanimi Principes duo, Morinum, quod præſidio firmaverat Galliæ Rex Ludovicus, omni armorum genere oppugnare adorti, murorum partem dejecêre;

cêre; atque hinc cùm ingens terror civitatem invaſiſſet, facta deditio eſt hac lege, ut miles vi abſtineret: ingreſſus Cæſar, Anglo ceſſit urbis Imperium. Poſtea deditum eſt & Tornacum. Hujus oppidi Cives permulti, ne militarem diutiùs feritatem pati cogerentur, novas ſedes in Flandria & Brabantia quæſivere. Henricus & hujus urbis à Cæſare Imperio ſibi relicto, incredibili ſumptu arcem intra muros extruxit, multis incluſis ædificiis. Hic præſidium habuit perpetuum, donec poſt aliquot annos Gallo urbs reddita eſt. Quæ nunc paret Carolo Cæſari, adempta iterùm Gallo per noſtrates exercitus.

Scoti in Anglia caduntur.

QUo tempore Morinum & Tornacum urbes in hoſtium poteſtatem venere, Scotorum Rex Jacobus, infeſtis copiis Angliæ fines invaſit, futurum ſperans, ut Rege abſente, totam Inſulam paucis diebus ſubigeret. Ubi verò id nuntiatum Reginæ eſt, mulier animumque gerens, curamque virilem, mira celeritate contracto exercitu, infeſtis haſtis, clypeis, armis cum hoſte concurrit, fuitque haq pugna ſuperior ipſa, Scotii fuſi fugatique ſunt: multis ex his

cæſi. Periit hoc in prælio Rex ipſe Jacobus adhuc ætate florens, & cum eo nobiles plurimi. Tradunt quidam veniſſe in Angliæ fines Scotum, ut in noſtris locis adverſus Gallos belligerantem Henricum averteret, adque regni ſui defenſionem revocaret, hoc pacto Gallorum regi Ludouico gratificaturus.

Caroli educatio.

QUia nullum tam fœliciter natum eſt ingenium, quod perverſa non corrumpat educatio, & nihil referat filium genuiſſe Imperio, niſi eundem cures educandum imperio, ut piis & integris nutricibus committeretur, Gandavi natus filiolus, pater Philippus curaverat. Quo in Hiſpaniis mortuo, Cæſar avus magnâ curâ diſpicere cœpit, quibus viris primam nepotis mellitiſſimi ætatem, Principe dignis moribus & litteris inſtituendam traderet. Ex univerſa patria delecti ſunt Guilielmus Ceverius Princeps, & Adrianus Florentius, qui tunc erat Lovanienſis ſcholæ Cancellarius, ambo viri & ſapientes & incorrupti, quos in rectè inſtituendo adoleſcente, frequenter fidelem audivi ac ſtrenuam navaſſe operam, nec privatum emolumentum, ſed patriæ ſpectaſſe utilitatem.

CARO-

CAROLUS

Brabantiæ principatum ſuſcipit.

SIc educatus, ſic inſtitutus noſter Carolus, anno ætatis decimo quinto, Lovanii quemadmodum pater, avus, & proavus fecerant, Brabantiæ Principatum ſuſcepit, non unius tantum urbis, ſed & omnium noſtratium Provinciarum gaudio incredibili. Carolo enim conſpecto, & in adminiſtrationem imperii, jam ſolemni ritu inaugurato, non Trajanum dico vel Antonium pium, vel Epaminundam, quos ita fuiſſe bonos exiſtimo, ut tamen vitiis magnis non caruerint. Sed qualem Deus ipſe in libro Deuteronomii deſcribit, hoc eſt, optimum & ſanctiſſimum Principem ſibi omnes homines pollicebantur, ſub quo quaſi fatali ſidere afflati, ad meliorem ſe frugem converterent. Creditum eſt enim nullum Cometam, fatalem vim nullam ſic res mortalium afficere, ut vita Principis rapi ac transformari mores & animos Civium. Incidit hæc inauguratio in eum humanæ ſalutis annum,

qui fuit decimus quintus ſuprà milleſimum quingenteſimum.

Carolo Middelburgi apud Zelandos agente, Gelrii Hollandiæ oppida quædam capta diripuerunt.

BIennio poſt, durante adhuc bello Gelrico, Fœlix Comes incenſis Gelriorum navibus, arcem quandam munitiſſimam vi cœpit, undè noſtratibus hoſtis multùm antea incommodaverat. Sub idem tempus, Carolo Principe agente Middelburgi in Zelandia, ut indè ſecundo vento in Hiſpaniam trajiceret, Gelrii cum equitatu validiſſimo, pedeſtribus etiam copiis Hollandiam ingreſſi, oppidum Medenblicum vi captum, diripuerunt hoſtiliter. Proceſſum eſt inde Alcmariam: quâ urbe occupatâ, immenſum argenti pondus & auri, veſtes precioſas, aliaque permulta ſecum avexerunt. Hinc Sparendamum, hinc & alia quædam loca ſunt incendio abſumpta. Poſtremò ad oppidum Aſperam ductus exercitus, mœnia ter conſcendit, toties repulſus à Civibus: mille jam & quingenti in Gelriorum copiis deſiderabantur; cùm occupata & vi capta urbecula viros cum uxoribus, & liberis, alios ferro ſuper alios confecit hoſtica rabies.

Sunt

Sunt & templa Divorum ad quæ plerique confugerant humano fœdata ſanguine, pueruli in ſcholis reperti ſuis, crudeliter necati; quibus editis in oppidanos crudelitatis generibus, infeliciter natas virgines mulieresſque, etiam in propatulo conſtupraverunt. Hic te rogo Carole Egmondane, cujus hæc juſſu & mandato feciſſe militem conſtat, num te poſtea flagitiorum pœnituerit, ſi magnanimus haberi volebas, non ita ſævire debuiſti in victos, aliena eſt ab officio magnanimi crudelitas. Omnino fortis animus & magnus, parcere multitudini innoxiæ, in omni fortuna, recta atque honeſta retinere ſolet.

Caroli in Hiſpaniam profectio.

CArolus cùm egiſſet fermè tres menſes in Walachria Zelandiæ Inſula, tandem, flantibus ventis, navem aſcendit, ac mare ingreſſus, horrendum vidit ſpectaculum, ante ſuos oculos pereuntem navim unam incendio; in qua combuſti & homines & equi complures ſingulari forma ac magnitudine. Poſt dies inde octenos gaudio ineffabili conſpectus Hiſpanis, & ſingulis pænè oppidis ſumma cum veneratione fauſtis acclamationibus exceptus, totque

pulcherrimis ac florentiſſimis regnis eſt inauguratus, populis quoquo ſe contuliſſet, ſtudium in eum propenſum, atque egregiam voluntatem pollicentibus.

Cæſaris Maximiliani obitus, & quædam alia de eodem memoratu digna.

ANno ſalutis noſtræ, milleſimo, quingenteſimo, decimo nono menſe Januario, Cæſar Maximilianus fatalem diem obiit in Germania ſuperiore, cùm eſſet ingreſſus annum ætatis ſexageſimum tertium. Quod ut palam factum eſt hac noſtra inferiore Germania, luctus ingens atque mœſtitia per omnes fuit civitates. Quibus ob clementiam, placabilitatem, voluptatum omnium abſtinentiam, virtuteſque alias fuerat longè chariſſimus hic Princeps. Cujus ut vitæ velut ſummam partem proponam, continuos novem annos in caſtris agens, difficillima quinque bella profligavit, Gallicum, Eburonicum, Sicambricum, Batavicum, Morinicum. Hîc nobiliſſimæ gentes, hîc ſcientiſſimi bellicæ rei populi, hîc urbes opulentiſſimæ ad deditionem & pœnitentiam ab eo compulſæ ſunt. Quale nihil ſocer Carolus, nihil proſocer Philippus excellentiſſimi Duces unquam

quam conſequi potuerunt. Quot hyemes cum cætero milite ſub pellibus egit? Quot ſudavit æſtates? Quis unquam eo ſolertiùs caſtris locum cepit? commeatus expedivit? hoſtem ludificatus eſt? Nullum huic Caſtrenſe munus ſorduit. Quoties præ ſignis ipſe ſtetit? Quoties egit ſorte excubias? Quoties vallum tulit? Quoties ſpeculatum egreſſus eſt? Neque verò poſtremum inter hujus laudes viri ponendum, quòd litteras & ingenia tam impensè dilexerit, quodque bonas artes non foverit modo, ſed aluerit, atque promoverit, Juventutem nemo religioſiùs, nemo innocentiùs, nemo unquam ſanctiùs exegit, nemo fuit unquam patri obſequentior filius. Auxit hujus mortui deſiderium Principis, atrocitas inſequentium temporum.

Carolus Romanorum Rex eligitur. Ejuſdem in Germaniam profectio. Hæreſis Lutheranæ damnatio.

IN Maximiliani locum Carolus hujus nepos, Principum ſuffragio Imperium adipiſcitur. Agebat is tum in Hiſpaniis, undè per Legationem evocatus, anno redempti orbis milleſimo quingenteſimo vigeſimo in Flandriam applicuit ſub Kalendas

Apriles Partim hic, partim Bruxellæ, & Mechliniæ exacta æſtate, cum omni fortunæ ſuæ ſtrepitu, menſe Octobri Lovanium venit. Qua in urbe dies circiter viginti commoratus, Aquiſgranum proficiſcitur; ubi exquiſitiſſimis honoribus acceptus, & Imperii donatus inſignibus, Coloniam, indè Wormatiam Vangionum ſe contulit. Nullus unquam Principum ſtudio majori, & civitatum luxu cultus eſt, nulli plura exhibita ſunt ſpectacula. Wormatiæ celebri conventu Germaniæ Principum, qui ad ejus edictum huc convenerant, damnata eſt Lutherana hæreſis. Teſtaturque id ejuſdem Principis edictum Imperiale. Quod impreſſum ante hac, piorum aliquot rogatu virorum hiſce chronicis noſtris inſeruimus, eâdem quâ principio editum & evulgatum eſt, obſervatâ verborum formâ.

CArolus Quintus, divinâ favente clementiâ, electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, utriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ. Comes Habsburgi, Flandriæ, & Tirolis, &c. Univerſis & ſingulis Sacri Romani Imperii Electo-

Electoribus, aliiſque Principibus, tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus; Archiepiſcopis, Epiſcopis, Prælatis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Præfectis, Præſidibus, Judicibus, Sculteis, Burgimagiſtris, Conſulibus, Scabinis civitatum, oppidorum, villarum, terrarum, & quorumvis aliorum locorum Communitatibus. Nec non Univerſitatum, Studiorum ſive Gymnaſiorum Rectoribus, & locum tenentibus, ſeu officialibus eorumdem, ac cæteris quibuſcumque Nobis tam jure ſacri Imperii, quàm hæreditario, aut alio quocunque modo ſubjectis & fidelibus dilectis, cujuſcumque ſtatus, gradus, aut conditionis ſint, & ad quos præſentes vel earumdem exemplum, noſtro, vel alicujus Prælati Eccleſiaſtici ſigillo, ſive etiam publici Notarii manus ſubſcriptione communitum pervenerit, Gratiam Cæſaream, & omne bonum.

Ad veri Romanorum Imperatoris officium pertinet, non ſolùm fines hujus ſacri Imperii, quod præceſſores noſtri Germaniæ Principes, ob defenſionem Sanctæ Romanæ, & univerſalis Eccleſiæ, ſuo ſuorumque ſæpiùs effuſo ſanguine per divinam gratiam ſibi quæſierunt, ad Orthodoxam viam

viam abductis vel expulſis infidelibus propagare. Verum etiam ne qua hæreſeos labes, aut ſuſpicio in jam ſibi ſubditis nationibus Sacroſanctam Religionem noſtram commaculet, ſummo ſtudio providere. Aut ſi qua jam oriri cœperit, eam omni ope, omnique cura, juxta normam à Sancta Romana Eccleſia hactenus obſervatam delere penitus, & extinguere. Quod ſi quis alius è majoribus noſtris, tantò nos magis præſtare debemus, quantò Dei Opt. Max. immenſa benignitas, Nobis plura Regna & dominia, pluresque & magis bellicoſos populos, majoreſque vires, quàm jam multis ſæculis alicui Principi, qui hiſce titulis ſit potitus, ad ſuæ ſanctæ fidei tutelam, & incrementum elargiri dignata eſt. Accedit quòd cùm ex paterno genere è Chriſtianiſſimis Imperatoribus, & Archiducibus Auſtriæ, Ducibuſque Burgundiæ: ex materno verò, Catholicis Hiſpaniarum, Siciliæ, & Hieruſalem Regibus ſimus orti, quorum omnium pro fide Chriſtiana res præclarè geſtas, nulla unquam delebit oblivio, non ſine gravi conſcientiæ noſtræ onere, & perpetua nominis nota, quadamque veluti nebula felicibus ineuntis Principatus noſtri auſpiciis offuſa factum crederetur, ſi quæ jam ab hinc triennium pullulare in Germania cœperunt,

perunt, novas quaſdam hæreſes, imò verius jam ſæpè olim per Concilia, & Summorum Pontificum Decreta approbante Eccleſiâ damnatas, & nunc denuo veluti ab inferis erutas, altiores jacere radices ulla noſtra negligentia paſſi eſſe videamur.

Sanè veſtrûm neminem ignorare exiſtimanus, quibus erroribus & hæreſibus ab Orthodoxa fide longè alienis, quidam frater Martinus Lutherus, Ordinis ſancti Auguſtini, Religionem Chriſtianam in hac præſertim inclyta Germanica natione omnis infidelitatis, & hæreſum perpetua oppugnatrice, ita inficere conetur, ut niſi maturè occurratur, tota hæc natio, & deinde ſerpente contagione univerſa Chriſtiana reſpublica in abominandum ſchiſma & bonorum morum, paciſque, ac tandem deteſtandam ſui perniciem prolapſura videatur.

Quapropter non immeritò commotus ſanctiſſimus in Chriſto Pater Dominus Leo X. Sacroſanctæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ Summus Pontifex, ad quem fidem Catholicam, & Eccleſiæ Sacramenta curare ſpectat, prædictum Martinum à principio clementer paternè monuit, & hortatus eſt, ut à nefandis hujuſmodi incœptis deſiſteret, & jam ſparſos errores revocaret.

Quod

Quod cùm ille neglexiſſet, & pejora ſemper prioribus adderet, idem beatiſſimus Pater ad oportuna, neque tamen inſueta remedia procedere ſtatuit. Itaque convocatis ſæpiùs Reverendiſſimis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Epiſcopis, ac aliis Prælatis; nec non Regularium Ordinum Prioribus, ſeu Miniſtris generalibus, accerſitiſque pluribus ſcientiâ & probitate præſtantibus viris, & in omni doctrinarum & linguarum genere eruditis, ac diverſarum nationum Doctoribus & Magiſtris, prædicto tamen Martino prius vocato, ac citato, & in contumacia perſiſtente, ipſius ſcripta tam Germanico, quàm Latino ſermone edita & edenda, ut pernitioſa, & fidei unitatique Eccleſiæ contraria, autoritate ſuâ Apoſtolicâ, præfatorumque ad hoc accedente Cardinalium conſilio & aſſenſu, ac Epiſcoporum, & Prælatorum, Doctorumque & Magiſtrorum maturâ deliberatione damnavit, & ubique locorum comburenda prorſúſque abolenda cenſuit, & decrevit. Martinum verò ipſum niſi infra certum expreſſum terminum à publicatione decreti Sanctitatis ſuæ mutatâ ſententiâ ſe errores ſuos revocaſſe, & ad pœnitentiam rediiſſe docuiſſet, ut inobedientiæ & iniquitatis filium, ut ſchiſmaticum, & hæreticum ab omnibus

bus evitandum, & prout jura poſtulant, puniendum declaravit, ſub pœnis & cenſuris, quæ in Apoſtolicis litteris, Bullâ plumbeâ communitis, & ſuper hac re editis latiùs continentur. Quas ad nos, utpote Chriſtianæ Fidei verum & ſupremum propugnatorem, & Sedis Apoſtolicæ, ſanctæque Romanæ & univerſalis Eccleſiæ primarium filium, & Advocatum per ſuum & dictæ Sedis ſpecialem Nuncium, & Oratorem honorabilem virum nobis dilectum Hieronymum Alexandrum ejuſdem Sedis Prothonotarium, & Apoſtolicæ Bibliothecæ præfectum, deditâ ad hoc operâ miſit, petens atque requirens, ut pro officio ac debito Imperialis dignitatis in univerſo primùm Romanorum Imperio, deinde (quo Catholicum Regem & Chriſtianum Principem decet) in cæteris etiam Regnis, Dominiis, & Provinciis noſtris, & præſertim in Germania, præſtito in auxilium fidei Catholicæ brachio ſæculari omnia & ſingula in jam dictis litteris Apoſtolicis contenta inviolabiliter obſervari, & executioni mandari juberemus: Poſt quas quidem prædicto Martino factas à ſummo Pontifice monitionem, vocationem, citationem, & ipſius tandem condemnationem, nec non præſentatas nobis ejuſdem beatiſſi-

beatiſſimi patris litteras, Bullamque Apoſtolicam per varia & diverſa Germaniæ loca publicatam, & noſtro juſſu & mandato non ſolùm Lovanii in inferioribus dominiis noſtris, verum & Coloniæ, Treviris, Moguntiæ, Leodii executioni demandatam, tantùm abfuit, ut idem Martinus reſipiſceret, errataque ſua revocaret, & petitâ abſolutionis veniâ, in gratiam cum ſummo Pontifice, & ſancta Eccleſia redire procuraret, ut etiam deteſtabiliores perverſi ingenii ſui fructus in dies ederet, & perinde ac in manifeſtam Eccleſiæ perniciem furens rueret, complures acervatim libros non modo novarum, ſed etiam à ſacris Conciliis olim condemnatarum hæreſium plenos: nec ſolùm Latino, verùm etiam, ut faciliùs vulgus perverteret, Germanico ſermone à ſe compoſitos, vel ſaltem ſuo nomine editos, ferè quotidie divulgaret. In quibus obſervatum ab Eccleſia jam tot ſæculis ſeptem Sacramentorum numerum, Ordinem, uſum diſſipat, confundit, deturpat, inviolatas Matrimonii leges miris modis fœdiſſimè inficit, Extremam-Unctionem cum Wigleffo fictionem dicit, communicandæ ſacratiſſimæ Euchariſtiæ ritum ad damnata Boemorum revocat inſtituta; at ſaluberrimam contaminatis peccato mentibus Confeſſio-

feſſionem, primùm ita involuit, ut confuſionem eam è Confeſſione fecerit, mox etiam magnâ in parte convellit, poſtremò adhuc pejora ſe de ea ſcripturum minatur. Undè nonnulli jam, ſumptâ hinc occaſione de Confeſſionis inſtituto & modo cœperint ſubdubitare, alii mutilatam & truncam fecerint, alii verò (proh ſcelus!) & confiteri ipſi deſtiterint, & nequaquam eſſe confitendum publicè aſſerere ſunt auſi. Porrò Sacerdotalem Ordinem, & per quod ſacroſanctum Chriſti corpus ſanguiſque conficitur, divinum illud munus, claviumque cœleſtium poteſtatem non ſolùm viliſſimi pendit Lutherus, & Laïcis, pueriſque atque adeò fœminis ipſis communia facit, ſed & eoſdem Laïcos ad lavandas ſibi in Sacerdotum ſanguine manus incitat: ipſum verò Summum noſtræ Religionis Sacerdotem, Divi Petri Succeſſorem, & verum in terris Chriſti Vicarium, non niſi infamibus & probroſis nominat verbis, & frequentiſſimis atque inauditis invectivis, contumeliis & blaſphemiis inſectatur: liberum arbitrium prorſus nullum eſſe, ſed omnia certâ lege ſtare ex Manichæi quidem & Wigleffi penu depromit, & tanquam irrefragabili argumento, Ethnicorum Poëtarum carminibus confirmat: Miſſæ venerabile Sacramen-

cramentum neque defunctis neque vivis aliis, quàm ſoli celebranti ſuffragari ſcribit: Jejuniorum, & Orationum inſtitutionem & conſuetudinem ab Eccleſia obſervatam invertit & corrumpit: de Purgatorio, & animarum, quæ in eo expiantur, ſtatu, deque Divini Sacrificii & veniarum ſuffragiis, quæ à nobis fideles defuncti expectant, cum Waldenſibus & Wigleffitis contra Eccleſiam ſentit: de Eccleſia verò ipſa militante cum Pelagianis & Huſſitis: at ſanctorum Patrum authoritates & ſcripta ab Eccleſia recepta, pro nihilo habet, eſt ubi etiam ſæpè deridet, debitumque illis cultum, & devotionem deterit & diminuit: Obedientiam & regimen omne prorſus tollit, undè populi ad defectionem & rebellionem à ſuis tam ſpiritualibus, quàm temporalibus Dominis faciendam, ad rapinas, cædes, incendia, cum magno & manifeſto Chriſtianæ reipublicæ diſcrimine provocentur. Quinimò cum vitam quandam ſolutam, licentioſam, atque ab omni lege explicitam, & verè ferinam inducere conetur, ita exlex homo leges ipſas omnes damnat & contemnit, ut Decreta ſanctorum Patrum, & ſacros Canones publico igni comburere non formidaverit, facturus pejora Civili juri, ſi non magis ſæculi gladium, quàm Pontifi-
cis

cis excommunicationes & Cenſuras metuiſſet. Jam verò ſacroſanctis Conciliis palam contradicere, & pro ſuo arbitratu detrahere non erubeſcit; è quibus potiſſimum Conſtantienſe illud, quod cum perpetua inclytæ Germanicæ nationis gloria pacem & tranquillitatem diſſidenti Eccleſiæ dedit, ita ubique mordet, & impuro, ſceleratoque ore lacerat, ut in magnum univerſalis Eccleſiæ dedecus, & offendiculum, ſed Germanicæ præſertim nationis opprobrium & ignominiam, Concilium ipſum nunc peſſimè omnium erraſſe ſcribat, nunc Synagogam Sathanæ, quique in eo convenerant, & Joannem Huſſitam hæreſiarcham comburi juſſerant, Sigiſmundum utique felicis recordationis Imperatorem, & ſacri Imperii Principes, Anti-chriſtum,& ſuos Apoſtolos, homicidaſque & Phariſæos vocet. Quidquid damnata in eodem Concilio omnia Joannis Huſſitæ errata, Evangelica & Chriſtiana eſſe, & ſe recipere probaturumque profitetur; approbatos verò ejuſdem Huſſitæ articulos nequaquam admittit, in tantamque prorupit mentis veſaniam, ut ſi ſemel Joannes Huſſita fuerit hæreticus, ſe plus decies hæreticum Martinus glorietur, homo uſque adeò novarum rerum, ac potius perditionis humanæ cupidus, ut nihil
fere

ferè ſcripſerit, vel ſaltem ſuo nomine divulgarit, cui non aliqua peſtis, aliquis lætalis inſit aculeus, præter illos libros, ne nominandos quidem, ob execrandam eorum materiam ipſius tamen titulo editos, & ab eo cum reliquis ut ſuos agnitos, quorum ſingula verba, ſingula venena meritò quis dicat. Et ne omnia, quæ innumerabilia ſunt, Lutheri errata ſingulatim percenſeantur, tanquam ſi hic unus non homo, ſed diabolus ipſe, ſub hominis ſpecie ad perniciem humani generis adſumptâ Monachi cucullâ, quàm plurimorum hæreticorum damnatiſſimas hæreſes, jam diu ſepultas in unam ſentinam congeſſerit, & aliquas etiam noviſſimè de ſuo excogitaverit, ſub ſimulata prædicatione fidei, quam ad prætexendos ſuos dolos, tam ſæpè, tantoque opere objicit, Fidem veram prorſus deſtruit: ſub libertatis, quam promit ſpecie, diaboli jugum & ſervitutem inducit, & ſub Evangelicæ profeſſionis nomine, omnem Evangelicam pacem & charitatem, omnemque rerum ordinem & pulcherrimam denique totius Eccleſiæ faciem invertere, labefactare, & penitus peſſumdare molitur, quibus omnibus per Nos, & conſilia noſtra nationum omnium nobis ſubditarum ſæpiùs, & diligenter attentis & conſideratis, & præ-
ſertim

ſertim in hac parte ab eodem Beatiſſimo patre requiſiti, abſque inſigni macula noſtra, neque Orthodoxæ Religionis injuriâ & detrimento, rem tanti ponderis negligere nequaquam potuimus, ut etiam non debuimus, neque voluimus. Sed potiùs prædeceſſorum noſtrorum Rom. Imperatorum veſtigiis inſiſtentes, eorumque pro libertate Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ perpetuò laudabilia facta, ac pias & ſanctas ſuper puniendis & exterminandis hæreticis conſtitutiones obſervantes, convocantis ſæpiùs ad præſentiam noſtram propter hoc præcipuè Electoribus, nec non univerſis Sacri Romani Imperii Ordinibus, & Statibus in hoc Wormacienſi conventu congregatis, de eorum omnium & ſingulorum unanimi conſilio, maturâ deliberatione & conſenſu, in hanc tandem devenimus ſententiam & concluſionem: Ut quamvis hominem ita à ſummo Pontifice, & Sede Apoſtolicâ condemnatum, & in ſua obſtinata perverſitate obduratum, atque ab uſu Catholicæ Eccleſiæ alienum, & notorium hæreticum audire, omni jure exceptum eſſet, tamen ad tollendam omnem cavillandi anſam, idque quia nonnulli pleroſque libros Martino adſcriptos ipſius eſſe âpertiſſimè inficiebantur. Complures audiendum

priù

priùs à nobis hominem, quàm in eum ad executionem Pontificii decreti ulteriùs procederemus, aſſeverabunt, Martinum ſæpè dictum, miſſo ad ipſum deditâ operâ uno è Caduceatoribus ſeu præconibus & Heraldis noſtris, ſub libero huc veniendi, & hinc recedendi ſalvo conductu accerſiri juberemus. Quod & factum fuit, non ut nos de hoc negotio judicaremus aut cognoſceremus, cùm id dubio procul ad Romanum Pontificem & Sedem Apoſtolicam pertineat. Neque ut res ſacroſanctæ Fidei noſtræ nunc tandem poſt tot ſæcula per novas altercationes cum magno fidelium ſcandalo, & perturbatione, ac infidelium deriſione in controverſiam revocari pateremur. Sed ut cum vulgi & plurimorum ita petentium ſatisfactione, hominis animum percontantes eum bonis monitionibus, & ſuaſionibus ad rectam ſemitam (ſi fieri poſſet) reduceremus. Itaque Lutherum in noſtra & ſacri Imperii Electorum, Principum, Prælatorum, Statuum præſentia conſtitutum juxta formam Imperialis mandati ſuper hac re nuper interrogari juſſimus. Primum nunquid ipſe multos libros ſibi ob oculos adductos, & titulatim nominatos, & alios item, qui ſub ſuo nomine circumferuntur compoſuiſſet. Deinde, an ea, quæ in ipſis libris

libris contra ſacra Concilia, decreta Patrum, ritus & conſuetudines à noſtris majoribus, ad hunc uſque præſentem diem obſervatas ſcripſerit, revocare vellet, & ad ſinum & unitatem univerſalis Eccleſiæ redire, adhibitis ad hoc noſtro & Imperii nomine admonitionibus, & adhortationibus, quæ obſtinatiſſimum hominem etiam lapide duriorem emollire & convertere potuiſſent. Qui ſanè ſtatim libros ipſos antedictos, ut ſuos agnovit, & confeſſus eſt, & nunquam ſe id negaturum proteſtatus; imò & adhuc alios ſe compoſuiſſe dixit, quorum copia cùm nobis non fuiſſet facta, idcirco in medium non fuerant adlati. Quantum verò ad revocationem attinet, terminum ſibi ad reſpondendum dari petiit, qui quamvis meritò negare potuiſſet, tum quia novitates & errores in fide, nullâ ſunt delatione tractandi, ſed ſtatim penitus reſecandi, tum quia ex mandato noſtro ſibi legitimè inſinuato, nec non etiam litteris, quas ad eum dederamus, optimè admonitus, quam ob cauſam vocaretur, non niſi ſtatim reſpondere paratus ad tantum Imperialis conventus conceſſum venire debuiſſet, tamen ex noſtra clementia & benignitate unius adhuc diei terminum ad reſpondendum ei dedimus, quo elapſo rurſus

coram nobis & prædictis Ordinibus Imperii comparens, & ſimilibus adhortationibus ſæpius ut ad cor rediret, efflagitatus, pollicentibus etiam nobis, ſi reſipiſceret, erroreſque ſuos agnoſceret, & quæ in libris ejus damnata & mala eſſent, revocaret, facilè nos impetraturos, ut à Beatitudine Pontificis in gratiam benignè reciperetur, & adhibito fideli, æquo, & diligenti examine, ex ipſius libris, quæ mala ſcripſerat, ſecernerentur, quæ verò bona, autoritate Apoſtolica approbarentur, ſe ne verbum quidem in ſuis libris mutaturum, imprudentibus ſimul & impudentibus verbis, oriſque & corporis geſtu, quodvis, potiùs quàm religioſum aut ſanum hominem præ ſe ferentem apertiſſimè negavit. Quinimò in noſtram & Sacri Imperii faciem Summorum Decreta Pontificum, & concilia ipſa ſacroſancta erraſſe ſæpiùs, & ſibi ipſis contradixiſſe, & tandem nullius apud ſe momenti fore aſſeveravit, ſeque nihil ex his, quæ ſcripſerat, revocaturum, niſi evidenti ſibi ratione, & ſacræ Scripturæ autoritatibus ad ſuæ conſcientiæ animique ſatisfactionem & aſſenſum fuerit convictus. Illud ſubindè repetens, & inculcans (quo fraudum ſuarum virus jam multis detegi cœptum occultaret) conſcientia ſibi illæſa & inte-

integra, neque velle ſe, nec poſſe verbum Dei immutare. Mala mens, malus animus. Quaſi verò Nos id ab eo peteremus, ut Verbum Dei immutaret; ac non potius, ut juxta verum Dei verbum ad gremium ſanctæ Matris Ecelefiæ, à qua tam impiè, quàm turpiter defecerat, rediret. Cujus autoritatem cùm tantam voluerit eſſe Dominus, idemque Deus noſter Jeſus Chriſtus, ut qui Eccleſiam non audierit, tanquam Ethnicus & Publicanus ſit habendus: idcirco non immeritò vel eam ſolam omnibus inventionibus & vaframentis hæreticorum longè anteferendam nemo nunquam niſi perditiſſimus & verè hæreticus & Lutherus judicavit, qui ut tandem egregia ſua hic acta, condigno fine clauderet, & quod peſſimè incœperat, pejus terminaret, quid animi habeat, & quàm fidelium clade exultet, vel in noſtro & in ſacri Imperii conſpectu diſſimulare non potuit. Nam detorta (ut hæreticis mos eſt) à vero ſenſu ad ſuam impietatem Evangelica illa ſententia: Non veni mittere pacem, ſed gladium. Omnium ſibi, dixit, jucundiſſimam iſtam in rebus faciem, videre ob Verbum Dei ſtudia & diſſentiones fieri. Id eſt (quod utinam ne experientiâ videremus) ob diſſidentes ab Eccleſiæ ritu Lutheri opiniones, quas Verbi Dei falſo titulo

tulo prætexit, verè ſtudia contraria, & diſſenſiones, & diſſidia, & ſchiſmata, & bella, & cædes, & rapinas inter Chriſtianos concitari. Tali igitur & tam ſubdolâ atque hæreticis omnibus peculiari reſponſione Nobis & ſacro Imperio à Luthero datâ, etſi decreveramus ipſo ſtatim remiſſo ad ulteriora progredi (id quod ex ſententia noſtra, manu noſtrâ ſcripta, & poſterâ die publicata nemini non conſtare poteſt) Tamen ad preces omnium Imp. Ordinum inclinati adhuc ipſi triduum ad reſipiſcendum conceſſimus. Quo tempore duo Electores, duo Epiſcopi, duo Principes ſeculares, quoque civitatum nomine univerſos Ordines & ſtatus Sacri Romani Imperii repreſentantes, & ad hoc communi omnium juſſu & nomine deputati, vocato ad ſe Martino prædicto nullum non admonendi & adhortandi eum, ut tandem reſipiſceret, & niſi id faceret, quæ ipſum à nobis & Sacro Imperio, Legumque conſtitutionibus pœnæ manerent, declarandi officium fruſtrà inſumpſerunt. Unus etiam ejuſdem ſacri Imperii Elector adhibitis ſecum duobus Doctoribus, pietate & ſcientiâ præclaris, non ſolum adhortationibus, ſed etiam multorum errorum evidentibus redargutionibus, ad ipſius uſque obmuteſcentiam factis, mox ſeorſim

ſim ipſum prudenter & humanè commonefecit, ut ad Summi Pontificis, & Sedis Apoſtolicæ, Noſtrumque & ſacri Imperii ſtatuum, & cæterarum fidelium nationum ſanam ſententiam, juxta continuatum tot ſæculis Eccleſiæ ritum, potius quàm ad ſuam unius opinionem reſpiceret, à qua ſi recedens in ordinem redire vellet, id ſe primùm nonnullorum ſanctorum Patrum, qui & ipſi aliquando erraverunt, laudabili exemplo, deinde ſalvis animâ, corpore, & honore facturum cognoſceret. Ad quæ Martinus antedictus etſi varia pleraque, & diverſa; cumque iis quæ ſcripſerat pugnantia, nihilo tamen meliora, aut ſaniora privatim reſpondit, quàm publicè coram nobis & ſacro Imperio fecerat. Atque adeò ſe non omnes modo ſupra memoratos, ſed & Concilium ipſum generale (ſi quod fieret) ſuſpectum habere proteſtatus eſt. Et (ut certiſſimo, & omni exceptione majori teſtimonio nobis conſtat) polutiſſimo & ſceleratiſſimo ore profari non eſt veritus, res Evangelii & Catholicæ fidei, nunquam fuiſſe in Conciliis generalibus benè tractatas. Undè non injuriâ plurimùm nobis mirari ſubiret, cur nam à Summi Pontificis ſententia ad generale Concilium nuper provocarit, cùm tam impiè de Conciliis ipſis

loquatur & ſcribat. Niſi manifeſtè ſciremus, ut nihil eſt hæreticis æquè formidabile, atque Oecumenicum Concilium, ita nihil illis iiſdem magis proprium eſſe, quàm ut dictis factiſque & ſcriptis ſecum ipſi diſſideant. Quòd ſi uſquam alibi, præcipuè in Lutheri libris (divina providentia ſic operante, quo ipſius vana ædificia per ſe ruant) paſſim legere & videre eſt.

His omnibus & ſingulis ſic omnino, ut præmittitur, ſe habentibus, cùm prædictus Martinus tam perversè & obſtinatè in ſuis adeò manifeſtè hæreticis opinionibus perſiſteret, ut ab omnibus iis, qui ſapiunt, partim demens, partim etiam malo aliquo obſeſſus ſpiritu judicaretur. Nos juxta tenorem ſalviconductus, ipſum ſtatim à conſpectu noſtro miſſum fecimus, datoque ei in comitatu uno ex Heraldis noſtris, & præſcripto termino à die vigeſima quinta menſis Aprilis, qua ex Wormatia diſceſſit ad viginti deinde proximè futuros dies, quibus peractis unà ſalvuſconductus peractus & extinctus cenſeretur. Nunc tandem ad reliquas opportunas medelas huic peſtilentiſſimo morbo neceſſarias, in hunc qui ſequitur modum procedere decrevimus.

Primùm omnium ad honorem Dei omnipotentis, Romanique Pontificis & ſanctæ

Sedis

Sedis Apoſtolicæ debitam reverentiam, pro Imperialis dignitatis officio ac debito, nec non zelo & ſtudio, quo noſtrorum majorum more, & ingenita etiam Nobis vi ad defenſionem Catholicæ Fidei, ſanctæque Romanæ & univerſalis Eccleſiæ honorem, tutelam & protectionem omnes noſtras vires & facultates, Imperium, Regna, Dominia, amicos, vitam denique & animam ipſam noſtram exponere ſumus parati. Ex Imperiali & Regia authoritate, nec non conſilio & aſſenſu Electorum & omnium ſacri Romani Imperii Principum, Ordinum & Statuum in hac celeberrima & frequentiſſima Imperiali Diæta Wormatiæ congregatorum. Ad perpetuam rei memoriam exequendo ſanctiſſimi noſtri Papæ veri in hac parte judicis ſententiam, decretum & condemnationem in litteris Apoſtolicis (ut ſupradictum eſt) ad Nos directis contentam, Martinum Lutherum, ut membrum ab Eccleſia Dei abalienatum, ut obſtinatum ſchiſmaticum, & notorium hæreticum à nobis haberi declaramus, & ut talem à vobis omnibus & ſingulis habendum decernimus, & edicimus, Mandantes de eorumdem Statuum conſilio & conſenſu, ſub criminis læſæ Majeſtatis, Noſtræque & Sacri Imperii graviſſimæ indigna-

 tionis,

tionis, ac etiam amiſſionis Feudorum, Dominiorum, & bonorum omnium: Gratiarum quoque, & omnium Privilegiorum à Nobis & Sacro Imperio dependentium, quæ obtinuiſtis hactenus, aut præceſſores veſtri quomodolibet obtinuerunt, nec non proſcriptionis, ac Banni; & interdicti Imperialis pœnis. Ne quis veſtrûm præfatum Martinum Lutherum receptare, defendere, ſuſtentare, fovere dicto, facto, aut ſcripto præſumat. Quinimò poſt elapſum ſupradictum viginti dierum terminum, contra eum, ubicunque deprehenſus fuerit, & in manu, aut facultate veſtrâ erit, juxta formam Imperialis Banni procedatis, vel ſaltem captum tam diu cuſtodiatis, donec Nos à vobis de hac re certiores facti, de legitima in eum proſecutione facienda vobis ſignificemus, & vos tam ſancti operis & laboris debita præmia, & mercedem etiam uberem cum impenſis ob hanc cauſam factis reportetis.

Et nihilo minùs ejuſdem Martini complices, adhærentes, receptatores, & quomodolibet fautores, & ſectatores (niſi ſe iniquitatis ſemitam deſeruiſſe, & autoritate Apoſtolicâ abſolutionis remedium conſecutos eſſe fidem condignam fecerint,) nec non eorum omnia & ſingula bona, mobilia,

lia, & immobilia, juxta ſacras Conſtitutiones ac interdicti & Banni Imperialis, legem & ordinem liberè & abſque ulla contradictione perſequamini, illoſque & illa capiatis, & in uſus veſtros Opt. & pleno jure convertatis. Mandamus inſuper vobis omnibus & ſingulis præfatis, ſub eiſdem prænominatis pœnis. Ne quis Martini Lutheri ſcripta à Summo Pontifice autoritate ſuâ Apoſtolicâ (ut præmittitur) damnata, aut alia quæcunque tam Latino, quàm Germanico, ſeu alio quovis idiomate ab eo hactenus compoſita, vel in poſterum componenda, vtpotè mala, ſuſpecta, & à notorio & pervicaciſſimo Hæretico provenientia emere, vendere, tenere, legere, deſcribere, imprimere, aut deſcribi, vel imprimi facere, aſſerere, ſuſtentare, prædicare, defendere præſumat. Non obſtante quòd in illis etiam aliqua bona ad fallendas ſimplicium mentes immixta eſſent. In quo præter juſtam Sedis Apoſtolicæ ſententiam etiam laudatiſſimam veterum Patrum inſtitutionem & conſuetudinem omnino exequendam duximus. Qui Arrianorum, Priſcillianiſtarum, Neſtorianorum, Eutychianorum, & aliorum hæreticorum libros, & in illis contenta omnia tam bona, quàm mala promiſcuè exuſſerunt, & adnihila-

runt: neque id immeritò. Nam ſi optimi quiſque cibi unius tantum guttæ veneni, quo humanum corpus læderetur, infuſione ſuſpecti penitus ſunt abjiciendi, quantò magis ea ſcripta, quibus tanta & tam noxia animabus venena paſſim inſerta ſunt, non ſolum nobis cavenda ſunt, ſed etiam ne aliis noceant, prorſus deſtruenda, & corrumpenda, atque ab omni hominum memoria veniunt obſervanda. Accedit ad id, quod quicquid boni in Martini libris reperitur, id anteà à ſanctis Patribus, quos Eccleſia recepit & approbavit, ſæpè dictum, & ſæpiùs repetitum, abſque ullius periculi, aut mali ſuſpicione legi & haberi poteſt.

Ea propter ſub eiſdem pœnis omnibus, & ſingulis ſupradictis: Vos omnes & quilibet veſtrûm tam Principes, quam alii, ad quos juſtitiam quomodolibet pertinet miniſtrare, & alii, quicumque in univerſo Imperio Regnis & Dominiis noſtris conſtituti, hujuſcemodi peſtiferos Martini libros, tam Germanicos, quam Latinos, impreſſos & imprimendos, aut etiam manu ſcriptos, ubicunque reperiantur, utpote magnæ ſeditionis, ſchiſmatis, hæreſios in Eccleſia Dei fomites diripiendos, & publico igni conſumendos, denituſque abolendos cum effectu curetis, Apoſtoliciſque Nun-

ciis, ſeu eorum Commiſſariis, ſi operam veſtram ad hanc rem requeſierint, fideliter & diligenter adſiſtatis. Et nihilominus in eorum abſentia, per vos ipſos hæc ſic fieri noſtro nomine & juſſu omnino & reipſa faciatis. In quo, omnibus fidelibus dilectis ſubditis noſtris, ut nobis, ac vobiſmetipſis aſſiſtant & pareant tenore præſentium ſub eiſdem pœnis injungimus & mandamus.

Verùm quia maximè cavendum eſt, ne Martini, aut ex illis excerpta mala, ſuppreſſo, aut etiam mutato autoris nomine publicentur. Quia etiam non ſine magna animi noſtri offenſa, multos quotidiè videmus & audimus cum alibi, tum maximè in Germania componi, & imprimi libros plurimis malis traditionibus & exemplis refertos: & ne non omni aſtu & dolo humanæ naturæ hoſtis Chriſtianis laqueos tendat, multas paſſim divulgari picturas & imagines non in opprobrium modo privatarum perſonarum, ſed & ipſius Summi Pontificis, & Sedis Apoſtolicæ contumeliam excogitatas. Ex quibus omnibus libris & picturis, Chriſti fideles in maximos tam in fide, quàm in vita, & moribus prolabuntur errores, & non ſolùm privata odia, ſcandala, & ſimultates (prout experientia docet) multis in locis exorta fuerunt, verùm etiam ſeditiones,

tumultus, rebelliones, ſchiſmata, in regnis, provinciis, & populis, atque univerſa Dei Eccleſia (niſi provideatur) jam jam excitanda formidantur. Idcirco ad hanc pernitioſiſſimam peſtem extinguendam ex ſupradictorum Electorum & Statuum concordi animo & ſententia omnibus & ſingulis ſupradictis, tam imperiali, quàm hæreditario jure nobis ſubditis, ſub jam ſæpe dictis omnibus pœnis præcipimus & mandamus. Ne quis hujuſmodi famoſos & peſtilentes libros, ſeu quaſcunque alias ſchedas, ſcripturas, imagines, picturas, contra Orthodoxam fidem, bonos mores, & id quod ſancta Romana Eccleſia hactenus obſervavit, atque etiam invectivas, criminationes & ignominias contra Summum Pontificem, Sedem Apoſtolicam, Prælatos, Principes, Univerſitates ſtudiorum, & eorum Facultates, honeſtaſque perſonas componere, ſcribere, imprimere, depingere, vendere, emere, tenere, habere, aut imprimi, deſcribi, depingi, vel vendi facere, quâvis arte aut dolo audeat, aut attentet. Quinimò ſub iiſdem pœnis jubemus omnibus, & ſingulis ſupradictis, & præſertim iis, qui juſtitiæ miniſterio præſunt, ut ejuſmodi libros quoſcunque, ante hac impreſſos, vel poſt hac imprimendos, nec non etiam manuſcriptos,

ſcriptos, cujuſcunque ſint Autoris, aut ubicunque locorum per ſacrum Imperium, atque etiam noſtra hæreditaria regna, & dominia inveniantur, ſimiliter etiam picturas hujuſmodi & imagines noſtro juſſu & nomine occupent, diripiant, & publico igni comburant. Et nihilominus hujuſmodi deteſtabilium librorum, codicum, ſchedarum, ſcripturarum, & picturarum autores & inventores, ac etiam poſt præſentis mandati publicationem impreſſores, emptores & venditores, qui contra juſſa facere præſumpſerint (ſi modo id legitimè conſtiterit) nec non eorum jura, & bona omnia & ſingula capiant, apprehendant, & detineant, ac jure bono, quidquid ſibi libitum fuerit de illis diſponant, ita quòd de hoc nulli hominum tam in judicio, quàm extra, reſpondere ſint obligati. Atque ut omnis ejuſcemodi & aliorum occaſio tollatur, & ne alia ſcribentium venena longè lateq́ue diffundantur, ſed præclarum imprimendi libros artificium in bonos tantum & laudabiles uſus exerceatur, ex certa noſtra ſcientia, animoq́ue deliberato, ac Imperiali Regiâq́ue authoritate, de maturo ſupradictorum Electorum, & aliorum ſacri Romani Imperii Statuum conſilio, deliberatione, & unanimi conſenſu volumus, & ſub Banni,

&

& interdicti Imperialis, ac aliis antedictis pœnis præcipimus & jubemus, tenore præſentis edicti, quod vim inviolabilis legis habere decernimus. Ne quis de cætero Calcographus, & librorum impreſſor aut alius quiſvis ubilibet per ſacrum Imperium, atque noſtra prædicta regna & dominia conſtitutus, libros ullos, ſeu aliam quamcumque ſcripturam, in quibus de ſacris litteris, aut Fide Catholica aliquid vel minimum tractatur, non habito prius conſenſu, & voluntate Ordinarii loci, aut ejus ad hoc Subſtituti & deputati, aut authoritate etiam Facultatis Theologicæ, alicuius propinquæ Univerſitatis pro prima videlicet impreſſione. Alios verò cujuſcunque rei & facultatis libros, ſchedas, & picturas de conſenſu ſaltem Ordinarii, aut ejus ad hoc Subſtituti, ullo pacto imprimere vel vendere, aut imprimi vel vendi facere directè vel indirectè quoquo modo præſumat, aut attentet: quod ſi quis cujuſcunque ſit dignitatis, gradus, aut conditionis, hanc noſtram mentem, decretum, ſtatutum, legem, & ordinationem in omnibus & ſingulis ſupradictis, tam Lutheranam, quàm impreſſoriam materiam concernentibus inviolabiliter obſervandam ullo pacto, aut quovis quæſito colore vel ingenio contra facere,

aut

aut venire auſu temerario præſumpſerit; præterquam quod illud irritum decernimus & inane, etiam in læſæ Majeſtatis crimen, ac noſtram & Sacri Imperii graviſſimam indignationem, proſcriptioniſque & Banni, ac interdicti imperialis, nec non alias ſæpè dictas pœnas ſeipſo facto incurriſſe cognoſcat.

Harum teſtimonio litterarum Sigilli noſtri munimine roboratarum. Datum in civitate noſtra imperiali Wormatia, die octava menſis Maii, anno Domini milleſimo, quingenteſimo viceſimo primo; Regnorum noſtrorum, Romani ſecundo: Cæterorum verò omnium Sexto.

Obitus Cardinalis Croy, & Guilielmi Cœverii. Bellum inter Cæſarem & Gallos ortum.

DUrante conventu Wormatienſi duo amiſit Aulæ ſuæ præcipua ornamenta Carolus Imperator, Guilielmum Croyum Archiepiſcopum Toletanum, & Cardinalem, qui ex Lovanio Carolum Cæſarem electum, in Germaniam ſecutus, juvenis Wormatiæ deceſſit, menſe Januario, ætatis anno vigeſimo tertio: Lovanii in templo Divi Petri è regione macelli feneſtra vitrea hujus

hujus eſt opus. In eadem urbe Wormatienſi Guilielmus Ceverius, Toletani patruus, vir conſilio magnus, ægrotare cùm cœpiſſet menſe Maio anni ejuſdem, non multò poſt naturæ conceſſit. Cui viro ſi longior vita contigiſſet, aut nunquam ſuſceptum fuiſſet (erat enim pacis amantiſſimus) aut jam confectum eſſet bellum, quod exarſit poſteà inter duos potentiſſimos Chriſtianos Principes, Carolum Cæſarem, & Galliarum Regem Franciſcum; cujus initio belli noſtrates ſubitò acceſſu occupatis Gallorum aliquot oppidulis, cum ingenti exercitu ad Marceriam urbem armis vindicandam profecti, locum capere non potuerunt, quem natura munitiſſimum Gallica inſiderant præſidia. Quidam putant hoc conſilio à noſtris obſeſſam fuiſſe Maceriam, ne Gallus Mediolanum properaret, quod tùm Cæſar Carolus maximis viribus obſidebat.

Mors Leonis Papæ decimi. Electio Adriani Sexti, & ejuſdem obitus.

ANno inſequenti, menſe Decembri Leo hujus nominis decimus Pontifex Maximus Romæ moritur: in cujus demortui locum anno Chriſtianæ redemptionis milleſimo, quingenteſimo, vigeſimo ſecundo,

cundo, menſe Januario, Cœli providentia orbi Pontificem dedit Adrianum Florentium Trajectenſem à Trajecto inſigni Hollandiæ oppido, Cardinalem Sanctorum Joannis & Pauli, eximiâ ſacrarum litterarum doctrinâ, atque omni virtutum genere ornatiſſimum virum, quem adhuc in minoribus agentem Cæſar Maximilianus Caroli nepotis pueritiæ formatorem ex Lovanio aſciverat. Habuit orbis noſter hunc primum Pontificem Romanum à Petro, eſtque vocatus Adrianus ſextus, nomine ſervato, quod olim in baptiſmo acceperat. Cùm Romæ eligeretur magno Cardinalium conſenſu, agebat istum in Hiſpaniis, regnorum Caroli Cæſaris Gubernator: aberat enim Carolus ob negotia Imperii: poſt octo deinde menſes Romam veniens, maximo totius urbis gaudio pridie Kalend. Septemb. coronatur; ſub cujus appulſum ingens exorta peſtilentia, duravit ac ſæviit hyemem unam: Rhodus quoque à Turcis capta, cujus oppugnandæ hoſtibus occaſionem præbuiſſe exiſtimo, has inteſtinas Chriſtianorum Principum diſcordias. In hoc etiam viro nominis illud verum oſtenſum eſt: omnia in humanis quò meliora, eò minus diuturna eſſe, nam ut optimus ejus Pontificatus futurus, ita breviſſimè effluxit;

fluxit ; moritur enim altero ſuæ adminiſtrationis ineunte anno. Extincti corpus illatum templo Petri Apoſtoli ſepelitur, medium inter duos Pontifices appellatione Pios, Secundum, qui Eneas Sylvius antea dictus, & Tertium, quem Alexandro ſuffectum, viginti ſex dies, non amplius Pontificem noſtra vidit pueritia. Adrianus domum ſuam Lovanii magnificè extructam, in uſum vertit ſanctis litteris ſtudentium, iiſdem in alimoniam relictis etiam proventibus annuis. Nunc ad bellum recurro, quod alio dixi loco exortum inter potentiſſimos Principes.

Memorabilis obſidio Ticini ſive Papiæ, quæ anno poſt Chriſti ortum M. D. XXIV. ſub Kalend. Octob. à Franciſco Chriſtianiſſimo Galliarum Rege adverſus Carolum Cæſarem inchoata, exiit in Kalend. ferè Martias anni inſequentis.

ADverſus Carolum Quintum, Hiſpaniarum Regem, & jam electum Romanum, terra mariq́ue præpotentem Principem, ſpiritus erigere eſt auſus Rex Galliarum Franciſcus ejus nominis primus, vel quia prælatum ſibi in Imperio Carolum ægrè ferret; miſerat enim & ipſe non unam Lega-

Legationem ad Electores ſacri Imperii, vel quia illuſtrandi nominis occaſionem quæreret. Siquidem perſuaſum eſt, neſcio quomodo Chriſtianis Regibus haud fieri poſſe, ut aliâ viâ quàm bellis inter ſe gerendis, imò fortaſſe veriùs dixerim, exercendis latrociniis, immortalitatem parent. Itaque belli hujus initio Gallus quædam loca noſtratibus, noſtrates Gallo ademerunt. Utrinque à belli Imperatoribus res curatæ haud ſegniter; quid caſu, quid induſtriâ parari poſſit, hinc atque illinc proſpectum eſt. Tandem & Mediolanum Gallo adivit Carolus. Eratque ſupra milleſimum, quingenteſimum, vigeſimus quartus à Chriſti natali die annus, cùm Septembri menſe exercitus Cæſarii Maſſiliam obſiderent urbem inſignem & antiquam Tranſalpinæ Galliæ. Duces exercitus erant Carolus Borboniæ Princeps, qui nuper ob cauſas multò juſtiſſimas, à Gallo ad Cæſarem defecerat, & Marchio Piſcariæ vulgò ſic nominatus, ambo viri ad omnia vel excogitanda, vel explicanda conſilia prudentiſſimi. Gallorum Rex Franciſcus per idem tempus ex diverſis Europæ locis acri delectu undique habito, magnos contraxerat exercitus ad ſolvendam Maſſiliæ obſidionem. Huc iri, huc properari, noctes dieſque cùm audiſ-

ſent

ſent Cæſareæ Duces militiæ relictâ Maſſiliâ, copias aliò ſuas abduxerunt; erat enim viribus longè ſuperior Gallus, cui cùm renunciatum eſſet totam fermè Inſubriam peſtifero morbo vaſtatam, graſſari, ſævireque indies hoc malum inclementiùs, cum tam inſtructo exercitu Italiam petere conſtituit, cujus bonam magnamque partem ſe ſperabat facilè & paucis quidem diebus in ſuam poteſtatem redacturum. Is mirâ igitur & incredibili celeritate ſuperatis Alpibus, ineunte Octobri agrum Mediolanenſem attigit. Interea pari ſtudio eſt eò properatum à Cæſareanis Ducibus. Hi Papiam, aut (ut veteri dicam nomine) Ticinum, illius Duces cum equitibus aliquot Mediolanum ingreſſi ſunt, Regi & copiis ejus hoſpitia petituri. Hæc agitantes, ſubitò oppreſſit Ferdinandus Archonus qui præfectus erat caſtrorum Cæſaris. Intra mœnia occiſi aliquot, cæteri quâ poterant fugâ dilapſi. Haud multò poſt Neapolitanus Vicerex cum ſuis & ipſe copiis eò properavit: cujus adventu Principis dictu mirum, quàm tota exultaverit civitas. Ducibus in animo erat, huc univerſum traducere exercitum, urbemque defendere, ſi quid Gallus moliri vellet, ſed dum neque muro aut vallo

ſatis

ſatis munitam, neque in turribus & propugnaculis quicquam bellicarum vidiſſent machinarum, relictâ eâ, Laudem Pompei venerunt. Deinde Papiam (ſic enim nunc libet notiore vulgò appellare vocabulo) Dux conceſſit Cæſarius Antonius cognomento Leyva, vir imprimis ſtrenuus, quamquam æſtate quæ præceſſerat, ingentem civium vim abſumpſerat morbus peſtifer. Antonius tamen oppidum hoc defenſurum ſe facilè ſperabat adverſus gentem Gallicam. Sub Kalend. itaque Octob. hoſtium exploratoribus in Papienſi agro conſpectis, Dux ipſe unà cum præfecto caſtrorum Cæſaris mœnia obequitans muniri loca omnia, ferrea & ænea tormenta, lapideſque tormentarios ſubvectari, aggerem intus ſubſtrui; denique nihil non eorum parari jubet, quòd ad arcendum hoſtem pertinere exiſtimaret. Dum hæc Papiæ aguntur à Civibus & milite qui intus erat, Gallorum Rex cum ſuis Proceribus, ad Carthuſianorum haud longè ab oppido diſſitum Cœnobium, venit quinto Kalend. Novemb. Eodem tempore & ab hujus exercitibus obſideri atque oppugnari cœpta eſt Papia. Hîc Cæſareani unâ atque alterâ impreſſione ſuſtentatâ, Gallos aliquam multos trucidant, alios in fugam agunt.

Poſtri-

Poſtridiè univerſo Ticini occupato ſuburbio, Galli molendina (ſic enim vulgus nominat, quibus ad victum quotidianum paratur farina civitati) partim ferro ſubverſa in flumen præcipitant, partim ignibus dedunt. Ita futurum ſperantes, ut his ſublatis, propediem panis laboraret inopia civitas. Verum huic malo ſtatim occurſum ac inventum eſt remedium, factis intra mœnia ligneis hujuſmodi molis, quas equi pariter ac homines in gyrum agerent. Hîc paſſim in Sacellis, in Scholis legum civilium (eſt enim hæc urbs gymnaſio quoque inſignis) farinam parari vidiſſes. Turricula erat in ripa Ticini haud longè à mœnibus, undè Hiſpanorum armata manus facilè Gallum prohibebat, ne ad urbis murum accederet. Hîc certatum aliquamdiu cùm eſſet, neque rebus indies peſſum euntibus amplius ferre vim hoſtium poſſent, Hiſpani corporum pacti incolumitatem, ſe dedunt. Victor Gallus contra fidem datam omnes qui eum paulò ante locum tutati fuerant, ſuſpendio necavit, quam rem, ut par erat, iniquiſſimo tulit animo Dux Cæſarius. Turrim Papienſibus ademptam Gallorum aliquot pedites conſcendunt, omni telorum genere divexantes Germanum, qui ea parte ad tuenda mœnia diſpoſitus erat. Juſſu Ducis Anto-

Antonii tandem eò advecta machina, quæ huic finem incommodo maloque fecerit. E muro enim ferreis injectis globis non ſine Gallorum ſtrage corruit turricula octavo Idus Novembris de communi ſententia ad oppugnandam urbem totus fermè exercitus rapitur, magnoque bellicarum rerum apparatu inſtructus, ad ipſas quoque foſſas admovetur. Qui intus erant vaſa lignea, terram, alia multa comportare, aggeres erigere, nihil hoſti opportunum relinquere, nihil ſibi quod idoneum ad depellendum eſſet neglectum permittere. Hoc ſtatu rerum Hippolita Malaſpina ſingularis animi mulier, nunc plures Germanos, Hiſpanoſque, nunc ſingulos coram benignè appellaſſe, fortes confirmaſſe, timidos erexiſſe, alios alia ratione cohortata, & ut bonum haberent animum juſſiſſe traditur. Biduo poſt disjectis primum haud uno loco muris bombardarum ictibus, acerrimè pugnatum eſt, dum neutri cedere loco volunt, tandem ſtrage multâ ſuperati Galli, alii interficiuntur, alii in foſſas præcipites dantur; hoc nondum peracto prælio, Galli aliâ urbis parte cives multa vi oppugnant, ſed majore aliquanto ii ſe defenſitantes reſiſtunt. Interea Antonius Leyva Cæſareanorum Dux exercituum ſuos admonere, pulchrius

eſſe

eſſe nihil, quàm pro gloria certare, meminiſſe eos debere cum hoſtibus rem geri, quos ſæpè alias viciſſent ipſi. His vel paucis accenſi milites, ferociùs multò ad pugnam proceſsêre, victoriam ſibi certam promittentes. Fuſus tandem ſub veſperam Gallus, multi cæſi, multi in foſſas præcipitati, & lapidibus obruti, quorum caſu conſternati, alii deſertâ oppugnatione trepidi ſe in caſtra recipiunt. De hac victoria Antonius ſtatim datis ad Viceregem Neapolitanum litteris, fatigatum militem paſſus eſt conviviis ac luſibus ſe reficere & quietem capere. Interim ipſe haud decere exiſtimans Principem virum, cui exercitus commiſſi ſunt, in cujus cura pendent rerum tanta momenta, ſolidam dormire noctem, qui fracti erant aggeres inſtaurandos, trabes, grandia ſaxa in munitiones deferenda curat; urbemque obequitans, nihil uſquam neglectum patitur: Urbi tota ſupplicationibus decretis immortali Deo ſunt actæ pro victoria gratiæ. Per eoſdem dies apprehendit equitem quemdam Antonius, qui Gallorum Regi ſignificaſſe dicebatur in urbe multam eſſe pulveris tormentarii inopiam, vigilaret ipſe, haud fieri poſſe, ut obſeſſi reſiſterent diutiùs. Hic talis quæſtioni ſubjectus, crimen confeſſus eſt, ac publicè

exen-

exenteratus membratim diſſecatur, ad omnem proditionis materiam in futurum tollendam. Sub exitum menſis Novembris, Galli animadvertentes qua parte oppidi labitur Ticinus amnis (undè vetus Urbis nomen) ſine foſſa & vallo eſſe mœnia, ſtatuerunt ab alveo veteri, in aliam partem aquas deducere, ut ita facilius ad patentia urbis mœnia pervenirent. Res tentata, conjectis in alveum trabibus, ramis, & arborum truncis maximarum. At non ſucceſſit, impediri nam haud potuit, ne in conſuetum recurreret locum Ticinus. Hîc dum Gallus incaſſum per dies aliquot laborat, Cæſareani interea totam eam quæ fluvium ſpectat partem, excitato aggere muniunt. Secundùm hæc milites Germani, catervatim ad Ducem concurrentes, ſtipendia ſibi debita exigere, unde ſe veſtiant, unde ventri quoque ſatisfaciant. Dux Antonius auditâ militum querelâ, ut nihil ſupereſſet nummorum, animo vehementer anxius diverſa ſecum & cum ſuis conſilia agitare cœpit. Decretum eſt tandem, ut Mercatores pannarii militem veſtirent, ſolutâ obſidione à Cæſareo quæſtore pecuniam accepturi: Nummos exteri mutuo darent. Verùm hinc modica coacta ſumma eſt. Rari enim Cives, rarus erat in urbe Mercator. Bonam

namque Civium partem ſuperior aſſumpſerat peſtilentia, multi quoque jam impendente obſidione, Papiam reliquerant. A Præfectis igitur oppidi magna ſalis quantitas, & quod mutuum ab Alexandrinis quibuſdam negotiatoribus, qui eò venerant accepiſſent, venditum publicè frumentum, ſed ubi nec his quidem modis tantum contrahi potuit ſignatæ pecuniæ, ut militi ſolveretur, nobilis Dux Antonius ſua argentea vaſa omnia conflari & in nummos converti juſſit, undè ſtipendium eſt militi ſubminiſtratum. O virum cantari dignum, hic argenteam ſuppellectilem, ut bellum gereret, ut cives defenderet, conflavit. Alii ut Cives ſuos expilent, ut aurea & argentea vaſa comparent, bella gerunt; creſcere cœpit hoc tempore obſidionis calamitas. Tantâ enim laboratum eſt inopiâ rerum omnium quæ ad victum pertinent, ut equinæ carnes & aſininæ obſeſſis pro cibo fuerint. Mali hujus datam cauſam exiſtimo, quòd ubi haud multò antè allatus intra urbem nuncius fuiſſet, Caroli Cæſaris propediem ventura auxilia, in magno & publico gaudio exercituum Duces, prandiis aliquot nimis opiparis militem adhibuerant, undè penuriam abſumptis omnibus naſci fuit neceſſe. Per eoſdem dies etiam lignis

ad

ad cibum coquendum deficientibus, miles pulcherrimas civium ædes diruit. Tam durum eſt telum neceſſitas. In his malis iterùm laceſſere obſeſſum Gallus, Germano excubias agenti, aſininæ carnis eſum exprobrabant. Quibus commoti per caſtellum Prothomartyris Stephani vicinum ædiculæ, ſe proripientes, Gallorum unam cohortem fudêre: hîc addunt quidam hominem Minoritam, cui Antonius Leyva quotannis confeſſionem facere ſolitus erat, ad hunc à Franciſco Gallorum Rege extruſum, ut de tradenda ſibi in manum Papia cum eo ageret, futurum ut à Rege magnam auri vim, atque annuos acciperet proventûs ampliſſimos. Primùm Dux egregius, quique fidem muneribus anteferret: Te, inquit, Monache cum tua iſthac præclara Legatione laqueo vitam hodie finire juberem, niſi cognita mihi eſſet in te morum probitas vitæque ſanctimonia; proinde abi, neque de re hujuſmodi poſt hac me adeas, Regi tuo, qui huc te miſit renunciabis Papiam Cæſaris eſſe, quam ſi ſuam eſſe velit, armis & ſuorum ſanguine nobis adimat oportet. Nihil remiſit per hos dies rerum omnium caritas. Jam Philippeo una emebatur gallina, eoque paulatim res invaluit, ut vix jam equinæ & aſininæ carnes reperirentur. Cùm ob-

ſeſſi penè quotidie in hoſtium caſtra excurrerent, eoſque ſæpius nihil tale metuentes adorirentur, Gallus ambitum urbis quantus eſſet, foſſa & vallo cingere feſtinat. Simul ne Papienſium exploratoribus ſiquando exiſſent facilis eſſet in urbem reditus, neque auxiliares copiæ ad obſeſſos ingredi ſine pugna valerent, rumor enim in caſtra Gallica manaverat, ſeptem Germanorum millia adventare ſubſidio Cæſareanis, eaſque copias ad civitatem Laudenſem profectas, partim intra muros, partim ſub mœnia conſediſſe. Hac item cauſa Rex Galliarum magnis ſtipendiis, majoribus pollicitis, ad ſe accerſivit Joannem Mediceum bellicoſum, acrem, atque in victoriis enutritum virum, qui in regia caſtra cum armata peditum manu pervenit pridie nonas Decembris. Hujus adventus ſpem victoriæ magnam Gallorum Ducibus, majores Regi ſpiritus excitavit, qui ſub appulſum candida vexilla quindecim haud longè à civitatis muro diſpoſita oſtentat, ita futurum ratus, ut novitate rei & ſpectaculo inſolito perterrefaceret hoſtium animos. Dehinc ejuſdem pedites, admotis ad urbem ſchalis, eam capere ſunt conati; ſed accurrens tempeſtivè Germanus impetu facto, militem Mediceum facilè dejicit. Iterùm ſtipendia effla-

efflagitare Germani, quibus & ſtrenuis, & in eo rerum ſtatu neceſſariis militibus, ut per omnia ſatisfieret belli prudentiſſimus Imperator Antonius, pecuniam quantam poſſet publicè, privatimque ut corraderet, à Canonicis templi majoris mutuum accipit, faſces, inſignia, vel argenteos, ut puto, baculos, qui Ticinenſis ſcholæ Rectori ad comitia vel eunti aliò præferri conſueverant, etiam mutui nomine acceptos in nummum conflat, à ſingulis quoque civibus aliqua pecuniæ portio data eſt. Acceptis hinc ſtipendiis Germani, quocunque res vocaret, alacriter ire, nuſquam imperia detrectare, nulla non in re officii memores eſſe. Per hos dies multò erat annona carior, & cibariorum inopia major. Nuſquam nunc vidiſſes in foro venales perdices, turtures, & faſianos. Porrum & cepe in horum ſucceſſerant locum. In macello tantum equina & aſinina, panis furfuraceus per omnia urbis loca venundabatur. Jam Dominici natalis aderant feſti dies, quo tempore Alphonſus Ferrariæ Princeps magnam tormentarii pulveris copiam tranſmiſit ad Regem Gallorum Franciſcum. Hic puluis ut tutò caſtris inferri poſſet, Joannes Mediceus cum ſatis magna equitum manu ad ſeptuaginta paſſuum millia contendit ob-

 viam.

viam. Advecto pulvere, Gallus exultans minitabatur ſe colubrinis, bombardis, omni armorum genere Papiam brevî oppugnaturum. Hîc ingens terror ac trepidatio civitatem invaſerat; Virgines, Matronæ, Sacerdotes templa adire ac Divorum opem implorare juſſi, pacemque per aras expoſcere. In tantò metu valde confirmati ſunt militum pariter & civium animi, cùm inſignis Dux Antonius in Senatu litteras recitaſſet, quibus à Vicerege Neapolitano certiores fierent, cum octo Germanorum millibus, & ſexcentis è Burgundia equitibus in Veronenſem agrum veniſſe Ducem Borboniæ, adfuturumque eum propediem. Extitit paulò ante hos dies frigus atrocius, ut rurſum neceſſe fuerit ex civium ædibus, ligna ac trabes ad ignis uſum revellere. Nonis Januariis Galli turrim quandam in mœnibus ſitam, machinis & tormentis æneis quatere incipiunt, biduo tamen continenter quaſſata, partim concidit. Hoſti præter ſpem hæc res evenit. Conſtituerant enim ſi tota corruiſſet, per ruinas ejus in urbem ingredi, id quod factu non difficilè fuiſſet. Nulla enim foſſa ad eam erat urbis partem. Haud multos poſt dies arcem quandam ſtrenuè magis quàm feliciter oppugnare adorti, magna ſuorum ſtrage à foſſis mœnibuſque

buſque ſunt repulſi; quanquam nec Germanis, qui arcem defenſitabant incruenta hæc fuit victoria. Poſtridiè Hiſpani cum Germanis vallum conſcendunt, magnoque impetu in tormentorum cuſtodes illati, prælium comittunt, cæſis pleriſque, alios in urbem captivos ducunt. Hic edocti à Gallis & Italis, Gallica ſigna ſequentibus Regem de oppugnanda iterum Papia mutaſſe ſententiam: conſtituiſſe tamen in obſidione cum omnibus copiis totoque apparatu bellico perſeverare. Quod per exploratores cùm intra urbem norit copias militares rei frumentariæ, & extrema penè cibariorum inopia laborare. Decrevit hac ratione comeatu intercluſo ad deditionem illos cogere. Narrant quidam hoc eodem tempore in ſtabulo quodam Papiæ inventos equos, qui cùm nihil haberent, quo latrantem poſſent placare ventrem, ligna comederint, lapides roſerint. Hoc ut parum credibile, adſcripturus non eram, niſi in ejus commentariis reperiſſem qui ipſum per totum hoc tempus Papiæ fuit, quo obſidebatur. Jam tertiùm ſtipendia petentibus Germanis, decretum eſt, ut cupedinarii lanii, pharmacopolæ, cæteriqúe cives, qui opificio manuario quæſtum facerent, aliquam darent æris portionem. Antonius ipſe ut

nuſquam non eſſet ſui ſimilis, quod geſtabat aureum monile conflavit. Hiſpani armorum Duces quidam opulentiores, mutuum dederunt. Hâc pecuniâ placatus miles, ducibus ſuis per omnia paruit. Hîc taceo crebras Ticinenſium in Gallos eruptiones & pugnas, & levia pleraque inita certamina, quibus nunc cæſi multi, nunc multi etiam capti, Sexto Kalend. Februarias Dux Borbonius, vir fortis & multis rebus geſtis clarus, repentè cum valida manu apparuit in agro Laudenſi. Hæc res ad Gallum ubi manaſſet, poſtridiè mane tormenta omnia, quæ urbis mœnia ſpectabant, avehenda curavit ad locum, quâ venturas putavit hoſtium copias, ita prohibiturus, ne propius accederent. Militem quoque in urbeculas, quas occupaverat hyemantem, ad caſtra vocavit. Quæ per totum Februarium menſem & Ticini, & in hoſtium caſtris acta ſunt, non tam prætermitto, quàm ad majorem ſcribendi reſervo diligentiam in eo opere, quod nobis de Brabantiæ Principibus elucubratur. Borbonius verò, & Vicerex Neapolitanus, ubi jam Gallos adoriri ſtatuiſſent, rati quòd poſtea ſucceſſit, ſuperiores ſe futuros, cum ſuis proprius acceſſerant exercitibus. Jamque dies venerat, qui ſextus eſt ante Kalend. Martias, quo tempore

pore ex loco caſtrorum eminentiore Papienſibus, qui plus quatuor jam menſes incluſi tenebantur belli data ſigna. Quod ubi intellexit copiarum Cæſaris in urbe obſeſſa Præfectus, mirè exultans: bona enim ſpes habebat animum ejus futuræ victoriæ, convocatis ſuis: Nunc animis opus eſt milites, inquit, vocati nos fortunam ſequamur; macti virtute eſtote, quâ me euntem videtis ſequimini Ducem. Hæc ubi dixit, relictis qui urbem tuerentur, copias educit, primum omnium tribus locis effracto arietibus caſtrorum muro, qui Gallicas acies egregiè tuebatur, Cæſariani vallum irrumpunt. Rex ubi hoſtem intra munitiones eſſe audivit, ſub Auroram (erat enim dies Matthiæ Apoſtolo ſacer, qui eſt Februarii vigeſimus quartus) jubet una cum bellicis machinis obviam ire armatos qui reſiſtant & Cæſareanos prohibeant. Itur, pugna committitur varia, atrox, cruenta; & jam Galli noſtratium bellica inſtrumenta majora obtinuerant. Cæſariani pedem retrahebant, cùm Alphonſus Marchio Vaſtenſis, vir conſerendis manibus audacior, in Gallicas penetravit acies; cujus adventu reſumptis animis, noſtri in hoſtem (erat hic Helvetius) redeunt. Voces pugnam inſtaurantium Cæſareanorum exaudiebantur: Cæ-

dite gladiis, figite haſtis, ſternite jaculis. Hactenus ita præluſum eſt futuræ pugnæ; jam Borbonius ſingulari prudentiâ vir & bellicis rebus cuilibet ferè veterum comparandus, ita ſuos paucis quidem, ſed efficacibus verbis hortatus dicitur: Nihil refert viri fortiſſimi, quot peditum, quot equitum millia Gallus ad Papiam adduxerit, quando cùm longè majoribus copiis ſæpius ac proſperè ſemper conflixeritis; adhibete modo animos alacritatis ac fiduciæ plenos, haud enim in limine veſtrorum laborum, ſed in exitu ſtatis, Gallorum (ut ſpero) victores domum reverſuri, ſi paulum adhuc niti volueritis: credite, vos ad prædam & gloriam, non ad prælium vocatos; digni eſtis qui talibus, quibus abundant hoſtium caſtra in patriam onuſti redeatis. Ad quæ Ducis optimi verba ſecutus ingens militum clamor ſe omnino paratos eſſe, dicentium Imperatorem ſuum per æqua & iniqua ſequi, libenter ituros ad unum omnes quò ipſius fortuna duceret. Jam enim Mingavalius aderat Vicerex Neapolis. Is quoque militem hortari, ut acriter pugnaret, ſciret illius victoriam diei Galliarum maximas opes Cæſareanis in prædam daturam. Hæc ille, & alia ſimilia, quæ in tali diſcrimine à facundis Imperatoribus adhiberi ſolent.

Ex

Ex adverſo ſtabant & inſtructæ adverſarum partium acies; & jam ſignis canere incipientibus, renovatum eſt prælium, magnis & infenſis utrinque animis, nec ſpe militum diſſimili Cæſareanis ſuâ virtute, hoſtibus militum copiâ fretis. Marchio Piſcariæ Cæſareanus, ante ſuorum nunc ora ferri, nunc hoſtem invadere, peditem immittere, hortari voce, manibus ſignificare ſocium adeſſe ſe periculorum omnium atque adjutorem; vidiſſes & hic Borbonium ferientem, cædentem, in hoſtem incurrentem, vulneratos ex acie ſubduci jubentem, integros ſubmittentem: multi utrinque vulnerabantur equi & viri, pediti pedes, equiti eques, ſinguli penè ſingulis aut enſe aut haſtâ ſibi adverſi pugnabant. Rex Galliarum vir militari diſciplinâ, tum corporis, tum animi viribus æquè clarus, & ipſe fortiter dimicans, unius Vexiliferum Legionis Germanicæ an Hiſpanicæ incertum eſt, ſuâ manu confodit. Horam ferè unam dubius fuit, & anceps pugnæ eventus, cùm repentè ſuorum caſu pedites Galli conſternati, primùm loco cedere, mox terga ſimul vertere cœperunt. In prælio trucidati à Germano milite Suevi prope omnes, & qui pro Gallo ſteterant Itali. Ex Helvetiis mille quingenti, Duces quoque Francicorum

exercituum præſtantiſſimi; in quibus claſſis Præfectus unâ cum filio, Dux Monfortius, Princeps Tremolius, Buſius, Cajamonius, Bubanſius. Jacebant humi paſſim equis effuſi nobiles pariter atque ignobiles. Quidam adhuc palpitantes, alii ut ſuo veſtitu obriguerant aut enſem aut parmam tenentes. Crudelis ubique luctus, ubique pavor, & plurima mortis imago. Stabat jam Rex Galliarum undique tælis expoſitus, cùm ſuis hortantibus, ut re jam inclinata è prælio excederet, non faciam, inquit: hîc extingui pulchrum mihi & laudabile exiſtimo; eâ ſum ſtirpe, iis majoribus ortus, ut non tam longam vitam, quàm nominis æternitatem optare debeam. Hæc ita locutus, cum ſuis jam ad ſalutem magis, quam in ſpem victoriæ, adverſus hoſtem dimicat. Verùm ubi extrema acies à Cæſareanis eſt equitibus circumventa, & à fronte alii urgebant infeſtius, Rex Franciſcus viribus, auxilioque deſtitutus, capitur, & cum eo Rex Navarræ, aliique plurimi nobiles viri, Pontificis Romani Legatus Princeps Momoranſius, Florenges, Leſcu, Bonavalle, Durantius, Boſula, Brion, Valmontius, Obenignus, Santememius, Cameſienſis, Lorges, Navres, Riaus, aliique permulti. Ex militibus gregariis, qui profligatâ acie effugere

fugere ſunt conati, multos cum totis armis in Ticinum deſilientes, rapidus amnis abſorpſit. Alii ab occurſantibus media planicie equitibus interfecti, capti ſunt alii. Horum tanta multitudo, ut capientium numerum vicerint; quos omnes poſtea armis exutos, Borbonius incolumes dimiſit. Cæſorum in prælio numerum, quidam ad ſeptem, quidam ad decem millia redigunt. Nec tamen incruenta hæc ſtetit victoria Cæſari, in cujus exercitu præter inſignes aliquot Duces octingenti ferè deſiderati. Alanzonius Princeps Gallicarum partium videns ſuorum ſtragem, quadringentis cum equitibus è manibus hoſtium elapſus, Galliam verſus quam maximè citato curſu contendit, & Lugduni febricula correptus, periit. Hanc victoriam cum qua nullius unquam veterum Imperatorum, nec laureas, nec auratos currus poſſe comparari exiſtimo. Cæſariani adepti cum præda, captiviſque Regibus, ac tota ferè Galliarum Regni nobilitate, Papiam ovantes repetunt, magnâ Civium quoque lætitiâ & gratulantium acclamationibus, urbem longâ jam obſidione liberatam ingreſſi. Hîc ſi unquam aliàs, nihil omnino eſſe res hominum cernere licuit, cùm Rex paulò ante copiis egregiè ad belli uſus, tum armis, tum exer-

exercituum ductoribus, ac bellandi peritiâ inſtructiſſimus, Italiam ingreſſus, repentè omnibus, & copiis, & armis exutus, in poteſtatem hoſtium venit.

Tumultus Germanorum.

Dicam nunc de rebus Germanicis, quæ per idem ferè tempus acciderunt. Lutherus palam in concionibus, ad quas audiendas ſemper confluebant ingens turba mortalium, multa in Principes, in Prælatos, in Epiſcopos cùm diceret, Cæſarem vermium ſaccum, Principes tyrannos, Prudentiorem eſſe Turcam, & meliorem quam Chriſtianæ reipublicæ Gubernatores, & alia id genus permulta, ſcriberetque in opuſculis & libris: Deus libera nos ab his tyrannis. Tolle quæſo è medio amariſſimos pariter ac ſuperbiſſimos Eccleſiæ Proceres. Populus his accenſus dictis, tandem inſurgere ac tumultuari cœpit & conſpirare adverſus eos, qui Principatum aliquem intra ſuperiores fines Germaniæ obtinerent.

Anno reſtitutæ ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto Kalend. Januarii, vulgus Campidoneum haſtis, fuſtibus, gladiis, ſecuribus, & quæ præterea furor in arma convertere ſolet, direptis, in Abbatem

tem Dominum & Gubernatorem ſuum ferociter invehitur. Principes alii hos placare & compeſcere conati, omnino nihil effecerunt. Magis magiſque ſævit animis ignobile vulgus: jamque faces & ſaxa volant, furor arma miniſtrat. Ab his initiis adeò brevi temporis ſpatio crevit hoc malum, ut nullus poſtea menſis fuerit, quo non aliis atque aliis locis rebellatum ſit. Lutheranæ hæreſis veneno imbuti homines ad libitum evagantes Monaſteria diruebant, ejectis, aut in cruciatum arreptis Monachis, Templa donariis, & præcioſiſſimo rerum apparatu ſpoliabant; ad eundem modum occupatis, aut vi captis ſæcularium domibus, Principum, aut etiam oppidis. Nam & hæc tentare ſunt auſi, crudeliter diripiebant omnia, ut facilè appareret prædandi magis ſtudio quàm aliam ob cauſam plurimos excurrere cœpiſſe. Nunc mihi dicendum eſt, qui Duces inſanienti ſe objecerunt multitudini: utinam dicere poſſem oppreſſerunt.

Quarta Aprilis.

Pro Leipeim ad Danubium cæſa ſunt quatuor hominum millia per Suevicum exercitum. Permulti quoque in amnem præcipitati, quidam gladio ſubjecti cum Parocho ſuo Lutheranæ factionis homine.

XXII.

XXII. Ejuſdem.

Marchio Caſimirus occidit millia duo, multos cepit captivos, pleroſque decollavit, nonnullos cum pago univerſo concremari juſſit.

XII. Maii.

Juniores Palatini vulgus adorti, interfeciſſe ex his traduntur quadringentos Ex captivis gladio ſubjeciſſe viginti tres.

XIX. Ejuſdem.

Dux Ludovicus Comes Palatinus ex Heidelberga eductis copiis, recepit à vulgo ſibi ademptos pagos. Recuperavit Bruſſellam oppidum Spirenſi Epiſcopo, fratri ſuo Germano, decollatis è vulgo, quos in poteſtatem redegerat.

Ejuſdem menſis. XXVIII.

Ab eodem juſſi ſunt gladio colla ſubjicere tumultus autores undecim, in quibus Presbyteri erant Lutherani duo, & Apoſtata monachus unus. Eodem menſe perierunt circiter mille, occiſi à Deipoldo Steynio.

In Alſatia XVIII. ejuſdem menſis.

Prophana multitudo Urbes indifferenter ſive expugnatas, ſive ſponte deditas, hoſtiliter

liter diripuit, direptas ruinis & incendio vaſtavit. De Lotharingia quoque jam occupanda cogitabatur, cùm Provinciæ Dux Antonius, contractis exercitibus egreſſus, quatuor millia occidit. Poſtridiè alios adortus (rapinis enim & latrociniis paſſim fœdabant omnia) confecit millia ſex. Menſis ejuſdem die vigeſimo, inter Tambachum & Skouylerum complures ab eodem fuſi, fugati, cæſi. Poſtremò apud Sletſtadium & Ortembergium eoſdem prælio vicit memorabili. Qui primi de hoc tumultu commentarios emiſerunt, ab Antonio colligunt interfecta viginti ſex millia aut plus eo, & trecentos ex captivis gladio percuſſos.

In Thuringia.

IN Thuringia quoque tumultuatum eſt à prophana multitudine. Ad cujus infringendos conatus, Fredericus Saxoniæ Princeps dum & ipſe validas contrahit copias, moritur die Maii duodecimo. In cujus funere habitam vidimus elegantem orationem Philippi Melanthonis. Haſſiæ Princeps (Lantgravium vocant illi) centum homines Lutheri dogma ſecutos ferro confecit, qui & oppidum unum ceperant, & cujuſdam Abbatis dirupuerant bona omnia.

Idem

Idem alia quoque ſtrenuè perambulans oppida, quotquot hujus factionis viros invenit, gladio traditur admoviſſe. Sed nulli hominum generi infeſtior, quam Lutheranis Concionatoribus, quorum nonnullos ut audio, fuſte capitibus illiſo mactavit. His ita peractis, ad poſtremum cæteris junxit ſe Principibus. Itaque ſub diem decimum quintum Maii cum prophano vulgo, quod in agro Frankenhuſen (ita enim nominant illi) tumultuosè conſederat, congreſſi, ſex millia interimerunt, captis plurimis, aliquot etiam ſecuri percuſſis. Oppidum quoddam celebre (Mulhuſen loco nomen eſt) vulgus occupaverat. Quod diverſis locis à Principibus Germaniæ oppugnatum recuperatur. Civibus ignotum his legibus, ut Clerum in omne jus, cenſuſque priſtinos reſtituant: muros, turres, aliaque urbis propugnacula ſolo æquent: arma, bombardas, pulverem tormentarium Principibus tradant. Sunt & alii pleriſque locis à Palatino Electore, cæteriſque rei militaris longè peritiſſimis Ducibus ruſtici velut viliſſima pecora ad ſacietatem cæſi, millia centum & amplius ſoli Principes, quos Germani ligam vocant occiderunt. Sic ſtultitiâ, imò verius amentiâ vulgi tam graviter eſt hoc anno afflicta Germania, ac majoribus etiam deformata, fœda-

fœdataque cladibus quam unquam à Gothis & Vandalis Italia. Tantorum te cauſam eſſe malorum, ſunt qui dicant, Luthere. Vidi libros eorum etiam, qui ſunt tibi conterranei, quorum alius te Monachum infamen, alius ſeditioſum, alius Cacodæmonem, nemo Chriſtianum vocat. Ego tantum oro, ut reſipiſcas, ut in viam redeas, ut eorum omnium quæ contra Evangelicam veritatem inconſultè ſcripſiſti, Palinodiam canas, ut ſanctè & religiosè vivendo ad vitam illam pervenias, quâ melius ac felicius optari nihil poteſt.

Mors clariſſimi viri Martini Dorpii.

SUb hos Germanicos tumultus, gravi morbo correptus Lovanii Martinus Dorpius, inſignis Theologus, pridie Kalend. Junias vitâ defungitur. Plus in uno hoc viro amiſit ſchola Lovanienſis, quàm ut dici, aut æſtimari poteſt. Mirè Poëtarum omnium fabulas tenebat, Oratorum & Hiſtoricorum libros omnes excuſſerat, Dialecticorum argutias callebat, Phiſices arcana perveſtigaverat, in Sacris litteris nihil tam arduum & difficilè, de quo non ſubtiliter & accuratè diſputarit. Quàm Latinus & elegans, planeque Romanus illi ſermo,

ſermo, quanta divinorum eruditio. Solebam ego illum officii cauſa nonnunquam adire, ac ferè pomeridianis horis, nunquam non ſtudentem ac libris immuſſantem inveni. Sereno cœlo deſcendebat mecum in pomarium, quod ædibus ſuis adjectum habebat; nec ullus interim dum ambulatur, niſi de litteris, & rectè inſtituenda juventute illi ſermo erat, non ignaro id ætatis velut totius reliquæ vitæ jaci fundamenta. Quid de ſingulari ejus dicam innocentia: Neminem ſciens læſit unquam, nulli hominum invidit; nihil quòd non ſanctum & honeſtum eſſet appetivit. Mortui corpus Cœnobio Carthuſianorum illatum, ibique ſepultum eſt.

Tumultus popularis apud Buſcumducis.

NOn multò pòſt apud Buſcumducis tumultuatum à plebe adverſus Magiſtratum. Exegerat ab oppidis Brabantiæ pecuniam Princeps. Hanc cùm Cives Buſciducenſes neque ex publico ærario dare vellent, neque futurum putarent, ut ad publicam utilitatem daretur, impetu facto in opulentiora ſui oppidi Monaſteria, ab his extorquere, quod Principi darent, conati ſunt. Tenuit per dies aliquot hic tumultus, qui

qui tandem, in urbem admiſsâ Gubernatrice Margareta, recedit. Neque inde abiit Princeps ipſa, niſi omni ſublatâ materiâ, undè in futurum aliud excitari poſſet incendium.

Rex Galliarum captivus in Hiſpaniam avehitur.

AD captivum Regem Galliarum nunc revertor, qui menſes aliquot in Italia cuſtoditus ad Imperatorem avehitur in Hiſpaniam, ubi non multis interjectis diebus cùm in febrim incidiſſet, graviterque diſcumberet, venit ad eum Carolus Cæſar. Quibus tum de rebus ſint collocuti, neſcio, Cæſar captivum & ægrotantem conſolatus, juſſit bono eſſe animo, ſe curaturum, ut quæ ad recuperandam valetudinem neceſſaria eſſent, haberet omnia; ſcio præterea tentatam eſſe pacem, magnorum interventu Principum. Sed res ad exitum perduci nondum potuit, Gallis ad ea quæ repetit Carolus, minimè inclinantibus.

FINIS.

005651533